

Szűcs Endre alezredes

**A könnyűlövész-tiszti és -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzése
a NATO elveket és a 21. század kihívásait figyelembe véve**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

(dr. habil Berek Lajos ezredes)
dékán, főiskolai tanár CSc

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. Hadtörténelmi események hatása a helység-harc-kiképzésre	8
1.1. A II. világháború nagy csatái (a helység-harc-képzés fejlődésére gyakorolt hatásukat figyelembe véve)	9
1.1.1. <i>Sztálingrád</i>	9
a) A harcban alkalmazott eszközök és erők.	10
b) Csökkent mértékű figyelési és tüzelési lehetőség	14
c) Az ellenséges figyelés és a tűz elleni fedezékek, rombolások	15
d) Közelharc	16
e) Összeköttetések	16
f) A város mérete, alakja, szerkezete, és az épületek anyaga	17
g) Az időjárás hatása	18
h) Következtetés	19
1.1.2. <i>Varsó, Königsberg, Monte Cassinó, Cherbourg, Budapest, Berlin</i>	19
a) Varsó	19
b) Königsberg, Monte Cassinó, Cherbourg	20
c) Budapest	21
d) Berlin	25
1.1.3. <i>Következtetés</i>	27
1.1.4. <i>A II. világháborút követő helyi háborúk hatása a helység-harc-kiképzésre</i>	27
a) A helység-harc a II. világháborútól a két világrendszer megszűnéséig	27
b) A 20. század utolsó évtizedének hadtörténelmi eseményei, amelyek a helység-harc-kiképzésre hatást gyakoroltak	30
1.1.5. <i>A hadtörténelmi eseményekből levont következtetés</i>	34
2. A katonaföldrajzi tényezők hatása a helység-harc-képzésre	35
2.1. A katonaföldrajzi tényezők és jellemzőik	37
2.1.1. <i>Az abszolút, a relatív földrajzi helyzet és a határok értékelése vizsgálata</i>	37
2.1.2. <i>A társadalmi tényezők közül a települések összetevő vizsgálata</i>	41
a) A települések adatai és elhelyezkedésük a határhoz viszonyítva	46
2.1.3. <i>A katonaföldrajzi tényezőkből levont következtetés</i>	52

3. A helység harcra történő felkészítés helyzete más államokban, a Rendőrségnél és a Magyar Honvédség könnyűlövész tiszti, -tiszthelyettesi hallgatóinak képzésében.	53
3.1. Néhány Szövetséges állam helység harc-kiképzése	53
3. 1. 1. <i>Helység harc-kiképzés az Amerikai Egyesült Államokban</i>	53
3. 1. 2. <i>Helység harc-kiképzés az Egyesült Királyságban</i>	55
3. 1. 3. <i>Helység harc-kiképzés Németországban</i>	57
3.2. A Rendőrség helység harc-kiképzése	57
3. 2. 1. <i>Mesterlövészek kiképzését segítő képzési eszközök</i>	59
3.3. A Magyar Honvédség könnyűlövész tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység harc-képzése	70
3. 3. 1. <i>A könnyűlövész-tiszti hallgatók képzése.</i>	70
3. 3. 2. <i>A könnyűlövész-tiszthelyettes hallgatók képzése.</i>	74
3.4. Következtetés	79
4. A helység harc-kiképzés változtatása a 21. század biztonsági kihívásait és a NATO vezető tagállamok haderőinek helység harc elveit figyelembe véve.	80
4.1. A 21. század biztonsági kihívásai	80
4.2. A NATO helység harc elvek	81
4. 2. 1. <i>Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderő helység harc szabályzatai</i>	85
4. 2. 2. <i>Az Egyesült Királyság szárazföldi hadereje helység harc szabályzata</i>	86
4. 2. 3. <i>A Magyar Honvédség helység harc szabályzata</i>	87
4.3. A könnyűlövész-tiszti hallgatók helység harc-képzésének változtatása	87
4. 3. 1. <i>Az egyetemi szintű kiegészítő alapképzés</i>	87
4. 3. 2. <i>A főiskolai szintű alapképzés nappali tagozaton</i>	88
a) Alap kiképzés	88
b) Az I. évfolyam	89
c) A II. évfolyam	90
d) A III. évfolyam	90
e) A IV. évfolyam	91
4.4. A könnyűlövész-tiszthelyettes hallgatók helység harc-képzésének változtatása	91
4.5. A helység harc képzés eszközeinek, a könnyű lövész katona egyéni felszerelésének változtatása.	93
4. 5. 1. <i>A könnyűlövész-katona egyéni felszerelése</i>	93
4. 5. 2. <i>A helység harc-képzés eszközöknek változtatása</i>	94

4.6. Következtetések	95
5. A kutatómunka következtetései	97
5.1. Összegzett következtetések	97
5.2. Új tudományos eredmények	98
5.3. Ajánlások	98
Felhasznált irodalom	100
Publikációk jegyzéke	104
Mellékletek	106

**„Városokban fogunk harcolni,
és ez a brutális, halálos és
piszkos harc sok technológiai
előnyünket érvényteleníti majd,
mialatt próbára teszi fizikai és
morális erőforrásainkat.”
RALPH PETERS**

Bevezetés

A rendszerváltás után a tömeghadsereg fokozatos átalakításával, a NATO teljes jogú tagjává válásunkkal, valamint a haderő átalakítás eredményeként a Magyar Honvédségben jelenleg nincs sorkatonai szolgálat. Ma katonáink önként vállalt szolgálat alapján teljesítik feladataikat. Az önkéntes haderőre történő átállás része a 21. századi haderő megteremtésének. A szövetségi tagságunk és a 21. század biztonságpolitikai kihívásaival szembeni megfelelés érdekében a Magyar Honvédség képzési, kiképzési és felkészítési rendszere is változik. A változás annak érdekében történik, hogy a magyar katona zökkenőmentesen tudjon együttműködni a szövetség más haderőinek katonáival.

A megváltozott biztonságpolitikai környezet hatással van a katonai gondolkozásra is. A katonatudósok vizsgálják, elemzik a kialakult helyzetet. Az új biztonságpolitikai környezet veszélyei között jelentős helyet foglal el a terrorizmus. A terrorizmus elleni harc teljesen más, mint a hidegháború időszakában feltételezett harc. A terrorizmus elsősorban a helységek (városok, falvak) területén jelenik meg. A terroristák elleni tevékenységekre a haderőket is ki kell képezni, fel kell készíteni. A kiképzés és felkészítés elmélete, és gyakorlata napjainkban is kialakítás alatt van. A jelenleg folyó iraki és afganisztáni katonai tevékenységek a terrorizmus elleni harc részei. A terrorizmus elleni harcra legalkalmasabb katonai erők a szárazföldi haderőnem fegyvernemei. A szárazföldi haderőnem fegyvernemi és szakcsapatai közül a könnyűlövész, a felderítő csapatok a leginkább bevethetőek. A lövész és felderítő csapatok alapfeladatai állnak legközelebb a terrorizmus elleni harchoz, melyet a felszerelésük is biztosít.

Ebben a helyzetben úgy látom, hogy a könnyűlövész fegyvernem tisztii, tiszthelyettesi hallgatók képzésének, kiképzésének fejlesztésébe a helység-harcra történő felkészítés korszerűsítése is bele kell, hogy tartozzon. A helység-harcra történő felkészítés azért fontos, mert a Földön a helységek (megapolisok, városok) területe, lakóinak száma folyamatosan nő és ezáltal nő a lehetősége annak is, hogy a területükön katonai tevékenységre kerülhet sor.

A jelenleg folyó helység-harc-képzés szerintem nem kellően hatékony, ezért választottam kutatási témámnak ezt a területet.

A helység-harc körülményeinek, megvívása módszereinek, eszközeinek kutatása, a kutatási eredmények tesztelése a fejlettebb szövetséges haderőkben, napjainkban is, intenzíven folyik. A NATO Kiképzési Csoport Helység-harc Munkacsoportja értekezletein folyamatosan bemutatásra kerülnek a legújabb eredmények. A Munkacsoportnak tagja hazánk is, ezáltal mi is ismerjük ezeket.

Az új eredmények alapján kialakított módszerek, harceljárások egy az egyben történő átvétele a Magyar Honvédségnek a szövetséges országok haderőitől számos területen eltérő körülményei (technikai felszerelés, nemzeti hagyományok, feladatspecifikumok) következtében nem járható út.

A könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésének fontossága, változtatásának szükségessége, korszerű szintre emelése érdekében végeztem a kutató munkámat és írtam meg az értekezést.

A kutatás tárgya és objektuma

A kutatás *tárgya* a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzése.

A kutatás *objektuma* a Magyar Honvédség könnyűlövész fegyvernem tiszti, tiszthelyettesi hallgatói állománya, a Rendőrség állománya és a vezető NATO tagállamok hasonló fegyvernemei.

A kutatás főbb céljai

1. A múlt század hadtörténelmi eseményein keresztül a helység-harc kialakulásának, jelentősebb fejlődési állomásainak *bemutatása, vizsgálata*, amelyek a helység-harcra történő kiképzés szükségességét bizonyítják.

2. A Magyar Köztársaság területének katonaföldrajzi értékelése a népességi és közigazgatási viszonyok *vizsgálata, elemzése* alapján a helység-harc-kiképzés jelentőségének alátámasztására.

3. Az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Németország és a Magyar Rendőrség helység-harc-kiképzési rendszerének, tartalmának *bemutatása, vizsgálata*, és azon elemeinek, eszközeinek a *feltárása*, amelyek a Magyar Honvédségben alkalmazhatók.

4. A könnyűlövész-tiszt, -tiszthelyettes helység-harc-képzés helyzetének *elemzése*.

5. A könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi állománya helységgharc-képzése korszerűvé tételének érdekében szükséges változtatására irányuló *ajánlás megfogalmazása*.

A célok megvalósítása érdekében tanulmányoztam a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi helységgharc-képzés feladataival, tartalmával, módszereivel kapcsolatos nemzetközi és hazai szakirodalmat, a legújabb eredményeket, a hazai és nemzetközi gyakorlatok tapasztalatait.

Kutatásaim részeredményeit a különböző szakmai jellegű kiadványokban (Új Honvédségi Szemle, Hadtudományi Tájékoztató, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, ZMNE Hallgatói Közlemények, Bolyai Szemle, Kard és Toll) megjelent publikációkban, tudományos konferenciákon elhangzott hozzászólásokban, tanulmányokban és pályázatokban adtam közre.

A kutatás során elért részeredményeimet folyamatos konzultációk keretében szakemberek véleményével vettem össze és végrehajtottam a szükséges pontosításokat.

Részeredményeim folyamatos publikálása mellett a kutatási tervemnek megfelelően kísérleti foglalkozásokon („a mesterlövész című kutatócsoport” tagjaként) vettem részt 2001-ben, amelyek Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar, Hadműveleti-harcászati tanszék hallgatóinak bevonásával a Belügyminisztérium Készenléti Rendőrség Terror Elhárító Szolgálat szakemberének Nebehaj Lajos rendőr alezredes vezetésével folyt. A kutatócsoport folytatta a tevékenységét 2002 és 2003-ban is. A kutatócsoport által elért eredmények bemutatásra kerültek 2003 őszén a NATO Kiképzési Csoport Helységgharc Munkacsoportja részére. 2002. október 08. –16. között részt vettem Újdörögdön a Magyar Honvédség 1. Könnyű Vegyes Ezred és a brit THE LANCASTRIAN AND CUMBRIAN VOLUNTEERS (TERRITORIAL ARMY) közös gyakorlatán, ahol tanulmányoztam a két ország helységgharc kiképzésének módszerét.

Béketámogató doktrinális és kiképzési szemináriumon vettem részt Nagy-Britanniában 2003. június 29. – július 05. között, ahol személyesen kipróbálhattam egy modern lökiképzési eszközt.

A téma kutatása és kidolgozása folyamán az általános kutatási módszerek közül az indukciót és a dedukciót, az analízist és a szintézist, az összehasonlítást valamint a megfigyelést, a hadtudomány specifikus vizsgálati módszerei közül pedig a történeti eljárást alkalmaztam. Elméleti kutatási eredményeim egy részét kísérleti foglalkozásokon ellenőriztem, valamint forrásként felhasználtam a foglalkozásokon, gyakorlatokon részt vett személyekkel készített interjúkat is.

Az értekezést négy fejezetre osztottam:

Az első fejezetben a múlt század hadtörténelmi eseményei alapján vizsgálom, elemzem a helység harc kialakulását, fejlődését és kialakuló tényezőit.

A fejezet végén összegzem kutatásaimat és megfogalmazom a képzésben alkalmazható javaslataimat.

A második fejezetben a katonaföldrajzi jellemzők, a katonaföldrajzi tényezők közül a társadalmi tényezők két összetevőjét, a népességet és a településeket vizsgálom, elemzem részletesebben.

A fejezetet következtetéssel zárom, melyben kimondom, hogy a katonaföldrajzi ismeretek jelenléte fontos a helység harc-képzésben.

A harmadik fejezetben a szövetség vezető tagállamai és a Rendőrség helység harc-képzését, kiképzését mutatom be azzal a céllal, hogy feltárjam a korszerű helység harcot és annak feltételrendszerét. Vizsgálom a jelenlegi magyar könnyűlövész-tiszt, -tiszthelyettes helység harc-képzés helyzetét.

Összegzem a bemutatás és a vizsgálat eredményeit, melyek alapul szolgálhatnak a saját helység harc-képzésünk változtatásához, korszerűvé tételéhez.

A negyedik fejezetben megfogalmazom azokat a változtatásokat, amelyek segíthetik a magyar könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi képzést a korszerűség elérésében.

Az értekezésem befejezéseként összegzem a kutatás eredményeit és megfogalmazom az anyag felhasználhatóságának helyeit.

A terjedelmi előírásokra figyelemmel az értekezésben nem foglalkozom a könnyűlövész szerződéses állomány helység harc-kiképzésével, mert annak a helyzete szerintem az elmúlt években megkezdett új rendszerű kiképzéssel biztosítja a korszerűséget.

Az értekezés összeállítását 2004. decemberben fejeztem be, de a kutatást nem zártam le, mert további kutatásaimat a XXI. század most zajló eseményeinek tanulmányozásával tervezem folytatni.

Köszönetemet fejezem ki témavezetőmnek, munkahelyeimnek, kollégáimnak, és a téma szakértőinek segítségükért, támogatásukért mellyel lehetővé vált doktori értekezésem elkészítése.

1. Hadtörténelmi események hatása a helység-harc-kiképzésre

A történelem során a lakóhelyért folytatott harc már az őskorban megkezdődött azzal, hogy a barlangok birtoklásáért vívtak élet-halál küzdelmet. Az ember fejlődésével párhuzamosan a lakóhely is fejlődött, kialakultak a települések, melyek potenciális célpontokká váltak. A településekért és a településeken folytatott harc minden korban végigkíséri az emberiséget. Dolgozatomban a 20. század eseményének – a II. világháborúnak – településekért folytatott legnagyobb csatáinak vizsgálatát, elemzését végzem el azzal a céllal, hogy bemutassam a 21. században bekövetkező helység-harc gyökereit.

A II. világháború után a technikai fejlődés jelentős hatással volt a helység-harcra is, ezért ezen időszak olyan eseményeivel foglalkozom, amelyek kapcsán jelentős helység-harc alakult ki.

1. 1. A II. világháború nagy csatái (a helység-harc-kiképzés fejlődésére gyakorolt hatásukat figyelembe véve)

A II. világháborúban a harctevékenységek igen sok esetben a településekért – például Sztálingrádért, Varsóért, Königsbergért, Monte Cassinóért, Cherbourgért, Budapestért, Berlinért – folytak. Ezek közül a legintenzívebb a Sztálingrádért vívott csata volt, ebből nyerhető a legtöbb tapasztalat. Tehát elsőként a Sztálingrádban történt eseményeket vizsgálom meg.

1. 1. 1. Sztálingrád

A II. világháború alatt a helység-harcok közül az egyik leghosszabb ideig tartó, és az egyik legnagyobb veszteségekkel járó volt a sztálingrádi csata.

„A magában Sztálingrádban folyó küzdelmet mintha egy másik planétán vívták volna. A civil élet romjai között újfajta hadviselés született, és példátlan intenzitással tombolt.”¹

A harcoló felek minden fegyvert bevetettek, ami csak a rendelkezésükre állt. A csata során mind a két fél megtapasztalta a helységért folyó támadó- és védőharc jellemzőit.

¹ Beevor, Antony: Sztálingrád: A keleti front fordulópontja 1942-1943. Aquila Könyvkiadó, Debrecen, 2000. p. 196.

Sztálingrádban a helység harc szinte minden jellemzője előfordult, illetve kialakult. Számolni kellett tehát a következő jellemzőkkel:

- az erők és eszközök alkalmazásának módjai;
- csökkent mértékű figyelési és tüzelési lehetőség;
- az ellenséges figyelés és tűz elleni fedezékek;
- az ellenséges tüzeszközök felderítésének nehézségei;
- közelharc;
- járműmozgások;
- tűztámogatás;
- összeköttetések;
- rombolás;
- a város mérete, alakja, szerkezete, az épületek anyaga;
- a város terep viszonyai;
- az időjárás hatása.

A fenti jellemzők közül azokat vizsgálom részletesebben, amelyek szerintem a 21. századi helység harcban is előfordulhatnak.

a) A harcban alkalmazott eszközök és erők.

Az alkalmazott erők és eszközök a csata ideje alatt változtak, részletesen azokat mutatom be, melyeket a legjelentősebbnek ítélek meg.

A kézi fegyverek közül a géppisztolyok hatásosságát mindkét fél hamar felismerte, és egyre nagyobb számban látta el vele katonáit.

A küzdő feleknél rendszeresítve volt a géppisztolyok közül az 1940 M német Schmeisser és az 1941 M szovjet PPS géppisztoly.

„Kegyetlen csaták zajlottak, ahol a frontvonalak a különböző szobákban húzódtak egyazon épületen belül. Ilyen körülmények között még a karabély hatásossága sem lehetett megfelelő. Helyette mindkét fél géppisztolyokat, pisztolyokat, kézigránátokat és lángszórókat alkalmazott főfegyverként.”²

„A géppisztoly használatának előnyei itt ismét megmutatkoztak. Ezek között a körülmények között nem számított igazán a pontos célzás, és a fegyver elsöprő tüzerővel

² Ingram, Mike: Az MP40-es, Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2001. p. 69.

rendelkezett. Az MP 38-as és az MP 40-es legnagyobb hátránya, a kis tárkapacitás még nyilvánvalóbbá vált. Helység harcban, ahol az ellenfelek közötti távolság méterekben mérhető, a tár pillanatok alatt kiürülhetett, és mielőtt a kezelőjének ideje lett volna kicserélni, az oroszok már ott is termettek.”³

A két géppisztoly közül a szovjet PPS bizonyult hatékonyabbnak nagyobb tárkapacitása és biztonságosabb működése miatt. Alátámasztja ezt a tényt az is, hogy a német katonák is használták, ha tudtak zsákmányolni.

A géppisztoly mellett igen nagy hatást értek el a különböző űrméretű aknavetőkkel, melyeket a két fél nagy számban alkalmazott. Az aknavetővel olyan helyekre is eredményesen vezettek tüzet, ahová más fegyverrel nem tudtak hatást kifejteni. A németek két önálló aknavetőezredet is alkalmaztak. A szovjetek lánctalpas, 82 mm-es aknavetőkkel is rendelkeztek. Ezekkel az eszközökkel jól tudtak manőverezni, és több kritikus helyzetben segítették az alegységek eredményes harcát.

„A tűzrendszer megszervezésénél tekintetbe vettük a tűzeszközök széles körű alkalmazását, rövid távú tüzelésnél nemcsak a gyalogsági fegyverekét, hanem a tűzértségét (közvetlen irányzású lövegét) is, számításba vettük az aknavetők fokozott alkalmazását, amelyek függőleges fedezékek mögött is képesek voltak megsemmisíteni az ellenséget.”⁴

A fentiek kellőképpen bizonyítják az aknavető hatásosságát a helység harcban. Ennek az eszköznek a mesteri kezelése nagyon hatékonyan tudta támogatni a harcot.

Az eszközök közül a leggyakrabban a kézigránátot használták, melyet mind a két fél széles körben alkalmazott.

„A házak és bunkerek megtisztítása során a kézigránát létfontosságúnak bizonyult: a Vörös Hadsereg katonái a „zsebtűzértség” nevet adták neki.”⁵

„Akcioik tanulsága: ketten törjétek az épületbe – te és a gránát;”(...) „úgy törj be, hogy előre a gránát és utána te; az egész házat ugyancsak gránáttal járd be”⁶

A kézigránát alkalmazására nem minden szovjet katonát képeztek ki, melynek saját veszteség volt a következménye.

„Egy századparancsnok helyettese meghalt, több katonája pedig súlyosan megsebesült, amikor egy frissiben érkezett újonc ügyetlenségében felrobbantott egy gránátot.”⁷

³ Ingram, Mike: idézett mű (i.m.) p. 71.

⁴ Csujkov, Vaszilij Ivanovics: Az évszázad ütközete. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1977. p. 361-362.

⁵ Beevor, Antony: idézett mű (i.m.) p. 203.

⁶ Csujkov, V. I.: idézett mű (i.m.) p. 372.

⁷ Beevor A.: i.m. p. 203.

A kézigránát ellen a németek próbáltak védekezni. A szovjetek ennek a leküzdésére is kitaláltak valamit: „... a németek dróthálókat kezdtek felszerelni megerősített házaik ablakaira és a gránátbecsapódások ütötte falrésekre, hogy visszapattanjanak róluk a kézigránátok.” (...) „A Vörös Hadsereg katonái kampókat fabrikáltak a gránátjaikra, hogy fennakadjanak a hálókön.”⁸

A kézigránát tehát létfontosságú eszköz volt, mely a 21. században is meghatározó marad. A kézigránát szakszerű használatát a katonáknak készség szinten kell elsajátítani, mert számukra ez lehet a leghatékonyabb fegyver.

A harckocsik alkalmazása eltért a két félnél. A németek úgy vetették be a harckocsikat, mintha nyílt terepen folyt volna a küzdelem. A német harckocsik a szűk helyek, a sok akadály miatt nem tudtak manőverezni. A szovjetek páncélelhárító támpontokat, körleteket alakítottak ki, és ezekbe csalták a német harckocsikat. A harckocsikat biztosító gyalogságot a tüzéség, valamint géppuskák tüzével leválasztották, és ezzel könnyű célponttá változtatták őket.

A szovjetek tüzelő állásokat készítettek a harckocsiknak, amelyek sok esetben az épületek földszintjén voltak, vagy épület mellett a törmelékek által jól álcázva, és a páncélelhárító támpont, körlet elemét jelentették. A sérült harckocsik javítására az oroszok rendelkezésére állt a traktorgyár, ahol a harckocsikat gyártották: „A harckocsik nagy részét többször is javították. A 214-es számút például négyszer, s amikor ötödször vitték a gyárba, Makarov így szólt:

– Már megint a 214-es?

– Csak „megsebesültünk” – felelte a parancsnok, mintegy bocsánat kérően –, de a maguk segítségével holnap ismét harcba megyünk, viszont annyi német harckocsit lőttünk ki, ahányszor mi magunk megsebesültünk”⁹.

Ezzel szemben a német harckocsik mennyiségi fölénye többek között azért nem érvényesülhetett, mert igen körülményes volt a javításuk.

A harckocsik a II. világháborúban bizonyították hatékonyságukat. A helység harcban a harckocsik bevetésére (a védelemben) jó példát ad a szovjetek módszere. Sztálingrádban (a németek) a helytelen alkalmazásukkal megmutatták, hogy melyek azok a módok, ahogyan nem szabad alkalmazni őket a helység harcban. A II. világháború után – a harckocsik bevetése során – az esetek többségében ezeket a tapasztalatokat vették figyelembe.

⁸ ugyanott (uo.) p. 275.

⁹ Csujkov, Vaszilij Ivanovics: Erőd a Volga mentén. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1960. p. 367.

A csata során a szovjeteknél kialakult egy új harcászati elem, a *rohamcsoport*. A rohamcsoport alkalmazása nagy hatást gyakorolt a harcok kimenetelére. A szovjetek egyre jobban kidolgozták a rohamcsoportok alkalmazásának elveit, s alkalmazásuk egyre gyakoribbá, majd általánossá vált: „Ezek a kis csoportok éjjel-nappal készenlétre kényszerítették a hitleristákat, elkeseredetten támadták őket, hátukba kerültek, s közvetlen közlről lőttek le minden németet, aki megpróbált felemelkedni a földről. A sztálingrádi harcok idején új harcászati egység született, a rohamcsoport.”¹⁰. Beevor leírása szerint:

„A 6. hadseregnek például egyszer csak azzal kellett szembenéznie, hogy a szovjet taktikusok ismét feltalálták az 1918 januárjában bevezetett „rohaméket”: a tíz emberből álló, egy könnyű aknavetővel, egy géppuskával és egy, a bunkerek, pincék szennyvízcsatornák megtisztítására alkalmazott lángszóróval támadó rohamcsoportot.”¹¹

A rohamcsoport több részből állt. Minden résznek különböző feladata volt, de a részek együttes alkalmazása vezetett a rohamcsoport harcának sikeréhez: „A 62. hadsereg egységei az egyes objektumok ostromára rohamcsoportokat, megerősítő csoportokat és tartalékot képeztek. Ez a három harci kollektíva, amelynek rendeltetése egyazon feladat végrehajtása volt, egységes egészet alkotott – városi harcos-rohamcsoportot.”¹².

A németek nem ismerték fel az ilyen erők lehetőségeit, és – főként a városért vívott harc első időszakában – a településeken kívüli sikeres tevékenységet erőltették. Az első támadásokban – a légierő csapásait kihasználva – harckocsikat (tömegesen), valamint zászlóalj- és annál nagyobb méretű kötelékeket vetettek be. A tömegben alkalmazott harckocsik és a gyalogság kiváló célpontot mutatott a szovjeteknek, akik súlyos veszteséget okoztak a német erőknek: „A kezdetben összpontosított csapásmérő erőkkel végrehajtott német támadás végül is nagy veszteségekkel járó, elszigetelt akciókká bomlott szét, amelyekben az ellenfelek összegabalyodva, elkeseredett kézitusában álltak egymással szemben, ...”¹³.

A légierő csapásai nem hozták azt az eredményt, amit korábban a településeken kívül igen. A szovjetek felismerték, hogy szinte teljesen közel – gránátdobásnyira – kell jutniuk a németekhez, ugyanis akkor a német bombázók a saját állásaikat is pusztítják. A német légierő légi fölénye nagy nyomást jelentett a szovjetekre, de részben a segítségükre is volt azáltal,

¹⁰ Csujkov, V. I.: idézett mű (i.m.) p. 351.

¹¹ Beevor, A.: i.m. p. 197.

¹² Csujkov, V. I.: i.m. p. 370.

¹³ Wieder, Joachim: A volgai katasztrófa. Kossuth Könyvkiadó és Zrínyi Katonai Könyvkiadó, Budapest, 1969. p. 265.

hogy a rombolások, amit okoztak, akadályozták a német szárazföldi erők mozgását. A németek a helyzet megoldását abban látták, hogy roham-utászokkal megerősítve vetették be a gyalogságot: „... légi úton öt külön rohamutász-zászlóaljat is Sztálingrádba hoztak.”¹⁴.

A rohamutász-zászlóaljok alkalmazása sem jelentette azonban a németek számára a nagyobb mértékű előrehaladást.

A Sztálingrádban vívott harcok megmutatták, hogy a különböző erőket és eszközöket milyen hatékonysággal lehet eredményesen alkalmazni. A háború későbbi szakaszában géppisztolyokkal igyekezett mindkét fél ellátni gyalogságát. A kialakult harceljárások tovább fejlődtek a háború hátralévő időszakában, és részeik ma is alkalmazhatók. A harcok során kialakult rohamcsoportok jelentik az elődeit a ma alkalmazottaknak is, hiszen néhány esetben a tevékenység ma is hasonló lehet az akkorihoz.

b) Csökkent mértékű figyelési és tüzelési lehetőség

A csata során a kis távolságok miatt a tüzelési lehetőségek teljesen másként alakultak, mint a nyílt területeken. A két fél közül a szovjetek alkalmazkodtak hamarabb és eredményesebben ehhez a helyzethez. A harcokocsikat, a páncéltörő eszközöket jól álcázva kis távolságon belül (ahol közel száz százalékos találati valószínűséget értek el) vetették be: „... a 84. harcokocsidandár beásott és kiválóan álcázott T-34-eseivel kevesebb, mint 90 m-ről tüzet nyitott ...”¹⁵.

A szovjetek nagy arányú mesterlövész tevékenységet folytattak, melynek következtében a német parancsnoki állományt igen súlyos veszteség érte. A mesterlövészeknek rendkívül kedvező körülményeket jelentett a lerombolt város, mert széles körű lehetőséget kínált tüzelőállások kialakításához. A németek ennek ellensúlyozására az aknavetőket, páncéltörő eszközök elsődleges célpontjainak jelölték meg a mesterlövészeket. Ennek fontosságát bizonyítja az alábbi leírás: „valamennyi közül a leghíresebb (bár nem ő lőtte le a legtöbb ellenséget) a Batyuk hadosztályában szolgáló Zajcev volt” () „A legjobb eredményt egy bizonyos, mindössze „Zikan néven ismert mesterlövész érte el: november 20-ig 224 németet ölt meg.”¹⁶.

A két fél erői szinte karnyújtásnyira voltak egymástól. Előfordult, hogy az épületekben a földszinten a szovjetek, az emeleten pedig a németek voltak. Minden épületért,

¹⁴Beevor, Antony: i.m. p 246.

¹⁵Walsh, Stephen: Sztálingrád 1942-1943: A pokoli katlan. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2001. p. 92.

¹⁶Walsh, Stephen: idézett mű (i.m) p. 263-264.

minden szobáért külön-külön megküzdöttek a felek. A 24. páncélososztály állományába tartozó Wiener hadnagy által leírtak szerint: „Emeletről emeletre, a robbanások füstjében kézigránátokat dobálunk egymásra, mindenütt repeszek, vér, szétrombolt bútorok, emberi testrészek hevernek.”¹⁷.

Többszintes tűzrendszert alakítottak ki, melyek nagy pusztítást biztosítottak: „Pavlov emberei pincefalakat törtek át, hogy könnyebben mozoghassanak, és lyukakat vágtak a ház falaiba, hogy jobb kilövést biztosítsanak géppuskáiknak és hosszú csövű páncéltörő puskáiknak. Valahányszor páncélosok jelentek meg, Pavlov emberei szétszóródtak, és vagy a pincében, vagy a legfelső emeleten foglaltak tüzelőállást, ahol a legkisebb távolságra várhatták be a támadókat. A harckocsik személyzete nem tudta elég magasra emelni a löveg és a géppuska csövét, hogy megfelelőképpen viszonzza a tüzet.”¹⁸.

A csökkenő mértékű tüzelési lehetőségek a 21. században is nehezítik a helységarcot. Erre a helyzetre a kiképzésben nagy figyelmet kell fordítani, hogy a tűz kiváltása időben és hatékonyan történjen.

c) Az ellenséges figyelés és a tűz elleni fedezékek, rombolások

A város légi és tüzérségi csapások következtében romhalmazzá változott, mely először a védő szovjeteknek, majd – a németek bekerítését követően – a védekező németeknek is kedvezett. A támadó manővereket akadályozta a sok rom. A romok közt nagyon könnyen talált magának fedezéket mindkét fél. A város gyárai kitűnő védelmet jelentettek a szovjetek számára, amely a németek számára szinte elfoglalhatatlanok voltak, vagy csak nagyon súlyos veszteségek árán váltak elfoglalhatóvá: „Egy tökéletesen rommá lőtt ipari terület zavarba ejtő zűrzavarában haladtunk – jellemezte egy osztrák vadászkatona a hatalmas komplexumot.”¹⁹.

A rombolások mértéke Sztálingrádban az egyik legjelentősebb volt a II. világháborúban, mely nagy hatást gyakorolt a harcok menetére. A város építményei szinte teljesen elpusztultak, de a belőlük keletkezett romok fedezékekké, tüzelőállásokká váltak. Az épületek anyagai meghatározónak bizonyultak a rombolhatóságukat tekintve. A harcok tapasztalatai alapján a helységarcot foglalkozó szabályzatokban (például az Amerikai

¹⁷Walsh, Stephen: Sztálingrád 1942-1943 A pokoli katlan. A 24. páncélososztály állományába tartozó Wiener hadnagy által leírtak a küzdelemről. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2001. p. 94.

¹⁸Beevor, A.: i.m. p. 258.

¹⁹uo. p. 215.

Egyesült Államok szárazföldi haderejének FM 90-10-1 szabályzatában) részletesen kitérnek az épületek anyagára, azok fajtáira.

d) Közelharc

A helység harcban a legkegyetlenebb jellemző a közelharc, melyre a városért folytatott harcokban (Sztálingrádnál) igen sok alkalommal került sor. Egyértelmű, hogy egyik fél sem készült fel kellő mértékben a harcra erre a formájára. A katonákat nagyon megviselte a közelharc, főként a németeket, mert eddig nem kellett így harcolniuk: „A német gyalogosok gyűlöltek házról házra haladva harcolni. Úgy érezték, lelkileg őrli fel őket a közelharcnak ez a fajtája, amely szétfeszítette a hagyományos hadviselés kereteit és dimenzióit.”²⁰.

Ugyanakkor a katonák nagyon gyorsan megtanulták, hogy melyek azok az eszközök, amelyek hatékonyak a közelharcban: „A zajtalan gyilkoláshoz késekkel és élesre fent ásókkal fegyverkeztek fel” (...) „ha pedig lefeküdtek aludni, a pengére hajtották le a fejüket, nehogy valaki elloplja az értékes eszközt.”²¹.

A fentiek igazolják azt a tényt, hogy a katonák kiképzése nem nélkülözheti a közelharc fogásainak megtanítását.

e) Összeköttetések

A harcok alatt az összeköttetés az alárendeltek és a parancsnokok között igen bonyolult és nehézkes volt. A felek alkalmazták a vezetékes és a rádióhíradást. Az összeköttetés fenntartása vezetékes híradó rendszeren nagyon bizonytalan volt, mert a vezetékesek könnyen sérültek (elszakadtak), ezt problémát a következőképpen kezelték: „A tábori vezetékeseket megóvásuk érdekében az épületek pincéiben és a csatornahálózatban fektették le. A jól szigetelt kábeleket pedig földbe ásták. A híradás szilárdsága és a vezetékes összeköttetés vonal hibáinak gyors elhárítása érdekében ellenőrző-távbeszélő pontokat hoztak létre. Ezeket 200-400 méterenként telepítették. A hadseregek, a hadosztályok és az ezredek hírközpontjai rendszerint erős fedezékekben, alagsorokban, pincékben települtek.”²².

²⁰uo. p. 197.

²¹uo. p. 199.

²² Pereszkin, I. T.: Híradás a Nagy Honvédő Háborúban. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1979. p. 101.

A szovjetek alkalmazták fény- és zászlójeleket is az összeköttetés fenntartására. A lerombolt városban az összeköttetés egyik eszköze volt a rádió. A rádiót csak azért tudták használni, mert az épületek szinte mind elpusztultak a légi-, és a tüzérségi csapások következtében, és így nem zavarták a rádió összeköttetést: „Csak a szabatos és folyamatos rádió- és távbeszélő-kapcsolat, továbbá a jól átgondolt fényjelzés-rendszer biztosíthatta a csapatok operatív vezetését...”²³.

Az összeköttetés tehát létfontosságú a helység harcban a kis távolságok miatt, a gyorsan változó helyzetekre történő azonnali reagálás biztosítása érdekében. Kimondható, hogy az összeköttetés fenntartása nélkül a helység harc nem lehet sikeres.

f) A város mérete, alakja, szerkezete, és az épületek anyaga

Sztálingrád nagy ipari város volt a II. világháború időszakában hatalmas gyárakkal és lakótelepekkel. A lakóinak száma meghaladta a félmilliót, nagy részüket kitelepítették. Walsh művében a következők szerint írja le a város méretét, alakját, szerkezetét: „A város 40 km hosszan húzódott a Volga nyugati partján. Szélessége ugyanakkor mindössze 6,4-8 km. A Volga ezen a szakaszon mintegy 1,6 km szélességű, ami megakadályozta a város teljes bekerítését.” (...) „A város északi negyedét a híres gyárak, a Dzsersinszkij Traktorgyár, a Barikádok Hadianyaggyár, a Vörös Október Vas- és Fémüzem foglalták el. A Vörös Október gyártól délre feküdt a vegyi üzem, míg a Barikádokkal szemben a szilikátságár helyezkedett el. A munkások lakótelepeivel együtt ezek a gyárak összefüggő épületegyüttest alkottak.”²⁴.

Az idézetből megállapítható, hogy a város téglalap alakú volt. A folyóparti elhelyezkedés megvédte a várost a bekerítéstől, és frontális támadásra kényszerítette a németeket. A város fekvése és alakja megakadályozta a németeket abban, hogy a jól begyakorolt módszereiket alkalmazzák a támadó harcban. A városban a nyílt csatamezőn alkalmazott módszerrel végrehajtott támadások súlyos veszteséggel jártak. A német parancsnokok nem vették figyelembe a város támadó harcra befolyásoló hatását, és ezért csak nagy veszteség árán tudtak előre jutni. A harcok elhúzódása egyre jobban csökkentette az élőerő és a haditechnikai eszközök számát. Ennek hatására változott a németek tevékenysége, áttértek a kisebb csoportokkal végrehajtott támadásokra, melyek kisebb sikereket eredményeztek: „A utóbbi két napban – állapította meg november 6-án egy Moszkvába küldött jelentés – az ellenség megváltoztatta a harcmodorát. Feltehetőleg az utóbbi három

²³ Csujkov, V. I.: i.m. p. 386.

²⁴ Walsh, S: i.m. p. 54. o.

hétben elszenvedett súlyos veszteségek következtében már nem vet be nagy létszámú kötelékeket.”²⁵.

A kíméletlen bombázás következtében a város szinte teljesen romhalmazzá lett. Az épületek közül egy sem maradt épen. Az ipari üzemek épületei jobban ellenálltak a rombolásnak és ez által kedvezőbb feltételeket biztosítottak a védelemre: „A nagy gyári műhelyek a maguk hatalmas fém- és vasbeton szerkezeteivel, jól felszerelt és kifejlesztett föld alatti berendezéseikkel lehetővé tették a hosszú és kemény védelmi harcokat. Eleinte kevéssé használtuk fel a gyárak földalatti részlegeit, a csatornarendszert, a távközlési és a vízvezetékrendszert, mivel nem ismertük. A harcok során azonban, amikor kapcsolatot teremtettünk a gyárak vezetőségével, valamint a területi pártszervekkel, mindent felhasználtunk az ellenség elleni harcra.”²⁶.

Az idézet segít megérteni, hogy milyen jelentősége van a helység ismeretének.

A város területén több vízfolyás (Carica, Szuhaja, Mokraja Mecsetka) van, melyeknek a völgyei jól rejtették a csapatmozgásokat, illetve az oldalaikba fedezékeket tudtak kialakítani: „Miközben leereszkedtek a törmeléktől görgeteglejtőkké vált *balkák*ba (‘vízmosásokba’), majd kikapaszkodtak belőlük, zuhogtak rájuk a gránátok.”²⁷.

A város területe, tehát nem volt teljesen sík, ez által a manőverezést segítette és gátolta is. A fentiekből megérthető, hogy mennyire fontos a város alakjához, méretéhez, szerkezetéhez és az építési anyagokhoz igazodva, azokat figyelembe véve, megtervezni és megvívni a helység harcot.

g) Az időjárás hatása

Az időjárás szinte minden változata jelen volt a harcok ideje alatt. A csata első felében a forró nyár, majd a második felében a tél állította nehéz helyzet elé a feleket. A küzdő felek igyekeztek alkalmazkodni az időjárás változásához, és ez a szovjetek számára sikerült jobban, főleg a csata második felében.

A németek nem készültek fel időben a téli viszonyok közötti harctevékenységekre, pedig az előző télen már tapasztalták annak nehézségeit. A szovjet ellentámadás eredményeként bekerített német erők téli felszereléssel való ellátása sem valósulhatott meg. A bekerítést követően szinte biztosra vették, hogy kitörést fognak végrehajtani, és ennek

²⁵Beevor, A.: i.m. p. 275.

²⁶Csujkov, V. I.: i.m. p. 359-360.

²⁷Beevor, A.: i.m. p. 213.

érdekében a feleslegesnek ítélt eszközeik egy részét megsemmisítették, melyek a későbbiek folyamán hiányoztak az eredményes védelmi harcokhoz. A rendkívüli téli viszonyok (a kőkeményre fagyott talaj, a magas hó) nem tették lehetővé, hogy a németek védőállásokat építsenek ki. A rosszul felszerelt német katonák morálja fokozatosan romlott, egyre többen lettek a fagy áldozatai. A város lerombolása miatt nem voltak épületek, amelyekben a hideg elől elhúzódhattak volna. A németek sikertelen védelmi harcához az időjárás is hozzájárult. A szovjet ellentámadás megindulása előtt beállt hideg idő a védelemben lévő szovjet erők ellátását is megnehezítette, mert a Volga szinte teljesen befagyott, ezáltal akadályozta az utánpótlás eljuttatását a védőkhez.

h) Következtetés

A sztálingrádi csata a fegyveres küzdelem gépi korszakának első jelentős helységharca volt, melyhez kötődnek azok a jellemzők, amelyek a modern helység harc alapjait jelentik.

Ebben a csatában alakultak ki azok a harcjelölések, amelyek a múlt század második felében és bizonyos mértékben a mai napig hatással vannak a helység harcra. A tapasztalatokat szabályzatokba foglalták és a szakirodalomban is közreadták. A Magyar Katonai Szemle című folyóiratban is megjelent egy a sztálingrádi helység harcot bemutató írás (az 1944. évi áprilisi számban Tschandl Tivadar cikke).

A szovjetek és a németek a sztálingrádi tapasztalatokat a háború további szakaszában helységekért vívott csatákban, ostromokban alapként kezelték, és ahhoz hasonlóan alkalmazták erőiket.

1. 1. 2. Varsó, Königsberg, Monte Cassinó, Cherbourg, Budapest, Berlin

A felsorolt városokban is nagyon súlyos helység harcok folytak, amelyek rövid ismertetésével is bizonyítom, hogy milyen jelentős volt a helység harc a II. világháborúban.

a) Varsó

A Varsóban 1944-ben folytatott helység harc más volt, mint a II. világháború helység harcai. Ebben a városban nem két jól felszerelt hadsereg erői harcoltak egymással. A harcolók között óriási különbség volt a felszerelés, az utánpótlás, a kiképzettség stb.

vonatkozásában. A lengyel felkelők természetesen a város ismeretében jelentősen felülmúlták a németeket. A város megtisztítása nagy erőket igényelt a németek részéről, és több mint, két hónapig tartott. A németek kíméletlenül bevetettek minden eszközt, amellyel a győzelmet elérhették: „A varsói felkelés során harcba vetett Goliathok iszonyatos pusztítást végeztek az épületekben védekező lengyel felkelők között.”²⁸

„Második támadásuk során a németek a Feltámadás zárda ellen már harckocsikat és „góliátokat” vetettek harcba. Az első „góliátot” sikerült ártalmatlanná tenni, a második azonban nagy rést vágott a falba...”²⁹

A „góliátok” voltak az első robot eszközök, amelyek alkalmazásra kerültek helység harcban. Roboteszközök alkalmazhatóságával kapcsolatban ma is folynak kísérletek (néhányat bemutatok a negyedik fejezetben), hogy még kevesebb veszteséggel vívhassák meg a jövő helység harcait.

A város be volt kerítve, így a felkelők szinte semmilyen utánpótlást nem kaptak. A felkelők a manővereiket és az összeköttetést a csatornák felhasználásával valósították meg. A felkelők – az utánpótlás hiánya és németek jelentős technikai fölénye miatt – végül is vereséget szenvedtek.

A varsói helység harc megmutatta, hogy városon belül a gyengén felszerelt erők is hatékonyan vehetik fel a harcot a jobban felszerelt erőkkel szemben. A varsói felkelést mondhatjuk az első aszimmetrikus harcnak.

b) Königsberg, Monte Cassinó, Cherbourg

Königsberg ősi porosz város, amelyet a németek jól előkészítettek, megerősítettek. A szovjetek a sztálingrádi harcok tapasztalatai alapján készítették fel a csapataikat a város ostromára: „A volgai csata résztvevői átadták tapasztalataikat a fiatal harcosoknak a nagyobb épületekben, háztömbökben, padlásokon és pincékben vívott harccal kapcsolatban.”³⁰

A németek a középkori erődítmények és a város épületeinek megerősítésétől remélték a siker elérését. A szovjetek a háború alatt szerzett tapasztalataik birtokában és a jól megszervezett együttműködés eredményeként négy nap alatt elérték céljukat, és elfoglalták a várost. A városért folytatott harc jó példát mutat a megerősített városban folytatott helység harcra.

²⁸ Papp Dezső: A Goliath = Magyar Honvéd, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht. Budapest, 2003. XIV. évfolyam 51-52. szám. p. 38.

²⁹ Bartelski, M. Leslaw: A varsói felkelés 1944. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1976. p. 254.

³⁰ Bagramjan, I. H.: Így győztünk. Zrínyi Katonai Kiadó, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1979. p. 482 – 483.

Monte Cassinó az olasz front egyik legsúlyosabb csatájának volt a helye. A német ejtőernyősök nagyon jól előkészítették a város védelmét. A védelem szilárdságának érdekében sok olyan elemet alkalmaztak, mint amilyeneket a szovjetek Sztálingrádban: „A német 1. ejtőernyős-hadosztály katonái megerősítették a pincéket, valamint föld alatti folyosókat építettek ki, amelyekben még a heves zárótűz alatt is szabadon közlekedhettek. Az épületekből erődítményeket hoztak létre, és számos géppuskafélszket létesítettek, de az orvlövészeik állásait is kiépítették.” () „A védelem hatékonyságának növelése érdekében a németek úgynevezett *sündisznóállásokat*, vagyis körkörös védelmet építettek ki. A régi halpiac sarkánál lévő épületet egy maroknyi német utász valóságos erődítménnyé alakította át, és Cord Oberleutnant (főhadnagy) parancsnoksága alatt, napokon keresztül elhúzódó véres harcot vívtak a szomszéd házat elfoglaló új-zélandiakkal. A németek aknavetőlőszert dobáltak be az emeleti ablakon, és szobáról szobára harcoltak.”³¹.

A Monte Cassinónál vívott helység harcából is számos tapasztalat meríthető, amelyeket a háború további időszakában alkalmaztak is a harcolók.

Cherbourg ostroma rövid ideig tartott, mert a város védelme céljából épített állások a tenger irányába néztek, mivel a szárazföld felől a németek nem vártak támadást. Az amerikai erők éppen ezt használták ki a támadásuk során. A városért folytatott harcokban a haditengerészet is részt vett csatahajóival, mint „tüzérség”. A mélyen kiépített vasbeton bunkerekben védekező németeket füsttel kényszerítették megadásra az amerikaiak. A városért vívott harc meghatározó sajátosságát jelentette a tengerparti fekvés, és – ennek megfelelően – tenger irányából érkező támadás elhárítására történő felkészítettség. A tények azt bizonyítják, hogy ez tévedés volt, mert így nem volt meg a körvédő képesség.

c) Budapest

A hazánk fővárosáért vívott harcban előfordult a helység harc szinte minden sajátossága. A város földrajzi helyzete még sajátosabbá tette a helység harcot. A város két része teljesen más körülményeket teremtett a harcok alatt. A pesti sík területen a támadók és a védők is jobban tudtak manőverezni (még a rombolások ellenére is), mint a hegyes budai oldalon. A szovjetek eredményesen alkalmazták a Sztálingrádban tapasztaltakat. „Az ellenállási objektumok ostromára a két hadtestparancsnokság a sztálingrádi tapasztalatok alapján speciális rohamcsoportokat szerveztek, ezek képezték alapját a lövészsquadok

³¹ S. Hart - R. Hart - M Hughes: A német katona a II. világháborúban. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2000. p. 129.

harcrendjének. A rohamcsoportokba 15-30 katona tartozott. Közülük 10-20, zömmel géppisztolyos lövész, 2-5 lángszórós és 3-4 műszaki volt. A harc sikeres megvívása érdekében a rohamcsoportokat 1-2 nehéz géppuskával, 2-3 könnyű géppuskával, páncéltörő ágyúval és közvetlen irányzású löveggel erősítették meg.”³².

A németek és a magyarok igyekeztek alkalmazkodni a nagyváros lehetőségeihez, és annak megfelelően alakították ki védelmüket: „Az összes házakat, különösen a sarokházakat, oldalozó tűzhatásra rendezték be. Előterületüket aláaknázták az utcákon, és tereken árkokat ástak, akadályokat és műszaki zárat építettek, villanyárammal telített drótkadályokat telepítettek.” (...) „A harcok elsősorban a sarokházak birtoklásáért folytak. Ezeket a sarokházakat rohamcsoportok foglalták el, amelyeket közvetlen irányzással tüzelő tüzérség támogatott. A támogató löveg közvetlen irányzással lefogta az előrejutást gátló tűzfegyvert, a lövészek, pedig kézigránáttal betörték a házakba. Azután fokozatosan és folyamatosan megtisztították a pincétől a legfelső emeletig és padlásig a háztömböt. Igen sűrűn alkalmazták a szovjet csapatok a budapesti harcokban a támpontok oldalról és hátulról való megközelítését és kiemelését.”³³

Budapest védelmére a pesti oldalon több védőállásból álló rendszert építettek ki. A védelem rendszere a városon kívüli területeken kezdődött és a kiskörút volt a Dunához legközelebb lévő védőállás. A védőállások között megerősített támpontokat készítettek elő. A budai oldalon hasonló volt a védelem felépítése: „A budai oldalon nem építették ki előre védővonalakat. Védőállásokat 1944. dec. végétől a Margitszigeten, a Ferenc-hegyen, a Törökviszen, a Pasaréten, az Orbán-hegyen, a Farkasréti-temetőben, a Sas-hegyen és a Kelenföldi-pályaudvartól a déli összekötő vasúti híd felé a vasúti töltésen létesítettek. A belső védőövet a Margit körút – Alkotás út – Kis-Gellért-hegy – Gellért-hegy vonalában alakították ki. Arccal északnyugatnak reteszállás húzódott a Kékgolyó utca – Németvölgyi út – Mártonhegyi út, illetve arccal délnyugatnak a Horthy Miklós (ma Bartók Béla) mentén. Különösen megerősítették a Műszaki Egyetemet, a Gellért-hegyet (a Citadellát) és a Várat.”³⁴

A város védelmében nemcsak a német és a magyar hadsereg szervezetszerű erői vettek részt, hanem önkéntesekből szervezett alegységek is. Ilyenek voltak az egyetemi rohamzászlóalj, a Vannay riadózászlóalj. Ezeknek az alegységeknek a harcértéke csak töredéke volt a szervezetszerű alegységekének (főként a németekének). Igyekeztek kiképezni

³² Tóth Sándor: Budapest felszabadítása. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest. 1975. p. 227.

³³ Zrínyi Katonai Akadémia Hadtörténelmi Tanszék munkaközössége: Hadtörténelem Jegyzet a Zrínyi Katonai Akadémia számára, p. 398.

³⁴ Karkus László – Kiss Gábor – Számvébert Norbert – Dr. Varga József: A II. Világháború Nagylexikona CD-ROM, PETIT REAL Könyvkiadó, Budapest, 1997. Az idézett részt írta Ravasz István.

ezen zászlóalj tagjait, melyre példa a következő idézet: „A téglagyár cserépszárító aknai és egy nagyobb épület megfelelt egy városi háztömb hosszának. Ez lett a „rohampálya”. Az épület sarkára vontatták a ledöglött T-34-est. – Esőben-hóban, hajnalban vagy sötétben fel kellett mászni a tetőkre, át betoncsöveken, gránátot hajítani az ablakba, „átfésülni” az épületet, tüskésdrót alatt mászni éles gépfegyversorozatok alatt, gránátot hajítani a tankra, felugrani, majd leugrani a lövegtornyóról és vissza – egyre gyorsabban, egyre nagyobb terhekkkel megrakva.

A zászlóalj önkénteseinek szokatlan összetétele adta Vannaynak a „bácsi rendszer” ötletét. Rájött, hogy helységarcot eredményesen kis, önálló egységek vívhatják: ezek ötletességén múlik a siker, mivel a vezetést megnehezíti az összeköttetés gyakori kiesése. Ezért lett a legkisebb taktikai egység a „négyes”, vezesse ezt egy harcedzett „bácsi” aki felelős a három alárendelt „kölyökért”.

Támadásnál, mint „vizsla” mászik előre pisztollyal a kezében a legkönnyebb testsúlyú gránátos, az épület átfésülésénél jobbról és balról biztosít egy-egy géppisztolyos lövész, mögöttük a bácsi páncélköllel vagy gránátvető puskával. Ha megsebesül egy testes „bácsi” visszahurcolásához két kölyök szükséges, a vizsla fedez. Tehát a kiképzés „négyesekkel” folyt, ezek egymással versengtek, a nyertesek este ital-jutalmat kaptak.

A „páncélos szoktatás” is egyedi volt. A kiképzendő beült a harckocsiba, melyet éles lövedékekkel „kopogtattak” kívülről, sőt gránátokkal is „ébresztgették”. Ekkor jöttünk rá, mennyire vaksi a harckocsi hajózószemélyzete. Említem még az esti fegyvertant: nemcsak a német és magyar, de az ismertebb szovjet fegyvereket, a PPS-t a Tokaveret is szét kellett szedni és összerakni. Hajítottunk szovjet kézigránátokat is. Sok volt a baleset, sebesült is lett, az egyik kölyöknek átlőtték a fenekét. Aki befejezte a háromhetes alapkiképzést az, mint géppuskás, gránátvetős, robbantó-töltetes vagy mesterlövész gyakorlatozhatott immár „4x4-es” vagyis 16 fős szakasz kötelékében.”³⁵

Az önkéntes alegységek jelentős szovjet erőket voltak képesek megakadályozni a céljaik elérésében. Az alegységek tagjai nagy helyismerettel és elszántsággal rendelkeztek, és ezt jól kihasználták a tevékenységük során. A hagyományos elvek szerinti védelemmel szemben a helyzethez igazodva szervezték és vívták meg a védelmi harcot: „Kis létszámuk miatt a védők nem is tudtak összefüggő vonalat elfoglalni, ezért ott, ahol páncélosok nem tudtak támadni, a különleges terepadottságok által meghatározott, a hagyományostól teljesen eltérő taktikához kellett folyamodniuk. Ezt a taktikát „sakktábla”-taktikának nevezték el,

³⁵ Galánthy Ervin: Így harcolt a Vannay-zászlóalj. = Kapu. 2001. 06-07. szám, p. 112.

lényege az volt, hogy a védelem egyes villákra támaszkodva, nagy távközzel, de mélységekben tagolva épült ki, és a támpontok közt nem volt semmi. A ritkásan megszállt első vonal mögött jól felfegyverzett rohamcsoportok álltak készenlétben a betörések elhárítására.” (...) „Az ortodox felfogású hagyományos hadművészetben eretnekségnek számító harcéljárás Budapesten ott is bevált, ahol gyengén kiképzett és felfegyverzett, de jó helyismerettel rendelkező, ötletgazdag katonák alkalmazták. A beékelődő szovjet támadókat ugyanis a villákból meglepetésszerűen megjelenő védők tűz alá vették, mesterlövészeik elvágták utánpótlásukat és gyakran az egész támadó éket fogságba ejtették. A harcéljárás alapvető feltétele volt, hogy a védőknek önállóan és találékonyan kellett megoldani feladataikat: csak jó harci morállal rendelkező csapatok tudták alkalmazni, mint az egyetemisták, a Vannay-riadózászlóalj önkéntesei, a rohamtüzérek és egyes német alakulatok.”³⁶.

A németek és a magyarok számára kevés híradó eszköz állt rendelkezésre. A hiányt azzal próbálták pótolni, ami éppen arra alkalmas volt. Ezek közé tartozott a város telefonhálózata is.

A szovjetek a vezetékes híradást részesítették előnyben a rádióhíradással szemben: „A Budapestért folytatott harcokban a fő híradó eszközt a távbeszélő és a rádió jelentette. A front-, csoport-, a hadtest-, hadosztály- és ezredláncban megbízhatóan működött a vezetékes híradás, a rádióhíradást viszont – bár mindig készenlétben állt – ritkán alkalmazták. Az ezred-, zászlóalj- és századláncban a vezetékes híradás, minthogy az ellenség állandóan lőtte, csak megszakításokkal működött. Ezt részben az okozta, hogy az ezred-, zászlóalj- és századparancsnokok sokszor változtatták vezetési pontjaikat. A rádióállomások munkájában jelentős zavarok mutatkoztak, s hogy ezeket kiküszöböljék, az antennákat a háztetőkön helyezték el.”³⁷.

A szovjetek a sztálingrádi harcokból tanulva széleskörben alkalmazták a rohamcsoportokat. A rohamcsoportok a gyalogságra épültek. A felszerelésük közé tartozott a géppisztoly, a kézigránát, mint a legfontosabb eszközök. Az együttműködés a megerősítőkkal és a támogatókkal jól működött, ennek eredményeként főként a pesti oldalon gyorsan haladt a támadás.

A szovjetek utánpótlása zavartalan volt. A németek viszont mindenből szűkölködtek leginkább azután, hogy a repülőterek a szovjetek kezébe kerültek. Megpróbálták vízi úton

³⁶ Ungváry Krisztián: Budapest Ostroma. Corvina Kiadó, Budapest, 2001. p. 141.

³⁷ Zaharov, M. V. [Szerk.]: Délkelet- és Közép-Európa felszabadítása 1944-45. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1973. p. 265.

szállítani az utánpótlást, de ez csak kis mennyiségben volt lehetséges: „Egy 40 tonnás motoros hajó, fedélzetén orosz SS önkéntesekkel, Győrből elindulva, 140 kilométeres dunai ámokfutásban a folyami aknazárát áttörve január 2-án éjszaka lőszerből álló rakományával 17 kilométerre a Belvárostól zátonyra futott.” (...) „A Leányfalunál megfeneklett motoros uszály lőszerakkoraihoz a védők harmadszorra is sikerrel küldtek ki motoroscsónakokat, melyek színültig rakodva tértek vissza.”³⁸

Összegezve a Budapestért folytatott harcok tapasztalatait megállapítható, hogy a nagyvárosban vívandó helység-harc még inkább eltér a hagyományos harctevékenységektől. A nagyváros sajátosságai (földrajzi helyzete, területének nagysága, szerkezete, infrastruktúrája stb.) komolyan befolyásolják a harctevékenységeket. A befolyásoló körülményeket jobban figyelembe vevő fél eredményesebb tud harcolni ilyen helyzetben. A városért vívott harc megmutatta azokat a harcjelölásokat, az erők és eszközök csoportosítását (rohamcsoportok, közvetlen megerősítő tüzérség, műszaki erők stb. alkalmazásának lehetőségei), amelyek a sikert biztosíthatják. A harcok során bebizonyosodott, hogy a jobban kiképzett, felkészített katonák kisebb veszteséggel és hatékonyabban vívják meg a harcokat. A budapesti harcok tapasztalatai is bizonyítják a kisalegységek („*bácsi rendszer*”) sikerességét, melyhez hasonlókat alkalmaznak ma is. A múlt század második felében a katonák kiképzésében megjelentek azok az elemek, amelyek ebben a harcban előfordultak. Századunkban sem hagyhatjuk figyelmen kívül ezeket a tapasztalatokat és ezek figyelembevételével célszerű kialakítani a katonák helység-harc-kiképzését.

d) Berlin

A II. világháború végén (az európai hadszíntéren) a németek utolsó nagy védelmi harcukat Berlinben és környékén vívták meg. A városban alkalmazott harcjelölások már kialakultak a háború korábbi helység-harcai alatt. A németek és a szovjetek ezeket a harcjelölásokat alkalmazták. A szovjetek külön alegységeket képeztek ki a helység-harcra, például: „Zsukov is utasította a parancsnoksága alatt álló lövészadosztályokat, hogy egy-egy különleges alakulatot képezzenek ki a városi hadviselésre”³⁹.

A kiképzésben felhasználták a sztálingrádi és a más városokban bevált módszereket. A város központjáról a légi fényképek alapján méretarányos vázlatokat készítettek, melyekkel a csapatokat ellátták. A vázlatok viszont nem helyettesítették a térképeket.

³⁸ Ungváry K.: idézett mű (i.m) p. 118, 128.

³⁹ Bahm, Karl: Berlin 1945: a végső leszámolás. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2002. p. 78.

„Nehezen és nagy veszteségek árán közelítették meg a kormányzati központot, a város szívét. A veszteségek oka többek között abból is adódott, hogy a Vörös hadsereg Berlint ostromló csapatai csak igen kis mértékben voltak utcai harcokra kiképezve. Különösen nem egy európai metropolis ostromára. Hiányzott a szükséges „összjáték” a tüzérség és a gyalogság között. Az előző hónapokban az angol-amerikai légierő által szinte a földre bombázott berlini lakónegyedek romhalmazán keresztül nehéz volt a katonáknak manőverezni. A házsorok maradványai a védelemnek kedveztek. Nem volt megfelelő számú térkép sem a várost ostromló hadseregeknél. A szovjet páncélosegységek parancsnokai harckocsijaikkal szakszerűtlenül operáltak. Nagy mennyiségben, kevés gyalogság kíséretében alkalmazták azokat a védők ellen. Így könnyű volt azokat páncélökölrel megsemmisíteni.”⁴⁰

A szovjetek a sürgető politikai akarat miatt nem mindenben követték – követhették – a korábban alkalmazottakat. Ennek azután az lett a következménye, hogy sokkal nagyobb vesztséget szenvedtek, mint amilyen veszteséggel is elfoglalhatták volna a várost. Például a harckocsik tömeges alkalmazása kifejezetten hibás döntés volt. A város területe már szinte egy romhalmazzá vált a szövetségesek bombázásainak következményeként, mely megkönnyítette a németek számára a védelem kiépítését, és akadályozta a szovjetek (elsősorban a harckocsik) manőverezését. A szovjetek a sietségük miatt a sztálingrádi, a budapesti csaták során tapasztaltakat nem eléggé vették figyelembe, pedig a harcot irányítók között több tábornok is volt, aki testközelből ismerte a helység-harcot. A tanulság az utókor számára, hogy a harckocsikat nem célszerű tömegesen bevetni helység-harcban. A háborút követően azonban – mint azt a példák mutatják – mégsem tanultak a történelemből az utódok (lásd Gróznijt).

A német főváros szintén a nagyváros kategóriájába tartozik, és mint olyan másabb körülményeket teremtett a helység-harc megvívásához, mint a kisebb városok. A város infrastruktúrája a legfejlettebbek között volt a II. világháborúban, ahol helység-harcra került sor. A földalatti vasút alagútjaiban jól tudtak manőverezni a németek, és ezzel igen megnehezítették a szovjetek tevékenységét.

A Berlinben vívott harcok körülményeihez hasonlóak lehetnek a századunkban esetleg előforduló helység-harcok körülményei is. A nagyvárosi helység-harc kapcsán a kiképzésben célszerű tehát a berlini tapasztalatokat is figyelembe venni.

⁴⁰ Gosztynyi Péter: Berlin ostroma és az európai háború vége. = Hadtudomány, V. évfolyam 2. szám, 1995. június, p. 116.

1. 1. 3. Következtetés

A II. világháborúban nagyon sok esetben a harcok a helységeken és helységeikért folytak. A gépi hadviselés kiteljesedése igen pusztító hatást ért el. A fegyverek fejlődése (repülőgépek, harckocsik, kézi fegyverek stb.) veszedelmes képességet adott a harcolók kezébe, melyet a helységek elfoglalásáért és megvédéséért be is vetettek. A helységek jelentősége nőtt a háború során és több esetben hónapokig folyt a harc a területükön, elsősorban a kelet-európai hadszíntéren.

A bemutatott városok területén vívott harcokban alakultak ki a gépi hadviselés eszközei által biztosított harceljárások. Az eszközök és a városok által létrejött körülmények az erők újfajta csoportosítását és új harcmódok kialakítását eredményezték. Például a rohamcsoportok kialakítását és alkalmazásuk módjait.

A kialakult újfajta erőcsoportosítást és harcmódokat tekinthetjük a helység-harc alapjainak. Az alapok ismerete fontos napjaink helység-harc-kiképzésének eredményessége érdekében. A bemutatott városokért vívott harcok ismeretét fontosnak tartom, a mai helység-harc-képzésben és, mint példákat lehet feldolgozni.

1. 1. 4. A II. világháborút követő helyi háborúk hatása a helység-harc-kiképzésre

A helység-harc a II. világháborút követő évtizedekben szinte teljesen hasonló módon történt, mint a II. világháborúban. A technikai fejlődés, az információs társadalom kialakulása, és a két világrendszer megszűnése természetesen hatással volt a helység-harcra is. Ebben az alfejezetben röviden áttekintem, vizsgálom az általam fontosnak ítélt azon helység-harcokat, melyek bizonyítják, hogy a fegyveres küzdelemben az egyik terület továbbra is a helység.

a) A helység-harc a II. világháborútól a két világrendszer megszűnéséig

A II. Világháborút követően a kialakuló kétpólusú világrendben elsőként a koreai háború rázta meg a világot.

A koreai háborúban (1950-53) a küzdő felek a II. világháborúban kialakult módszerekkel és az ott alkalmazott fegyverek fejlettebb változataival vívták meg az ütközeteket. A harcok során természetesen helységeikért is folytak harcok (például Szöul több

alkalommal cserélt gazdát). A helységeikért II. világháborús harcéljárásokkal küzdöttek a felek. Az ENSZ erök a légierö nagy számú bevetésétöl remélték a sikert, de ez nem mindig vált be. A légicsapások rombolásai itt is a támadót akadályozták, míg a védö számára tüzelöállásokat teremtettek.

A *vietnami háborúban (1964-75)* is többször került sor helységeikért vívott harcra. Ezek közül a Huéért folytatott harcokkal foglalkozom részletesebben. A városban folytatott harc a II. világháborúban kialakult harcéljárásokkal folyt: „A városért folytatott küzdelem sok tekintetben emlékeztetett a II. világháború során Sztálingrádnál vívott utcai harcokra. A dzsungelharchoz szokott amerikai és dél-vietnami katonák hamar alkalmazkodtak az utcáról utcára és házról házra folyó, elszántan védekező ellenséges ellenállási göcök felszámolását célzó küzdelemhez.”⁴¹.

A harcokban résztvevök, visszaemlékezéseiböl kiderül, hogy az Egyesült Államok tengerészgyalogosai, a dél-vietnami és az észak-vietnámi szárazföldi haderö is a II. világháborúban kialakult harcéljárásokat alkalmazták.

A város elfoglalása, illetve megtartása érdekében szinte minden házért harc folyt. A csatornákban is harcoltak. Éjszakai harcot egyik fél sem indított, mert a nappali harcok fáradalmait akkor pihenték ki. A tengerészgyalogosok a város folyóját az utánpótlás szállítására kihasználták, amit a dagály olykor akadályozott.

Az észak-vietnami szárazföldi haderö ismerte az Egyesült Államok tengerészgyalogosai által alkalmazott harcéljárásokat és tudták, hogy füsttel álcázzák a manövereiket. A füsttel fedett részekre is tüzet vezettek.

A tengerészgyalogosok a harckocsikat támogatásra alkalmazták, melyek utat nyitottak a falakon, illetve megsemmisítették a megerödített állásokat. A küzdelemben bevetettek lángszórókat is, de azok nagyok és nehezen kezelhetök voltak. A tengerészgyalogosok és a dél-vietnami szárazföldi haderö a tevékenységét nem hangolták össze, nem volt közös a parancsnok. A tengerészgyalogosok felderítő tevékenysége nem volt megszervezve. A harc során az amerikaiak nem rendelkeztek megfelelő méretarányú térképekkel.

Az Egyesült Államok szárazföldi hadereje arra a következtetésre jutott, hogy nagyon fontos az egyes katonák helységrarcra történö kiképzettsége. A helységrarc eredményes és kisebb veszteséggel történö megvívásához megfelelő felszerelést (fegyvereket, térképeket

⁴¹ Wiest, Andrew-Barbier, M. K.: Gyalogos-Hadviselés. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2003. p. 134.

stb.) szükséges biztosítani a katonáknak. Nagyobb gondot kell fordítani a felderítés és az együttműködés megszervezésére.

A Közel-Keleten folytatott háborúk közül az Ötödik Arab-Izrael háború (1982) során a Bejrútban vívott helységarcot vizsgálom.

Bejrút elfoglalásával a Palesztinai Felszabadítási Szervezet (a továbbiakban: PFSZ) megsemmisítése volt a cél. A város nyugati részét zárták körül az izraeli haderő (libanoni szövetségeseik segítségével): „A Nyugat-Bejrút elleni ostromzárát a szárazföldről, a tengerről és a levegőből hozták létre. A város keleti részét a jobboldali milicisták tartották ellenőrzésük alatt. Az izraeliek ellenőrizték a víz- és az áramellátást, az élelemmel és más fontos életszükségleti cikkel való ellátást. Az ellátási útvonalakat időnként megszakították a levegőből és a tengerről indított embertelenül kegyetlen támadásokkal, lélektani nyomást gyakoroltak ezzel a bekerített szír és palesztin fegyveres erők kivonásának kikényszerítésére, amikor úgy látták, hogy nem tudják megadásra bírni őket.”⁴²

A nyugati városrészt a palesztinok és szövetségeseik előkészítették a védelemre.

„A városban megszervezték a körkörös védelmet több sávban, torlaszokat és más harcokcsi –akadályokat létesítettek az utcákon. Csaknem valamennyi szilárd anyagú épületet ellenállási ponttá rendeztek be és az épületek földalatti részeit légoltalmi óvóhellyé építették ki. A magasabb épületek tetőire légvédelmi tüzérségi eszközöket helyeztek el. Különösen jól megerősítették és sűrűn megszállták a városnak azokat a részeit, ahol a Szabra és a Satila palesztin táborok voltak. A védők harcálláspontjának helyét (ahol a PFSZ politikai vezetése is tartózkodott) gyakran változtatták, ezért az izraelieknek minden igyekezetük ellenére sem sikerült időben felderíteni és légitámadással megsemmisíteni azt.”⁴³

„A palesztin negyed betonbunkerek, összekötő alagutak bonyolult rendszerével volt átszőve. Az izraeli bombák, rakéták épp a Nyugat-Bejrútban körülzárt fegyveresek soraiban okozták a legkisebb veszteségeket.”⁴⁴

Az izraeliek nem törtek be a városrészbe, mert tisztában voltak annak következményeivel, ismerték a városrész védelmi lehetőségeit. A városrészt teljesen elzárták a külvilágtól és repülő-, valamint tüzérségi csapásokkal pusztították a védőket. Az ostromgyűrűben sok páncélozott eszközt vetettek be, többek között nagy számban harcokcsikat is: „Az izraeliek – nem ok nélkül – a védő erőkkel közvetlen harcérintkezésben

⁴² Babics, M.: A libanoni harctevékenységekről. = Honvédelem, XXXIV. évfolyam. 1983. 6. szám. p. 29.

⁴³ Babics, M.: idézett mű (i.m) p. 29.

⁴⁴ Kereszty András: A Hosszú Villámháború. Kossuth Kiadó, Budapest, 1982. p. 87.

lévő csapatok első lépcsőjében harckocsikat és gyalogsági harcjárműveket alkalmaztak, mivel ezek védelmet nyújtottak a védők mesterlövészei és más könnyű gyalogsági fegyverei különösen gépfegyverei ellen. Ezen kívül a legújabb típusú harckocsijaik és gyalogsági harcjárműveik hermetikusan zártak voltak és az ellenség nem tudott ellenük gyűjtőeszközöket hatásosan alkalmazni.”⁴⁵

A harckocsik alkalmazása ebben a helység harcban is jelentős veszteséggel járt. A városrész elfoglalásáért végül is nem került sor klasszikus értelmű helység harcra, de az előkészületek és a városrész széléért vívott harcok hasonlóak voltak. A bevetett fegyverek már sokkal modernebbek (főként az izraelieké), mint az előző háborúban alkalmazottak, de voltak régebbi (palesztinoknál) típusok is. Az új eszközök nagyobb rombolásokat fejtettek ki. A régi típusúak a városi körülmények között még mindig nagy veszteség okozására lettek volna képesek. Itt már jelen voltak a katonák személyes védelmét szolgáló védőmellények is. Ezek eredményességét később hangsúlyozták is: „A kerámialappal megerősített védőmellény 150-200 méter lőtávolságon felül kielégítő védelmet nyújt a géppuska nehéz lőszerre ellen is. Bár az eszköz tömege (a behelyezett betétől függően 3-6.5 kg) a katona harcászati mozgékonyosságát csökkenti, azonban a test érzékeny részeinek zömét (has, mell) megvédi. Ezt igazolják az izraeli hadsereg Bejrut emlékezetes ostromakor szerzett tapasztalatai is, ahol a sebesültek több mint 80 százaléka végtagi sérülést szenvedett. A halálesetek – 15-18 százaléka – fejlődésből, a védőmellény közvetlen közelről történő átlövéséből, illetve más okokból (robbanás, égés stb.) adódott.”⁴⁶

Az izraeliek a támadásokat összehangolták a haderőnemek között. A modern technika és a jól felkészített erők sem jelentették azonban a gyors és biztos sikert.

A tények bizonyítják, hogy a helység harc a modern fegyverek és a jó kiképzettség mellett is nagyon kockázatos és nagy veszteséggel jár.

b) A 20. század utolsó évtizedének hadtörténelmi eseményei, amelyek a helység harc-kiképzésre hatást gyakoroltak

A 20. század utolsó évtizedének hadtörténelmi eseményei közül a délszláv válság és az orosz-csecsen konfliktus eseményeit elemzem.

⁴⁵ Babics, M.: i.m. p. 29-30.

⁴⁶ Szegedy Károly: A 12,7 mm-es „GEPÁRD” távcsöves puska harci lehetőségeiről és alkalmazásának változatairól. = Új Honvédségi Szemle, 1999. 2. szám, p. 89.

A *délszláv válság* Jugoszlávia szétesésének következményeként alakult ki. A válság során a fegyveres küzdelem zömmel a helységekért folyt. A küzdő felek haditechnikai eszközei között jelentős különbségek voltak. A kevésbé modern eszközökkel a függetlenné váló tagköztársaságok (Szlovénia, Horvátország, Bosznia Hercegovina) rendelkeztek.

Horvátország és a Jugoszláv Néphadsereg erői a helységekért vívott harcaiban a II. világháború alatt kialakult harceljárásokat alkalmazták. A Jugoszláv Néphadsereg erőfölényét a horvátok a helységek megerősítésével próbálták ellensúlyozni. A főlányben lévő Jugoszláv Néphadsereg a helységek támadása során nem vetett be rohamcsoportokat, hanem a légierő, a tüzérség és a harckocsik tüzerejére támaszkodott és az általuk okozott pusztítás eredményeit használta ki az előretöréskor. A horvátok a helységek védelmére készültek fel, melyhez a rendelkezésükre álló eszközöket bevetették: „A helység harcban beváltak a M79 típusú páncéltörő kézigránátok is, ezeket újszerű módon alkalmazták. A dobás helyét és a menekülési útvonalat is (!) kiválasztották. Rendszerint 3-5 fős részleg egymás melletti ablaknál (vagy lapos tetőn stb.) elhelyezkedett, és mikor a harckocsi alájuk ért, adott jelre egyszerre kihajolva dobtak. Így 1-2 mindig talált, majd villámgyorsan elmenekültek a helyszínről. A következő harckocsik azt az épületrészt rendszerint azonnal szétlőtték.

Néhány helység harcban tűzzárakat is létrehoztak, talán az iráni harcok mintájára. A harckocsik ellen a meredekebb utakat gázolajjal felöntötték, és támadáskor felgyújtották. Előfordult, hogy a gázolajat már nem tudták időben meggyújtani, de a síkos útfelületen a harckocsik és a gyalogsági harcjárművek visszacsúsztak. Több esetben, kapualjakban helyezték el a gázolajos hordókat, vagy a szemetes kukákat töltötték meg a gyújtó folyadékkal. Ezeket többnyire a kézigránátokra kötött húzószinórral indították el. Érdekes, hogy a lángtengerrel csak ritkán sikerült felrobbantani például az M-84 típusú harckocsikat, de a látvány minden esetben visszatartotta a többi támadót. (A „*Molotov-koktéllal*” is csak elvétve tudtak harcjárműveket felgyújtani)⁴⁷.

A horvátok rohamcsoportokat is bevetettek, melyet a következő idézet is alátámaszt.

„A horvátországi harcok folyamán a 160. dandárnál kikísérletezett különleges rohamszázad szervezete 3 lövészzakaszából, 1 mesterlövész csoportból, 1 kommandó csoportból, 1 műszaki-utász csoportból, fegyvertárból (század fegyver- és lőszerraktár) és központi bázis őrszakaszából állt.”⁴⁸

Ezek a rohamcsoportok természetesen mások, mint azok, amelyeket eddig ismerttettem. Az eltérést az idézetben olvasható szervezet összetétele, illetve a horvátok

⁴⁷ Tóth Lóránd: Lövésszemmel a polgárháborúról. = Új Honvédségi Szemle, 1992. 12. szám, p. 120.

⁴⁸ Flores, Eduardo R.: Mocskos háború. Bereményi Könyvkiadó, Budapest, 1994. p. 162.

rendelkezésre álló eszközök határozzák meg. Az idézet Flores, Eduardo R.-tól van, aki a saját tapasztalatait adja közre, melyet a horvátok oldalán folytatott harcokban szerzett.

A válság egyik leghosszabb ideig (89 napig) tartó helységharca Vukováron zajlott. A város elfoglalása csak ostrommal volt lehetséges. A Jugoszláv Néphadsereg és a szerb „szabadcsapatok” a II. világháborús tapasztalatokat ötvözték a modern technika lehetőségeivel. A várost a horvát nemzeti gárda egységei védték. A Jugoszláv Néphadsereg és a szerb „szabadcsapatok” a légiere, a tüzérség és a harckocsik tűzcsapásaival rombolták a város építményeit és pusztították a védőket.

A várost gyakorlatilag a gyalogság (a harckocsik támogatásával) házról házra történő előrenyomulással foglalta el. Ebben a harcban is, mint az ilyen jellegűekben eddig is, a gyalogság nagy veszteségeket szenvedett. A harckocsik támogatóként történő bevetése a korábbi tapasztalatok figyelembevételét jelenti, de még így is jelentős veszteséget szenvedtek el a harckocsi egységek.

A küzdelemben résztvevő katonák (főként az önkéntesek) igyekeztek beszerezni védőmellényeket, melytől a túlélési esélyük növekedését remélték. A harcokban igen elterjedt volt a mesterlövészek (orvlövészek) tevékenysége. A fegyverek fejlődése következtében igen elterjedt volt a gépkarabélyok azon változata, amely csőalatti gránátvetővel lett felszerelve. Ennek a fegyvernek a használója ki tudta tölteni azt a távolságot, tűz alatt tudta tartani azt a területet, ami a kézigránát átlagos dobási és az aknavetők minimális lőtávolsága között mutatkozott.

Összességében a válság megmutatta, hogy a helység harc továbbra is fontos helyet foglal el a harctevékenységeken belül. A harcok során bebizonyosodott, hogy a katonák kiképzettsége és felszerelése döntő tényező a siker elérésének érdekében. Az is látható, hogy a modern fegyverek romboló, pusztító hatása növekedett. Az olyan eszközök rendszeresítése, mint a csőalatti gránátvetővel ellátott gépkarabélyok növeli a katona hatékonyságát. A helység harcban is fontos szerepet kap a katona személyi védelme, melynek egyik eszköze a védőmellény.

Az orosz-csecsen konfliktusok a volt Szovjetunió megszűnése után a csecsen nemzetiség önállósodási törekvéseinek következtében kezdődtek. Az Oroszországi Föderáció területén számos nemzetiség található, ezek közé tartoznak a csecsenek is. A múlt század utolsó évtizedének közepén a csecsenek a függetlenségük kivívásáért küzdöttek; majd az évtized végén, vallási alapon szervezett állam létrehozása céljából robbant ki konfliktus.

Az első konfliktusban az oroszok gyorsan akarták a helyzetet rendezni, bízva a saját erejükben. A csecsen főváros elfoglalásától azt remélték, hogy a konfliktust azzal le is zárhatják. A cél elérése érdekében az oroszok bevetették a katonai erőt. Az általuk rosszul értékelt csecsen erők komoly ellenállást tanúsítottak, és a városba törő páncélos erőket gyakorlatilag megsemmisítették: „Egy Izvestia riport elpanaszolta, hogy a 131. dandár 20 harckocsit veszített a 26 harckocsiból, 100 PSZH-t a 120-ból, és a személyi állomány fele 1000 ember vált harcképtelenné, vagy elesett, vagy megsebesült, vagy eltűnt a harcok alatt.”⁴⁹ Jakus – Kálló szerint: „Az ostrom első három napja alatt a szövetségiek több mint 250 harckocsit és harcjárművet veszítettek el Groznijban, a támadás fő erejét képviselő 131. könnyű lövészdandár és a 81. könnyű lövészezred gyakorlatilag megsemmisült.”⁵⁰

A csecsenek kihasználták a helyismeretüket, és ezzel biztosították manővereik sikerességét. Gyakran hajtottak végre manővert a pincék és a csatornák igénybevételeivel. Kis csoportokban tevékenykedtek, melyek gyorsan az orosz páncélosok hátába kerültek. A csecsenek jól ismerték az orosz technikai eszközök lehetőségeit, és ezek figyelembevételével szervezték meg a harcot. Az összeköttetés meglepő változatát használták, ugyanis az „Allah Ahkbár” szavakat kiabálták, és ezzel elkerülték, hogy egymásra tüzeljenek. Az összeköttetést fenntartották a kisebb rádiókkal és rádiótelefonokkal is. Az utánpótlást előre biztosították és a kezükbe került orosz eszközöket is hibátlanul tudták kezelni.

A betörésben résztvevő orosz parancsnokok és katonák kiképzettsége és morálja nem volt megfelelő a helységharcra. A haderőnemek és a fegyvernemek között nem volt együttműködés. A bevetett erők felszerelése nem a legmodernebb eszközökből állt. Ezen okok vezettek el a sikertelenséghez, illetve nyújtották el a harcok idejét. Az oroszok újabb erőket csoportosítottak Groznijhoz, melyek fegyverzete és kiképzettsége megfelelő volt a helység harc megvívásához. Az új erők is csak igen súlyos harcok árán tudták elfoglalni a várost.

A második konfliktusban már az orosz erők jól felkészültek a várható harcra. A helység harcra speciálisan kiképzett és felkészített erőket terveztek. A bevetett eszközök között sok volt a modern eszköz. Itt próbálták ki több új fegyvert és eszközt is például „a 2Sz4 240 mm-es önjáró aknavetők”⁵¹ (...) „Harci alkalmazási tapasztalatok megszerzése

⁴⁹ Eibel, Adam [Fordította: Szakali Miklós – Szücs Endre]: Lessons in urban combat Grozny. New Years Eve, 1994, = Infantry 1995 november-december p. 9.

⁵⁰ Jakus János – Kálló László: Egy háború újabb fejezete: Az orosz-csecsen fegyveres konfliktusok 1994-2000 között. Egyetemi jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtörténelem tanszék, Budapest, 2000. p. 13.

⁵¹ Jakus J. – Kálló L.: idézett mű (i.m.) p. 26.

céljából a térségbe vezényelték az új Ka-50 típusú harci helikopterek első elkészült példányait.”⁵².

A város bevételét nem menetből, hanem ostrommal tervezték, és ennek megfelelően alakították ki a harcrendet is. Ellentétben az előző betöréssel, itt már a harcokat szoros együttműködésben vívták meg. A sikeres tevékenységhez hozzájárultak az oroszbarát csecsen egységek is. Az oroszok alkalmaztak rohamcsoportokat, amelyek megfeleltek a helység harc sajátosságainak. A veszteségek csökkentése érdekében számos technikai eszköz is szerephez jutott, mint például „a TOSz—1 önjáró átjárónyitó eszközök és TO-55 lángszóró harckocsik.”⁵³.

A modern eszközök, a körültekintő tervezés, és a kiképzett harcoló állomány elérte a sikert.

1. 1. 5. A hadtörténelmi eseményekből levont következtetések

A II. világháborútól a helyi háborúkon át a napjainkban is zajló, jellemző, sok sajátossággal és tanulsággal szolgáló események bemutatásával, vizsgálatával és elemzésével bizonyítom a helység harc fontosságát a harctevékenységekben. A feldolgozott eseményeken keresztül nyomon követhetőek a helység harc megvívásának alapjai (Sztálingrád), fejlődése (koreai, vietnámi, libanoni, délszláv és csecsen-orosz harcok), és – a még zajló konfliktusok fényében – felvázolható a jövő helység harc képe.

A hadtörténelmi események formálták, formálják a helység harcot, éppen ezért fontos a tapasztalatok ismerete és a tisztek és tiszthelyettesek helység harc-képzésébe történő beillesztése. A szabályzatok kidolgozása során – hasonlóan más államok haderőjéhez – javaslom, hogy a helység harcra vonatkozó alapelveket, az alkalmazandó harceljárásokat történelmi példákkal, vázlatokkal, ábrákkal szemléltessük elősegítve ezzel a könnyebb elsajátítást.

A II. világháború és a múlt század második felében történt helység harcokban folyamatosan változtak az eszközök, melyekkel a katonák a harcaikat folytatták. A harceljárások a technika fejlődésével módosultak. A híradástechnikai, az elektronikai és a számítástechnikai eszközök fejlődése nagyon felgyorsult, melyek jelentős hatást gyakoroltak, illetve gyakorolnak a helység harc megvívására. A fejlődés magával hozza a képzés korszerűsítését is.

⁵² ugyanott (uo.) p. 32.

⁵³ uo. p. 27.

2. A katonaföldrajzi tényezők hatása a helyséharc-képzésre

A Magyar Honvédség feladatai között az egyik legfontosabb az ország területének⁵⁴ a védelme. Az ország védelme külső fegyveres támadás esetén a harctevékenységek kezdetén – szárazföldön – egyedül a Magyar Honvédségre hárul, mert a szövetséges országok szárazföldi erőinek időre van szüksége a felvonuláshoz. Az ország területének védelmét csak akkor lehet eredményesen végrehajtani, ha a katonaföldrajzi jellemzőit, valamint az előzőeket figyelembe véve történik meg a Magyar Honvédség kiképzése.

Az értekezésem második fejezetében a katonaföldrajzi jellemzőket, valamint a katonaföldrajzi tényezők közül a társadalmi tényezők két összetevőjét, a népességet és a településeket vizsgálom, elemzem részletesebben. Feltehető a kérdés: „Miért éppen ezt a két összetevőt?”. A kérdésre válaszolva azért, mert hazánk területét nem lehet sikeresen megvédeni a harctevékenységek kezdeti időszakában a települések védelme nélkül. A települések védelme úgy valósítható meg (egyrészt), ha a településekről és a bennük élő népességről a lehető legtöbb adat a rendelkezésünkre áll. A Magyar Honvédség képzési, kiképzési és felkészítési rendszerének feladatai között a települések védelmének és a birtokbavételükre irányuló támadóharcnak a – korszerű viszonyok közötti elveinek, harceljárásainak is — egyaránt jelen kell lennie (nagyobb mértékben, mint ma).

A helyséharc-képzésen belül a katonaföldrajzi ismeretek szükségességét bizonyítja az a tény, hogy a Föld lakosságának egyre nagyobb százaléka él helységeken, leginkább városokban. A városok száma hazánkban is folyamatosan növekszik. A városok között is léteznek olyan méretűek, illetve vannak kialakulóban, amelyek a megapolisok közé tartoznak. A megapolisokban és a nagyvárosokban folytatandó katonai műveletekkel foglalkozik Kőszegvári Tibor egyetemi tanár is Hadtudomány című folyóiratban megjelent tanulmányában. Ő a megapolist a következők szerint határozza meg és jellemzi: „...a megapolis a 10 milliónál több lakost befogadó település, amely a 20. század második felének igen radikális társadalmi és gazdasági folyamatai között alakult ki.” (...) „A megapolist általában az jellemzi, hogy a tervszerűen kiépített és rendezett, mintegy három-öt milliós lakosú városmag körül létrejön a vidékről beözönlő nincstelen tömegek által szükséganyagokból felépített nyomornegyedek (a slum-ok) sűrű láncolata, melyek sem

⁵⁴ „Magyarország területének, függetlenségének, lakosságának és anyagi javainak fegyveres védelme külső támadással szemben” In: 1993. évi CX. Törvény a honvédeleméről. Országgyűlés, 1993, Kézikönyv az Alkotmányról a katonák szolgálati viszonyára vonatkozó legfontosabb jogszabályokról. Honvéd Vezérkar, Budapest, 1998. p. 34.

közműhálózattal, sem előre tervezett és kiépített úthálózattal nem rendelkeznek. (Ez a kép, elsősorban a latin-amerikai, afrikai és dél-ázsiai megapolisokra jellemző).”⁵⁵.

A megapolisok lakosainak száma⁵⁶

Város	A lakosok száma	
	2000-ben	2015-ben
New York	16.500.000	17.500.000
Los Angeles	12.900.000	14.200.000
Mexikóváros	17.600.000	19.000.000
Sao Paulo	17.300.000	19.000.000
Buenos Aires	12.200.000	13.900.000
Kairó	10.500.000	14.000.000
Lagosz	12.200.000	24.400.000
Karacsi	11.000.000	20.500.000
Mumbai (Bombay)	16.900.000	27.400.000
Calcutta	12.500.000	17.300.000
Dhaka	10.000.000	15.000.000
Jakarta	9.500.000	21.200.000
Peking	11.700.000	23.400.000
Shanghai	13.900.000	23.400.000
Tokió	27.700.000	28.700.000

A táblázat jól érzékelteti a lakosok számának az emelkedését, amely szintén azt támasztja alá, hogy szükséges a helységekkel foglalkozni, mert ezek lesznek a jövőbeni katonai műveletek színterei. A harc megvívásához, a csapatok kiképzéséhez, a parancsnokok és törzsek felkészítéséhez tehát nagyon fontos a katonaföldrajzi tényezők és jellemzők ismerete.

⁵⁵ Kőszegvári Tibor: Katonai műveletek a nagyvárosokban és a megapolisokban. = Hadtudomány, XI. évfolyam 3. szám, 2001. szeptember. p. 37.

⁵⁶ Kőszegvári T.: idézett mű (i.m.) p. 36.

2. 1. A katonaföldrajzi tényezők és jellemzőik

A Magyar Köztársaság katonaföldrajzi jellemzőinek megállapítása a katonaföldrajzi tényezők és jellemzők vizsgálatán, elemzésén, értékelésén alapszik.

A katonaföldrajzi tényezők és meghatározó összetevőik

<i>Általános földrajzi helyzet:</i>	<i>Természeti tényezők:</i>	<i>Társadalmi tényezők:</i>	<i>Gazdasági tényezők:</i>	<i>Katonai tényezők:</i>
- abszolút földrajzi helyzet; - relatív földrajzi helyzet; - a terület adottságai és hatása az alkalmazható erők mennyiségére és minőségére; - határok értékelése.	- a tájjellegeknek megfelelő regionális körzetek kijelölése; - vizek akadály jellege; - talajok; - növényzet; - éghajlati viszonyok.	- politikai viszonyok; - közigazgatás; - települések; - népesség; - egészségügy.	- energia; - nyersanyag; - ipar; - mezőgazdaság; - közlekedés; - kereskedelem; - pénzügy.	- a fegyveres erők eszközei, szervezete és elhelyezkedésük; - a hadszíntéri objektumok.

A vizsgálat, elemzés és az értékelés elvégzése után megfogalmazhatjuk az ország katonaföldrajzi jellemzőit. A jellemzők lehetőséget biztosítanak javaslatok kialakítására a Magyar Honvédség kiképzésének, felkészítésének korszerűsítéséhez.

A következőkben az általános földrajzi helyzet tényezőinek összetevői közül az abszolút, a relatív földrajzi helyzet és a határok értékelésével foglalkozom.

2. 1. 1. Az abszolút, a relatív földrajzi helyzet és a határok értékelésének vizsgálata

Magyarország földrajzi elhelyezkedését tekintve kulcsfontosságú helyet foglal el Közép-Európa keleti felében.

Abszolút földrajzi helyzet

Magyarország abszolút földrajzi helyzetét megadja a földrajzi fekvése. Hazánk a föld északi féltekéjén az északi szélesség 45°44'14"- 48°35'08", illetve a keleti hosszúság 16°06'54"- 22°56'58" között fekszik. A földrajzi fekvésből következik, hogy Magyarország területén a mérsékelt öv belső kontinentális hatása a meghatározó, de az Atlanti-óceántól való

viszonylag nagy távolság (1200-1700 km) ellenére a nyugati (óceáni) szelek is jelentős hatással vannak az éghajlatra. A hozzánk legközelebb lévő (400 km) tenger az Adriai-tenger, melynek a hatása a 2000 méternél magasabb csúcsokat is magában foglaló Dinári-hegységen történő átjutást követően az ország déli részén mediterrán jelleget okoz. A kontinentális hatás velejárója a négy évszakos éghajlat és időjárás.

Hazánk abszolút földrajzi helyzete leginkább éghajlati hatásokat fejez ki.

Relatív földrajzi helyzet

Magyarország relatív földrajzi helyzete a közelebbi és a távolabbi környezetéhez viszonyítva adható meg. Magyarország helyzete a közvetlen környezetéhez viszonyítva központi, mert a Kárpát-medence közepén fekszik. Országunk a medence területének egyharmadát zárja határai közé. A legfontosabb jellemző az, hogy hazánk természetföldrajzi területei (Alföld, Kisalföld, Alpokalja, Észak-magyarországi Középhegység) a szomszédos országok területén folytatódnak. A távolabbi környezethez viszonyítva fontos tényező, hogy Közép-Európa többi tájaitól jól elkülönülő tájának, a zárt Kárpát-medencének a része. A medence, az ország területe az áthaladó jelentős tranzit utak miatt fontos Európa számára.

Az ország területét (93030 km²) figyelembe véve a kis kiterjedésű országok közé tartozik, mely hátrányt jelent Európa országainak többségével szemben. A Kárpát-medencében azonban a 90-es évek történelmi változásai következtében hazánk szomszédainak a száma ötről hétre változott, melyek közül négyenél nagyobb a területe. Az ország egy katonaföldrajzi szempontból kedvezőtlen téglalap alakot formál. Az alakból következik, hogy hazánk minden irányból sebezhető. A sebezhetőséget fokozza az ország alakjához és területéhez viszonyított összhatárhossz (2231,3 km) nagysága.

A NATO tagságunkat is figyelembe véve az ország védelme szempontjából az abszolút és relatív földrajzi helyzet hátrányos, mert a szomszéd országok közül nem mind NATO tagország.

A határok értékelése

A határok értékelésekor figyelembe kell venni, hogy azok a védhetőséget tekintve lehetnek nyitottak, részben nyitottak és zártak. A Magyar Köztársaság területének védelme határainál kell, hogy kezdődjön, mert az ország kis területű, kedvezőtlen alakú, kis mélységekkel rendelkező (legnagyobb kelet-nyugati kiterjedése 520 km, az észak-déli 250 km). Hazánk területéhez képest 2231,3 km-es határ aránytalanul hosszú és védelmét jelentősen meghatározza, hogy ebből kétharmada nem természetes akadályokra támaszkodik. A természetes akadályok hiánya miatt a határok közvetlen közelében lévő települések – főként a városok – védelme mindenképpen szükséges.

A következőkben tekintsük át a hazánkkal szomszédos országokkal közös határszakaszokat:

A magyar-szlovák államhatár (673,7 km) nagyobbik része természetes akadályok mentén húzódik. A határszakasz két részre osztható, mégpedig a nyugatira, illetve a keletire. A nyugati részen a Duna képez természetes akadályt 135 km hosszan. A Duna e szakasza igen jelentős védőképességet biztosít. A keleti részen az Ipoly és az Északi-magyarországi Középhegység alkot természetes akadályt. A határszakasznak ez a része is jó védőképességet biztosít. A határszakasz védelme még eredményesebb lehet, ha az itt lévő települések (főként a járható irányokban) a védelem részét képezik.

A magyar-ukrán (143,6 km) és a magyar-román államhatár (442,0 km) szinte teljes hosszában (a Bodrogköz, a Tiszahát a Szatmári-síksággal, a Kis-Sárrét kivételével) nincs olyan természetes akadály, amelyre a határvédelem támaszkodhat. Az államhatár minkét oldalán az Alföld terül el, amely a támadó harctevékenységnek kedvez. A hatékony védelem csak akkor hozható létre, ha a határközeli települések a védelem szerves részét képezik, a főerőkifejtést ezek védelmére kell helyezni.

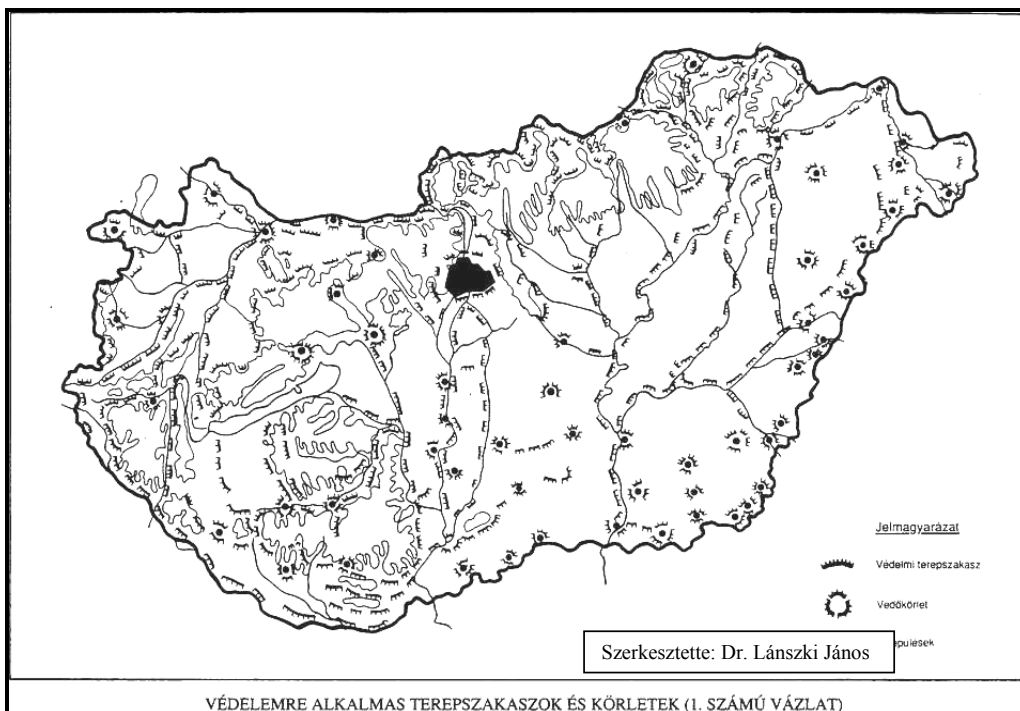
A magyar-szerb és montenegrói határszakasz (174,2 km) teljesen nyitott. A természetes akadályok teljes mértékben hiányoznak. A határszakasz jelentőségét fokozza, hogy itt található az ország nagyvárosainak egyike: Szeged, illetve a déli országrészek közötti összeköttetés szempontjából nagy jelentőséggel bíró dunai átkelőhelyek: Baja és Szekszárd. A határszakasz nyitottsága nemcsak a határközeli területekre jelent veszélyt, hanem a paksi atomerőműre és még Budapestre is, mert a határ és Budapest között nincs jelentős természetes akadály. A határ védelme itt is a településekre építve lehet sikeres.

A magyar-horvát (347,7 km) és a magyar-szlovén államhatár (99,4 km) nagyobb része természetes akadályok (Dráva, Mura) mentén húzódik, ezért részben nyitott. A határszakasz 190 km-es hosszán a két folyó közel hasonló feltételeket biztosít a határon kialakítandó védelemre, mint a magyar-szlovák határszakasz nyugati részén a Duna. A védelem szilárdságát itt is a településekkel lehet növelni.

A magyar-osztrák államhatár (350,7 km) részben nyitott, mert a Keleti-Alpok határon átnyúló része, illetve a Fertő-tó és a Hanság vizenyős tája természetes akadályt képez. A határszakaszon a Rába völgye és a Mosoni-síkság a legkedvezőbb részek a támadó fél részére. A határszakasz védelme során itt sem lehet figyelmen kívül hagyni a településeket.

A fentiek alapján megállapítható, hogy hazánk területének védelme szempontjából a határok védelme nagyon fontos. Határaink természeti tényezői a védelmi harctevékenységek megvívását – a magyar-ukrán, a magyar-román és a magyar-szerb és montenegrói

határszakaszok kivételével – kedvezően befolyásolják, olyan lehetőségeket teremtenek a határ mentén, melyek biztosítják a védelem (védelmi terepszakaszok, védelmi csomópontok (1. sz. vázlat) kiépítését.

A természeti tényezők által biztosított védelem kiépítését meg lehet szilárdítani, ha a településeket – mint azt az egyes határszakaszoknál jeleztem – figyelembe vesszük. Az így előkészített védelemmel a szövetséges szárazföldi erők beérkezéséig eredményes harctevékenység megvívására van lehetőség, és fontos településeink sem kerülnek az agresszor kezére.

Javaslom a természeti tényezők hatásának vizsgálatát, elemzését – a helység-harc-képzés elméleti megalapozása érdekében – a tisztek, tiszthelyettesek képzésének részévé tenni.

A tényezők közül a továbbiakban a társadalmi tényezők összetevőjével, a településekkel foglalkozom.

2. 1. 2. A társadalmi tényezők közül a települések összetevő vizsgálata

A települések fogalmának meghatározását az egyes tudományágak más és más szempontokat követve végezték el. A megfogalmazás mindig azokat a jelenségeket hordozza magában, amelyeket az adott tudományág vizsgálati szempontból fontosnak tart. Nézzük meg például, hogyan adja meg a település fogalmát az általános település-földrajzi szakirodalom, Magyar Értelmező Kéziszótár és a Hadtudományi Lexikon.

Egy egyetemi tankönyv szerint: „adott természeti környezetben, annak elemeivel intenzív kölcsönhatásban élő gazdasági, társadalmi és műszaki struktúrák...”⁵⁷.

A Magyar Értelmező Kéziszótár meghatározása szerint a település: „olyan hely, ahol emberek laknak és élnek.”⁵⁸ (Magyar Larousse Enciklopédia N-ZS kötetében a 842. oldalon ugyanez a meghatározás található.)

A Hadtudományi Lexikon bővebben taglalja a fogalmat: „bármely nagyságú, különálló lakhely és munkahely (pl. magányos tanya) v. a lakó- és munkahelyek fizikailag összefüggő csoportja, amelyeknek helye földrajzilag leírható, neve van: egy ember v. embercsoport állandó lakhelyéül (és munkahelyéül) szolgál és más településektől egyértelműen elhatárolható.”⁵⁹

Az Államigazgatási Főiskola jegyzetében az alábbi fogalmi meghatározás olvasható: „a település az ember, az emberi társadalom létformája, a természeti feltételek és adottságok, a társadalmi-gazdasági jelenségek és folyamatok, valamint műszaki-építészeti elemek együttesének és egymásra kölcsönösen ható tényezőinek térbeli koncentrációja.”⁶⁰

A Hadtudományi Lexikon szócikkében szembentűnő, hogy más tudományágak meghatározásaiban fellelhető elemeket is alkalmaz.

Magyarországon a települések (mint a Föld többi országában is) különböző típusokba sorolhatók. Ezek a típusok a városok és a községek (falvak).

A város meghatározása

„A falunál, illetve községnél általában nagyobb (lélekszámú), forgalmasabb, rendszerint zárt (emeletes) építkezésű, közművesített, különleges jogállású település, valamely vidék gazdasági és művelődési központja.”⁶¹

⁵⁷ Magyarország Társadalmi-gazdasági Földrajza. Egyetemi tankönyv. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 1996. p. 539.

⁵⁸ Magyar Értelmező Kéziszótár L-ZS. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1999. p. 1353.

⁵⁹ Hadtudományi Lexikon M-ZS. Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest, 1995. p. 1310.

⁶⁰ Települési ismeretek. Jegyzet (Kézirat) Államigazgatási Főiskola. Budapest, 1992. p. 93.

⁶¹ Magyar Értelmező Kéziszótár A-K. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1999. p. 1468.

A község, falu meghatározása

„Államigazgatási önkormányzattal felruházott kisebb lakott település.”⁶² Más lexikon szerint: „közigazgatási egység; a legalsóbb szintű állami szervek tevékenységi területe. Jogi értelemben a községhez tartozik a községi határon belül lévő egész terület. Ezen belül lehetnek *külterületi lakott helyek* (külső települések, tanyák)”⁶³. A Magyar Értelmező Kéziszótár azonban hozzáteszi: „(Mezőgazdasági jellegű,) nem zárt építkezésű csoportos település.”⁶⁴.

A fenti fogalmak tisztázása után rátérhetünk a helységharcot befolyásoló körülményekre, valamint a települések harctevékenységre hatást gyakorló jellemzőire.

A helységharcot is, mint a harctevékenységeket különböző körülmények befolyásolják. A körülmények, amelyek a befolyást gyakorolják az alábbiak:

- a szemben álló ellenség helyzete, ereje, jelenlegi és várható tevékenysége;
- az előljáró kötelék tevékenysége;
- az adott kötelék helye, szerepe az előljáró kötelék harcrendjében, hadművelési felépítésében;

- a csapatok tevékenysége a helység harc előtt;
- az adott kötelék jellege és harcértéke;
- a szomszédok helyzete és tevékenysége;
- a helység harcba való átmenetre rendelkezésre álló idő;
- a felek által alkalmazott pusztító eszközök minősége, mennyisége;
- a háború időszaka;
- a terep;
- a kialakult vagy várható vegyi-, sugárhelyzet;
- az év- és napszak, valamint az időjárási viszonyok.

A körülmények komplex módon fejtik ki hatásukat a helység harcra. A körülmények között található a terep is. A helység harcban a terep maga a település, tehát a település is egy körülmény. A településeknek is vannak jellemzőik, melyek a következők.

- a helység lélekszáma;
- a helység nagysága;
- a helység alakja és szerkezete;

⁶² Magyar Értelmező Kéziszótár A-K. idézett mű (i.m) p. 792.

⁶³ Új Magyar Lexikon 4 K-Me. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1962. p. 257.

⁶⁴ Magyar Értelmező Kéziszótár A-K. : i.m. p. 335.

- a lakónegyedek elhelyezkedése és felépítése;
- az épületek mennyisége és minősége;
- a földalatti létesítmények;
- a helység terepviszonyai;
- a helységhez vezető utak (száma, minősége);
- a helység jelentősége (politikai, gazdasági, társadalmi stb.);
- a helység információs infrastruktúrájának helyzete.

A *lélekszám* alapján a helységek a következők szerint oszthatók fel (a magyarországi helységeket alapnak tekintve):

- falu 10 000 lakos alatt (Magyarországon vannak ez alatt városok is);

„A városok nagyságrend szerinti felosztása:

- kisváros 10 000 – 20 000 lakossal;
- középváros 20 000 – 100 000 lakossal;
- nagyváros 100 000 – 500 000 lakossal;
- igen nagyvárosok 500 000 fölötti lakossal.”⁶⁵

A *helység területének nagysága* függ a lélekszámtól, a terepviszonyoktól, a helység jelentőségétől. A terület nagysága meghatározza, hogy a helységben mennyi akadályt, támpontot lehet előkészíteni, berendezni. A nagyságtól is függ a védő és a támadó erők összetétele, ereje.

A *helység alakja* a múltban kialakított építési módoktól, a terepviszonyoktól függ leginkább. A településeket alakjuk szerint a szakértők (főként a nyugatiak) megállapításai alapján öt típusra lehet osztani.

Ezek a következők:

- sugaras vagy pókháló rendszerű ;
- rácsos vagy sakktáblaszerű;
- körgyűrűs szerkezetű;
- szabálytalan szerkezetű;
- több központú.

A helység alakja jelentős hatással van a helységharcra.

A *sugaras* rendszerű helység a támadáshoz kedvező feltételeket biztosít, mert egyszerre több irányból lehet a támadást végrehajtani.

⁶⁵ Kozma Endre – Héjja István – Stefáncsik Ferenc: Katonaföldrajzi Kézikönyv. Zrínyi Kiadó. Budapest, 1993. p. 37.

A sakkáblaszzerű helység, ha az alakja téglalap alakú, akkor mind a védelmi, mind a támadó harcra nézve kedvezőtlen, mert a védelem esetén nem lehet a védelemnek mélysége. A támadást azért nehezíti meg, mert nagy erőket kell alkalmazni a bekerítéséhez.

A körgyűrűs szerkezetű helység a védelem szempontjából kedvező, mivel biztosítja a körkörös védelem kialakítását.

A szabálytalan szerkezetű helységben jelen van az előző három szerkezet közül több is, és ezzel mind a védelem, mind a támadás feltételei bonyolulttá válnak. A harctevékenységet nehéz megszervezni és vezetni, mert a helység egyes részeiben más és más feltételek állnak fenn.

A több központú helység esetén a harctevékenységek tervezése, szervezése, előkészítése és megvívása körültekintőbb tervezői, szervezői, előkészítői és vezetői tevékenységet igényel. A harctevékenységek összehangolása nehezebb, a harctevékenység folytatása más és más lehet az egyik központban, mint a másikban.

A helység szerkezete

A helység részei lehetnek:

- közigazgatási rész;
- lakó rész (kertvárosi, lakótelepi);
- ipari rész (gép, vegyi, elektronikai stb.);
- szállítási objektumok (szárazföldi, vízi, légi);
- raktárak (üzemanyag, vegyi anyag, élelmiszer, építőanyag stb.);
- be nem épített részek (parkok, terek, tavak);
- egészségügyi részek (kórházak, klinikák, szanatóriumok stb.);
- történelmi rész (várak, kastélyok stb.);
- katonai objektumok.

A különböző részekben belül más és más az utcák, terek, épületek száma, minősége. A részek hatással vannak a védő és a támadó harcrendre, az alkalmazandó eszközökre, valamint a harcvezetésre.

Az épületek mennysége és minősége

A több száz éves helységekből az épületek az anyagaik és az építési módjuk miatt szilárdabbak, és közel vannak egymáshoz. Az utcák szűkek és kanyargósak.

A modern városrészekben széles sugárutak vannak, amelyek kedvezőek a körültekintően előkészített támadás esetén. A széles sugárutak lehetővé teszik a fegyverek közel maximális lőtávolságának kihasználását, illetve manőverezési lehetőségeket biztosítanak.

A 20. század második felében épült helységek, helységrészek épületei nem elég szilárdak, sok bennük az üveg és a gyúlékony anyag. Az épületek távolabb épültek egymástól, az utcák szélesebbek. Az épületek sok esetben tízemeletesek, vagy annál is magasabbak.

A földalatti létesítmények előfordulása – amelyek alkalmasak arra, hogy harctevékenységet lehet bennük folytatni – a nagyvárosokban számottevő. A nagyvárosokban is vannak azonban olyan részek, ahol nincsenek katonai szempontból megfelelő földalatti létesítmények.

A helység terepviszonyai nagy hatással vannak a harctevékenységekre, mert a helységek szerkezetét, alakját befolyásolják. A terepviszonyok (domborzat, talajviszonyok) segíthetik, vagy gátolhatják a fegyverek használatát, a műszaki munkák végzését stb.

A helységhez vezető utak (száma, minősége). A helység földrajzi elhelyezkedése határozza meg (általában) a hozzavezető utak számát. A helység jelentősége (régió központ stb.) szintén hatással van az utak számára és minőségére. Az utak száma és minősége jelentősen befolyásolhatja a támadást és a védelmet.

A helység jelentőségét meghatározza, hogy a területén milyen szintű politikai, gazdasági, társadalmi tevékenység folytatását biztosító szervezetek működnek.

A helység információs infrastruktúrájának helyzetét meghatározza, hogy a településen belül van-e kábel TV-hálózat, telefonközpont; halad-e át rajta nemzetközi, országos, regionális közszolgálati-, közüzemi-, közellátási-, közrendvédelmi érdekű távközlési és informatikai vonal. Működik-e a helységben olyan vállalat vagy egyéb szervezet, amely a központjával kisméretű földi antennával rendelkező műholdon keresztül tartja a kapcsolatot. A helységben lévő Rendőrséghez vannak-e bekötve közintézmények, vállalkozások, lakások védelmét biztosító riasztó rendszerek végpontjai. A helységben található-e olyan jelzőrendszer, amelyet távolról működtetnek, vagy a rendszer szenzorai a mérési adatokat az országos, regionális központba továbbítják.

Az információs infrastruktúra jelentős hatást fejt ki a védelemre. A védelem szempontjából az infrastrukturális elemek megléte fogja a kedvező feltételeket biztosítani.

Ezek:

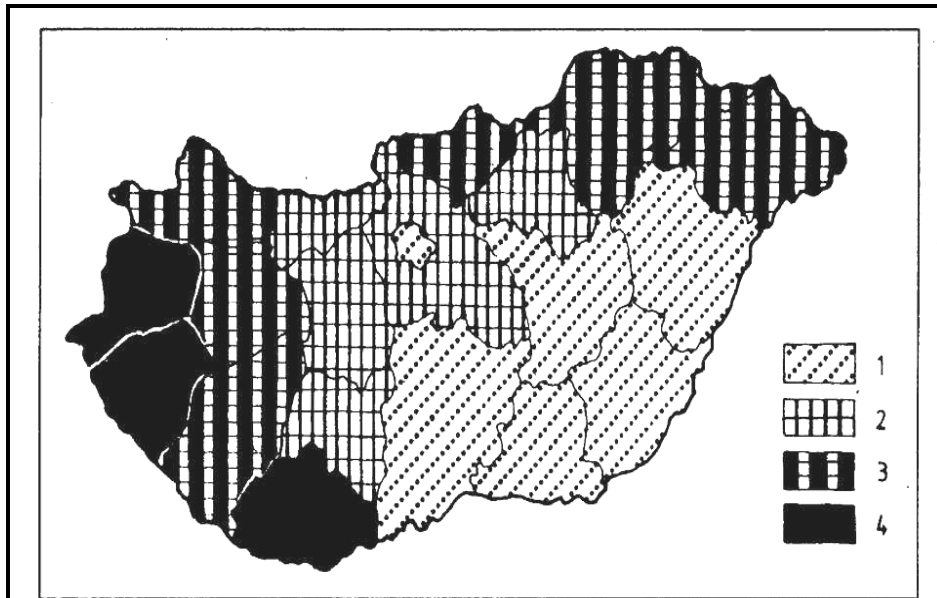
- a telefonhálózat;
- a közszolgálati, közüzemi, közrendvédelmi távközlési hálózat;
- a közintézmények, vállalatok, üzletek, magánlakások védelmét biztosító riasztó berendezések (mozgásérzékelők, ipari kamerák stb.);
- az országos jelzőrendszerbe tartozó szenzorok (Országos Meteorológiai Intézet Méréőállomásai stb.);
- a mobil telefonhálózatok erősítő, átjátszó berendezései.

A települések részletes vizsgálata alapján kimondható, hogy a helységarcot befolyásoló tényezők igen sokrétűek és komplex módon fejtik ki hatásukat.

a) A települések adatai és elhelyezkedésük a határhoz viszonyítva

Az országban összesen 3145 település található (az adatot a Központi Statisztikai Hivatal Magyar statisztikai évkönyv 2003 című kiadványa alapján adom meg), ezek közül 1 főváros, 22 megyei jogú város, 233 város, 2889 község.

A települések sűrűségét a 3. számú vázlaton szemléltetem. A vázlaton látható, hogy a határ mellett lévő megyékben mekkora a településsűrűség. Megállapítható, hogy magyar-román és a magyar-szerb és montenegrói határszakaszon a legkevesebb, míg a magyar-horvát, a magyar-szlovén és a magyar-osztrák határszakaszon a legtöbb a települések sűrűsége a határmenti megyékben. Ebből az következik, hogy az ott lévő települések védelme igen fontos a védelem sikere érdekében.

82. ábra: A 100 km²-re jutó települések száma megyénként, 1994 (Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv, 1995.)

3. számú
vázlat

1 = >2,0; 2 = 2,1-3,9; 3 = 4,0-5,9; 4 = 6,0<

1. számú táblázat

Az ország városainak távolsága a legközelebbi határtól						
A megyék városai						
Megyék	Városok	0 -5km	25 km	50 km	Összes	%
Budapest	1	0	0	1	1	100,0
Baranya	12	0	7	4	11	91,6
Bács-Kiskun	18	0	3	4	7	38,8
Békés	17	4	5	7	16	94,1
Borsod-Abauj-Zemplén	21	3	7	6	16	76,2
Csongrád	8	3	0	3	6	75,0
Fejér	9	0	0	2	2	22,2
Győr-Moson-Sopron	8	1	6	1	8	100,0
Hajdú-Bihar	20	3	5	7	15	75,0
Heves	7	0	1	3	4	57,1
Jász-Nagykun-Szolnok	16	0	0	0	0	0
Komárom-Esztergom	9	4	3	2	9	100,0
Nógrád	6	3	3	0	6	100,0
Pest	32	1	7	6	14	43,7
Somogy	13	2	1	2	5	38,4
Szabolcs-Szatmár-Bereg	20	2	9	8	19	95,0
Tolna	9	0	0	4	4	44,4
Vas	9	3	3	2	8	88,9
Veszprém	12	0	0	1	1	8,3
Zala	9	1	3	3	7	77,7
Összesen	256	30	63	66	159	62,1

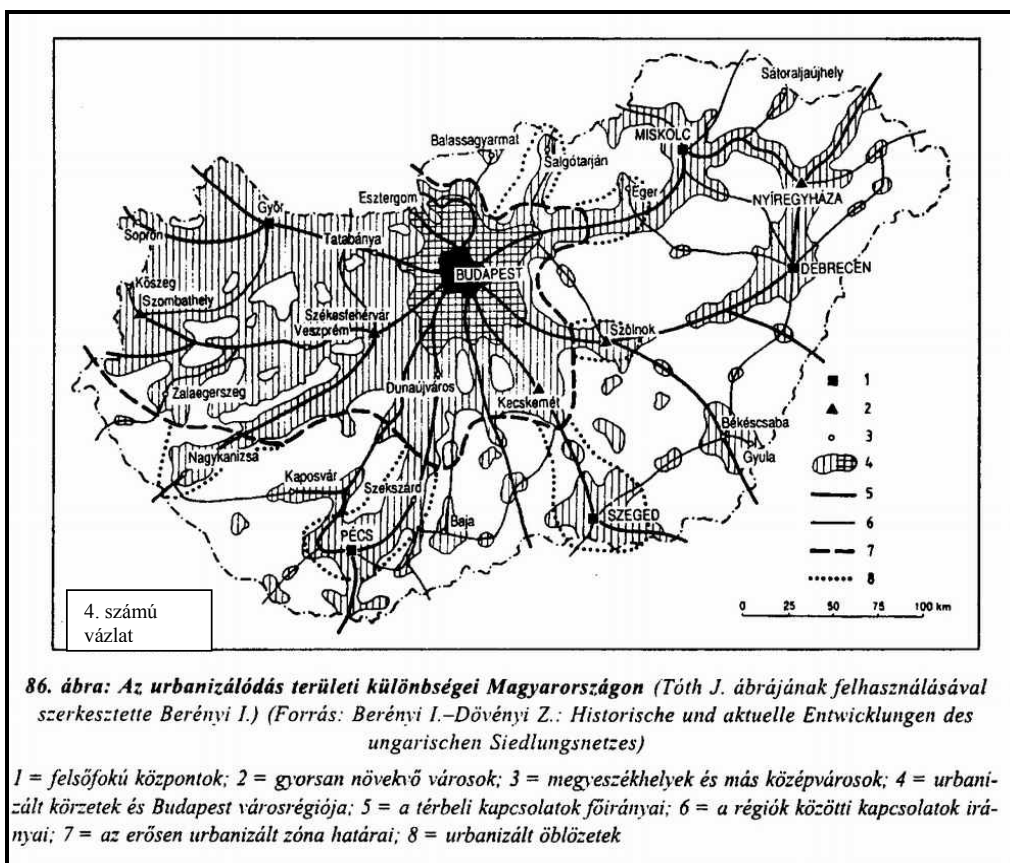
A települések területi elhelyezkedése az ország védelme szempontjából igen fontos. A települések közül a városok jelentősége a határ közelében még inkább számottevő. Az 1. számú táblázatból (az adatok 2004. évi) kitűnik, hogy a határtól különböző távolságokban mennyi város van. Az 50 km-en belül lévő városokból 30 város a határvonal és 5 km-en, 63 város az 5 km és 25 km-en, míg szintén 66 város a 25 km és az 50 km között van. Az adatok alapján kimondhatjuk, hogy a városainkból 159 (az összes városunk 62,1%-a) a határvonal és az 50 km közé eső területeken helyezkedik el. A határvonal és az 50 km között található városok között van a megyeszékhelyek 73,6 %-a (14 megyeszékhely), a határvonal és 25 km között van a megyeszékhelyek 42,1 %-a (8 megyeszékhely).

2. számú táblázat

Az ország településeinek és népességének a száma a határon									
Határszakasz neve	Határhossz	%	Városok száma	%	Községek száma	%	Lakosság száma	%	Települések közötti átlagos távolság (km)
magyar-szlovák	673,7 km	30,1	9	3,7	93	3,2	284093	2,7	6,6
magyar-ukrán	143,6 km	6,4	1	0,4	20	0,7	20618	0,2	6,8
magyar-román	442,0 km	19,8	8	3,3	43	1,5	157086	1,5	8,6
magyar-szerb és montenegrói	174,2 km	7,8	2	0,8	15	0,5	209425	2	10,2
magyar-horvát	347,7 km	15,5	2	0,8	50	1,7	51191	0,5	6,6
magyar-szlovén	99,4 km	4,4	0	0	21	0,7	5951	0,05	4,7
magyar-osztrák	350,7 km	15,7	5	2,1	35	1,2	129430	1,2	8,7
Összesen:	2231,3 km	100	27	11,3	277	9,7	857794	8,4	7,3

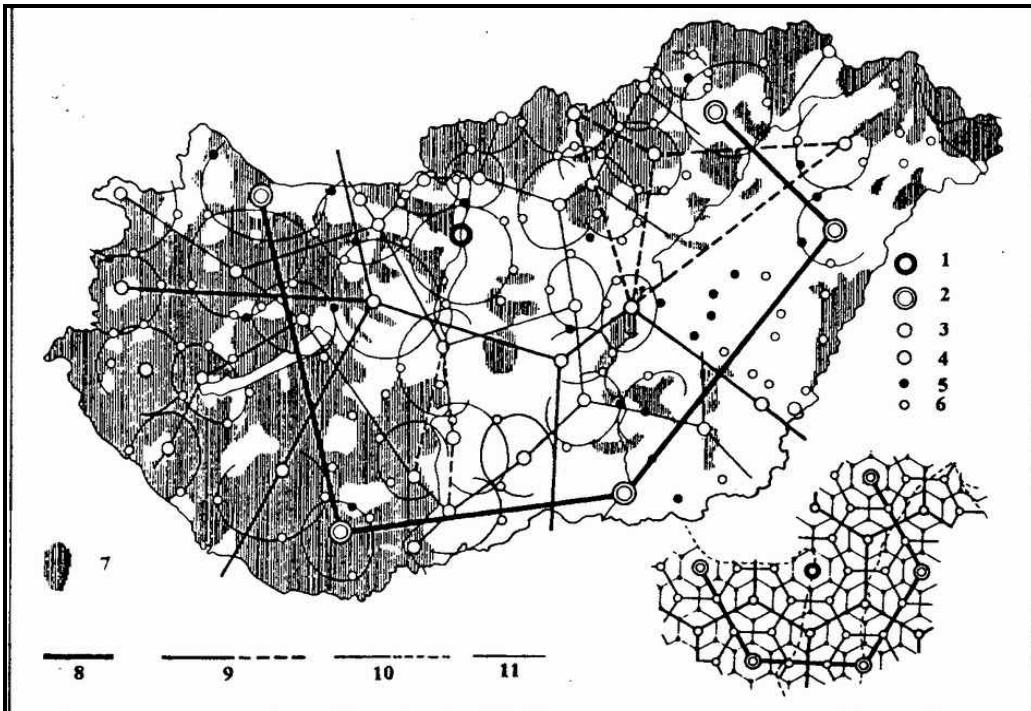
Megjegyzés: a városok száma az országban 256, a községek száma 2889, a lakosság száma 10 117 000. A százalékok az országos adatokhoz viszonyítottak.

A 2. számú táblázatban megtalálható az egyes határszakaszokon a települések közötti átlagos távolság. A távolságok alapján megállapítható, hogy a magyar-szerb és montenegrói határszakaszon a legnagyobb, illetve a magyar-szlovén határszakaszon a legkisebb a települések közötti átlagos távolság. A magyar-szerb és montenegrói határszakasz védhetősége akkor lehet sikeres, ha a települések védelmi csomópontokká történő kiépítésével az agresszor erőinek egy részét lekötjük, és ezzel csökkenthetjük az erejét, a támadási ütemét és az utánpótlását veszélyeztethetjük.

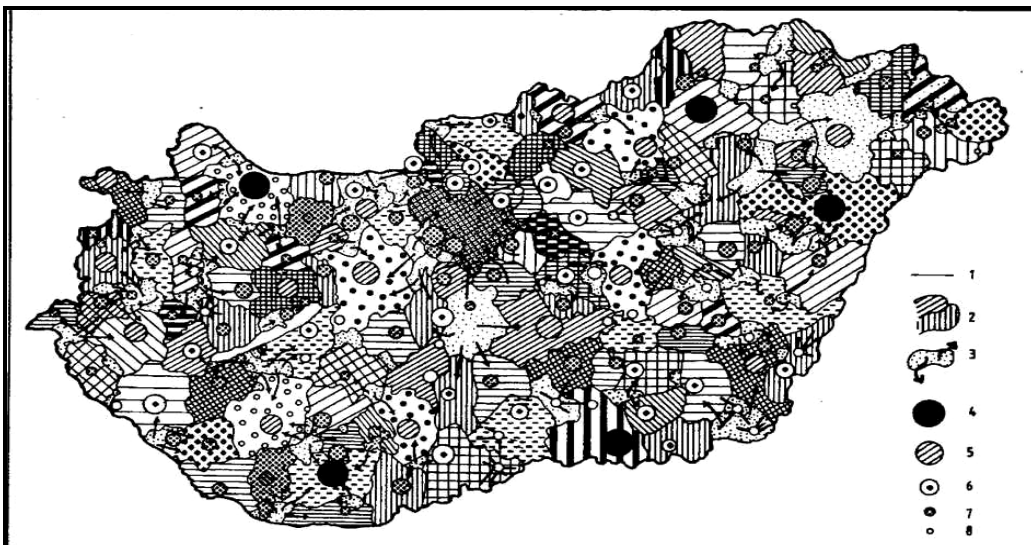
A 4. számú vázlaton megfigyelhető a városok elhelyezkedése, amelyet összehasonlítva a 2. számú vázlaton ábrázolt lehetséges támadási irányokkal megállapítható, hogy valóban fontos a városok védelme.

A városok és környékük közötti kapcsolatot mutatja be az 5. és 6. számú vázlat. A vázlatok jól ábrázolják, hogy a határ közelében lévő különböző rendű központok, városok hol helyezkednek el, és látható az is, hogy egy ilyen központ(ok) vagy város(ok) elvesztése mekkora területen bénítaná meg az életet.

5. számú vázlat **A magyarországi városok hierarchikus fokozata és térbeli rendje Major J. szerint**

1 = 1. rendű; 2 = 2. rendű; 3 = 3. rendű; 4 = 4. rendű központ; 5 = 5. rendű város; 6 = 5. rendű község;
7 = aprófalvas területek; 8 = 1. rendű; 9 = 2. rendű; 10 = 3. rendű; 11 = 4. rendű terület határa

6. számú vázlat **A magyar városok középfokú vonzáskörzetei Major J szerint**

1 = a középfokú vonzáskörzetek határai; 2 = a városok középfokú vonzáskörzetei; 3 = több irányba vonzó területek; 4 = regionális központok; 5 = megyeközpontok; 6 = középvárosok; 7 = kisvárosok; 8 = város funkciójú települések

Az alfejezetben bemutatott adatok alapján teljes biztonsággal állapítható meg az a tény, hogy az ország védelmét az országhatár mentén kell megkezdeni. A védelmi harctevékenységekben a települések védelme elengedhetetlenül fontos a siker elérése érdekében.

2.2. A katonaföldrajzi tényezőkből levont következtetés

Az ország területi szuverenitásának megvédése érdekében határaink védelme elsődleges. Az eredményes védelem a települések védelme nélkül nem valósítható meg.

A feldolgozott és bemutatott adatok is bizonyítják a katonaföldrajzi tényezők ismeretének szükségességét. A települések harctevékenységet befolyásoló hatásainak ismerete nélkülözhetetlen a helység-harc tervező, szervező és irányító tevékenységének elsajátításához.

A Magyar Honvédség könnyű lövész-tisztjeinek, -tiszthelyetteseinek, a településekben (helységekben) folytatandó harctevékenységekre történő elméleti képzéséhez a digitális adatok (és az ezeket tartalmazó a digitalizált térképek) használatának elsajátítása, valamint a katonaföldrajzi tényezők megfelelő ismerete és alkalmazása hozzájárul a sikerhez. A harctevékenységek tervezése, szervezése a katonaföldrajzi adatbázisok tartalmának ismerete, alkalmazhatóságuk megtanulása, elsajátítása is hozzájárul a képzés és a felkészítés eredményességéhez és a harc sikeres megvívásához.

3. A helység harcra történő felkészítés helyzete más államokban, a Rendőrségnél és a Magyar Honvédség könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatóinak képzésében

A helység harc-képzés helyzetének megállapításához elemezni szükséges a más államokban – főként a szövetség tagállamaiban –, valamint a más fegyveres testületnél alkalmazottakat is. Ezen módszernek köszönhetően olyan adatokhoz jutunk, melyek a hazánkban folyó kiképzéssel való összehasonlítás alapjául szolgálnak. A vizsgálat más államok szárazföldi haderőnemeihez tartozó gyalogos, könnyűgyalogos fegyvernemekre – melyek a legközelebb állnak a mi könnyűlövész fegyvernemünkhöz – és a Belügyminisztériumhoz tartozó fegyveres testületre a Rendőrségre terjed ki.

3. 1. Helység harc-képzés néhány szövetséges állam haderejében

A szövetséges államok haderői a kiképzési rendszerüket folyamatosan módosítják, illetve a biztonságpolitikai kihívások változásainak megfelelően alakítják.

A NATO Kiképzési Csoport Helység harc Munkacsoportja évente két alkalommal tart rendezvényt mindig más állam területén és szervezésében. A 2003. évi II. rendezvény hazánkban volt, szeptember 15. és szeptember 19.-e között. A rendezvényeken feldolgozták az aktuális témákat.

A munkacsoport értekezletein bemutatottak azt bizonyítják, hogy a tagországokban igen komoly területként kezelik a helység harcra történő kiképzést és felkészítést.

3. 1. 1. Helység harc-kiképzés az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderejében

Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi hadereje foglalkozik gyalogos tisztjei helység harc-képzésével. Módszereik elemzéséhez interjút készítettem Szekeres Zoltán századossal⁶⁶ és tanulmányoztam Kerecsy Norbert *Új Honvédségi Szemlében* megjelent írását.

Az Egyesült Államok szárazföldi haderejében gyalogos tiszti beosztást⁶⁷ csak azok a tisztjek láthatnak el, akik a gyalogsági tisztjek alaptanfolyamát elvégezték. A gyalogsági tiszti

⁶⁶ Szekeres Zoltán százados, az 1. könnyű vegyes ezred S2 tisztje, akivel az interjút Szűcs Endre alezredes készítette 2002 októberében. Szekeres Zoltán százados 1996-ban végezte el a gyalogos tiszti alaptanfolyamot.

⁶⁷ Az Amerikai Egyesült Államok hadseregében a szárazföldi haderőnemi tisztképzés keretén belül nincs olyan részletes képzés helység harcból, mint a gyalogos tiszti alaptanfolyamon.

alaptanfolyam helye a Georgia állambeli Fort Benning támaszpont. Az alaptanfolyam része a helység harc-kiképzés.

Az alaptanfolyam ideje 17 hét, melyből 1 hét a helység harc-kiképzés időtartama.

A helység harc-kiképzés célja átfogó ismeretek kialakítása a helység harc elméletéből, gyakorlatából és irányításából.

A helység harc elméleti előadásait a többi téma elméleti előadásával közösen tartják. A hadtörténelmi példákat⁶⁸ is beleépítik az előadásokba. Az elméleti oktatás összesen 5 óra időtartamú.

A gyakorlati kiképzést 5 napig tartják az egyes katona tevékenységétől kezdik és a századparancsnok tevékenységével fejezik be. Naponta 8-10 órát fordítanak kiképzésre. A kiképzést tapasztalt, hosszú ideje a témával foglalkozó tisztek és tiszthelyettesek vezetik. A kiképzés egy erre a célra kialakított helység harc objektumban valósul meg: „A városi harc begyakorlása egy külön erre a célra felépített »faluban« történt, ahol megtalálható volt templom, börtön, földszintes és emeletes ház egyaránt. Ezekben a nyílászárókkal nem rendelkező betonépületekben jól lehetett gyakorolni a behatolást, az épület megtisztítását és a betartandó óvatossági rendszabályokat.”⁶⁹

A kiképzés napokra bontva az alábbiak szerint történik:

– Az első napon az egyes katona tevékenységét ismerik meg és gyakorolják be a hallgatók;

– A második napon a tűzcsoporthoz⁷⁰ és rajban gyakorolnak a hallgatók. Megismerik, gyakorolják és elsajátítják a tűzcsoporthoz-parancsnok és a rajparancsnok feladatait;

– A harmadik napon raj- és szakaszkötelékben folyik a képzés. Megismerik, gyakorolják és elsajátítják a rajparancsnok és a szakaszparancsnok feladatait a hallgatók;

– A negyedik napon szakaszkötelékben folyik a kiképzés, melyben a szakaszparancsnok feladatait tovább gyakorolják a hallgatók;

– Az ötödik napon századkötelékben történik a kiképzés, melyben a századparancsnok feladatait is gyakorolják a hallgatók.

Minden nap támadásban és védelemben folyik a kiképzés, mely során a Multiple Integrated Laser Engagement System (MILES)⁷¹ többtagú integrált lézeres ütközetszimuláló

⁶⁸ Az 1993-as Mogadisuban történt bevetést is elemezték, és megállapították, hogy a bevetés nem volt sikeres. Szekeres-interjú

⁶⁹ Kerezsy Norbert: Gyalogos tiszti alaptanfolyam az amerikai hadseregben. Új Honvédségi Szemle. 53. évfolyam 2. szám 1999. február, Budapest, 73. o.

⁷⁰ A rajok feléből képzik a tűzcsoporthoz. Szekeres-interjú

⁷¹ Mcglasson W. D.: A szimulátorok elterjedése az amerikai szárazföldi csapatoknál. Honvédelem XXXIV. évfolyam 6. szám 1983, 78. o.

rendszer – „a katona testén és sisakján lévő hevedereken elhelyezett érzékelőkből és a fegyver elején található jeladóból áll, ami a vaklőszer keltette rázkódás hatására impulzusokat (lézernyalábokat) ad le. Ha a jelek közel vannak az érzékelőkhöz, szaggatott sípjelet ad egy hevederen elhelyezett szerkezet, telitalálat esetén pedig folyamatosan sípol, amit csak a jeladó kikapcsolásával tud elhallgattatni. Ekkor a katona elővéve egy kártyát megnézi: Milyen sebesülés van azon feltüntetve és a továbbiakban aszerint tevékenykedik.”⁷² – és olyan kiképzési löszereket alkalmaznak, amelyek lövedéke műanyaggal bevont porfesték. Az utóbbi kiképzési anyag igen életszerűvé teszi a kiképzést, de használatakor védő felszerelésben vannak a hallgatók. A festéklövedéket minden nap az utolsó gyakorláson alkalmazzák. A kiképzés ezen része mozzanatait teljesen végrehajtják, majd az elkövetett hiba elemzésére irányuló értékelést közösen végzik el.

Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderejében a helység-harc-kiképzés gyakorlatközpontú és biztosítja a korszerűséget. A háborús tapasztalatokat – a saját és más államokét – szinte azonnal feldolgozzák⁷³, és azok alapján folytatják a kiképzést. Folyamatosan keresik és kísérletezik ki azokat a fogásokat, eszközöket, amelyek hozzájárulnak a helység-harc sikeréhez. A témával kapcsolatos szabályzatukat korszerűsítették az FM 90-10-et a FM 3-06-11 követi, amelyben a legújabb elveket és eljárásokat rögzítették.

Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi hadereje az a szervezet, ahol a legkorszerűbb helység-harc-kiképzés folyik ma. A korszerűség tekintetében, talán ehhez a legközelebb az Egyesült Királyság szárazföldi hadereje áll.

3. 1. 2. Helység-harc-kiképzés az Egyesült Királyság szárazföldi haderejében

Az Egyesült Királyság haderejében egyéves a tiszti képzés, melyet három részre tagolnak. A részekben nagy hangsúlyt fordítanak a fokozatosság elvének betartására.

Az első részben az alapkiképzésre és a támadó harctevékenységre történő felkészítés a legfontosabb tartalmi elem. A második részben a védelemi harctevékenységre, valamint a katonai vezetésre történő felkészítés a meghatározó elemek. A harmadik részben már a különleges viszonyok közötti harctevékenységekre – köztük a helység-harcra – készítik fel a tisztjelölteket.

Az Egyesült Királyság szárazföldi haderejének tisztjei helység-harc-kiképzésének elemzéséhez interjút készítettem Porkoláb Imre századossal.

⁷² Kerezsy N.: idézett mű (i.m.) p. 73-74.

⁷³ Például a Mogadisuban, a Grenadán, a Gróznijban folytatott harcok tapasztalatainak feldolgozására gondolok.

Az angol Királyi Katonai Akadémián egyéves a képzés⁷⁴, melynek része a helység harc-kiképzés is. A helység harc-kiképzés az alábbi rendben történik.

Harcászat:

- előadás – 4 óra;
- szeminárium – 4 óra;
- gyakorlat (4 nap) az újdörögdi bázishoz hasonló kiképző faluban 40 ház megfelelően felszerelve (Ez összesen 80 órát tesz ki [a gyakorlat alatt alig van pihenőidő]. Az első két napban az állomány begyakorolja a tevékenységét, majd felváltva [egymás ellen] gyakorolja egy-egy napig a támadást, illetve a védelmet);

- gyakorlat (század összekovácsolás) – 2 nap század szinten (először raj- és szakasz-, majd századkötelékben) vívott harc lakott területen – 40 óra;

- terrorista ellenes gyakorlat – 5 nap (amely nem elsősorban a lakott településeken vívott harc gyakorlását jelenti, de a jellegéből kifolyólag ilyen környezetben zajlik);

- zárógyakorlat 2 hét, amelynek az utolsó 30 órájában egy zászlóalj szintű támadás (általában 2 század, tehát az egész évfolyam) előkészítése és levezetése »város« ellen (kb. 80 ház, csatornarendszerekkel, stb. teljesen felépítve).

Lőkiképzés (ahol az elméleti képzés re nem fordítanak olyan figyelmet, mint a gyakorlatira):

- 7. sz. lögyakorlat (felkészítés lakott területen való tüzelésre): 8 akadályt használva kell a feladatot végrehajtani (8 tüzelőállás váltással, négy tárcserével);

- »lézeres irányzékkel felszerelt fegyverekkel vívott harc« történik;

- szituációs lögyakorlatok számítógép által generált terepen⁷⁵.

A helység harcot valamennyi kadétnek oktatják, fegyvernemtől függetlenül.

Az brit képzés láthatóan – hasonlóan az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderejéhez – gyakorlatközpontú, melynek feltételeit a kor színvonalán biztosítják. Szintén keresik a legújabb megoldásokat és eszközöket, amelyekkel a hatékonyságot, a legkisebb veszteséggel elérhető sikert kívánják biztosítani.

⁷⁴ Porkoláb Imre százados, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar katonai vezetői szak kiegészítő egyetemi alapképzés nappali tagozatos hallgatója, 1996-ban végezte el a gyalogos tiszti alaptanfolyamot az Egyesült Királyságban.

⁷⁵ Ilyen szituációs lögyakorlatot személyesen is volt szerencsém végrehajtani az Egyesült Királyság hadseregének egyik kiképző bázisán 2003. július elején. A kiképző bázis egyik épületében alakítottak ki egy olyan löteret, ahol a katonák hadihasználatra is alkalmas fegyverrel hajtják végre szituációs lögyakorlatokat. A fegyvereket egy illető egység segítségével számítógéppel kötik össze és ez által a katona összes lövését rögzíteni tudják és akár minden egyes lövést külön-külön is értékelni tudnak. A számítógépben természetesen a katona eredményeit tárolni is tudják.

3. 1. 3. A helység-harc-kiképzés Németországban

A német szárazföldi haderőben a helység-harc-kiképzés szintén fontos helyet foglal el a tisztek, tiszthelyettesek képzésében. A képzés feltételeit igyekeznek a lehető legteljesebb mértékben biztosítani. Ennek érdekében alakítottak ki kiképzési objektumokat, amelyekben a feltételek igen hatékonyan hozzájárulnak az eredményes kiképzéshez és felkészítéshez.

Ilyen objektumok például Hammelburgban a Lövész Iskolában találhatók. Ezek közül a Bonnland nevű kiképző faluban rendelkezésre állnak azok az épületek – összesen 120 darab, melyből 48 darab különálló; 7 darab kiegészítő: 1 darab kiképző, 2 darab bemutató, 2 darab nyitott oldalú, 1 darab gyár iroda szárnnyal, 1 darab apartman üzletekkel; egy magas emeletes épület helikopter-leszállóhellyel a tetején; egy nagy mezőgazdasági épület; városi támadóterület 17 akadállyal; 320 méter hosszú földalatti kiképzőrendszer –, amelyek széles körű kiképzési lehetőséget biztosítanak.

Az iskolában a feltételeket biztosítják a sikeres, hatékony kiképzéshez, melynek feltételi lehetővé teszik az egyes katona kiképzésétől a zászlóalj szintig történő kiképzést.

A 1. számú melléklet tartalmazza azt az interjút, amelyet német hallgatókkal készítettem a helység-harc-kiképzésükkel kapcsolatban.

Tehát kimondható, hogy a német szárazföldi haderőben is biztosítják a korszerű, eredményes helység-harc-kiképzést.

3. 2. A Magyar Rendőrség állományának helység-harc-kiképzése

A Belügyminisztérium Rendőrség állományában vannak a terrorelhárításra kiképzett és felkészített erők. A kiképzésük és felkészítésük tartalmaz olyan módszereket és eszközöket, amelyeket a Magyar Honvédség helység-harcra történő kiképzésében és felkészítésében fel lehet használni.

A képzés célja az erők állománya részére a nemzetközi tapasztalatok alapján a speciális lő- és taktikai (harcászati) kiképzés-biztosítása, a terrorelhárító feladatok tekintetében a gyors, szakszerű reagáló képesség kialakítása, fejlesztése.

A kiképzést az erre a célra kialakított Kiképző Központokban végzik.

A kiképzés időtartamát és tantárgyfelosztását az alábbi táblázat foglalja magába.

KIMUTATÁS⁷⁶

A terrorelhárító erők kiképzésének tantárgyairól és idejéről

Sor-szám	Tantárgy	Óraszám		Óraszám összesen
		Elmélet	Gyakorlat	
1.	Lőkiképzés elmélete	12	-	12
2.	Lőkiképzés gyakorlata	-	20	20
3.	Intézkedéstaktika elmélete	6	-	6
4.	Intézkedéstaktika gyakorlata	-	10	10
5.	Simunition rendszer elmélete	2	-	2
6.	Simunition training	-	14	14
7.	Ereszkedés-technika elmélete	6	-	6
8.	Ereszkedés-technika gyakorlata	-	14	14
9.	Taktikai (harcászati) képzés elmélete	4	-	4
10.	Taktikai (harcászati) képzés gyakorlata	-	32	32
11.	Mindösszesen	30	90	120

A táblázat jól szemlélteti az elmélet és a gyakorlat arányát. A kiképzés során a biztonságos végrehajtás elérése érdekében a gyakorlati foglalkozások aránya kétharmad részt tesz ki. A kiképzés életszerűvé tételét biztosítja a Simunition rendszer használata.

A rendszerhez tartozó lőszer sajátossága, hogy a lövedék része műanyagból van, melyben porfestéket helyeztek el. A lövedék külső részén bevágások vannak, hogy a becsapódáskor könnyebben szétnyíljon, és ne okozzon sérülést. A lőszer hüvelyébe lőporból csökkentett mennyiséget helyeznek, hogy ezzel is csökkentsék a sérülést. A löszert olyan formájúra készítik, mint amilyen a rendszeresített fegyver löszere. A fegyverek átalakítása – csőcsere – után használhatók. A rendszerhez tartozik a védő felszerelés is, melyben maszk, gége- és mellvédő található⁷⁷.

A tantárgyak tartalmazzák az épületeken belüli tevékenységeket is. A legtöbb épületen belüli ismeretet a Taktikai kiképzés tartalmazza, de a Lőkiképzésben és a Simunition tréningben is jelen van. A Simunition tréningben kétoldalú⁷⁸ gyakoroltatás történik, mely alatt a résztvevők saját testükön tapasztalják meg, hogyan teljesítették a feladataikat.

⁷⁶ A táblázatot az Országos Rendőr-Főkapitányság Rendészeti Szervek Kiképző Központ Kiképzési Osztályának adatai alapján készítettem.

⁷⁷ Suszter Györggyel a Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ taktikai főelőadójával folytatott interjú alapján.

⁷⁸ A képzés alatt a célszemélyek is emberek (általában kiképzők) akik mozognak, tüzet vezetnek.

3. 2. 1. Mesterlövészek kiképzését segítő eszközök

A terrorelhárító erők állományába tartoznak mesterlövészek is. A mesterlövészek kiképzése és felkészítése során olyan kiképzési eszközrendszert alkalmaznak, melynek a segítségével kimagasló hatékonyságot érnek el. A mesterlövő-képző és gyakorló rendszer (a továbbiakban: MKGYR) az a kiképzési mód, amellyel ezt az eredményt elérik.

Az MKGYR-t a Rendőrség volt Különleges Szolgálatának beosztottai fejlesztették ki 1994 és 1997 között.

A fejlesztés célja olyan használható kiképzési eszköz vagy rendszer létrehozása volt, amely alkalmassá válhat a mesterlövészek hatékony, szakmailag igen magas szintű felkészítésére.

A képzési módszerek és eszközök általában a lőterek nyújtotta lehetőségekre épülnek. A lőterek hossza, kiépítése, célokat mozgató berendezésekkel való ellátottsága, meghatározza a képzés lehetséges formáját, jellegét. Jellemző, hogy a speciális egységek mesterlövészei céllapokra, célalakokra gyakorolnak. Fontos kiemelni, hogy a mesterlövészek gyakorlatozásánál a különböző elektronikus szimulációs berendezéseket nem lehet alkalmazni. Ennek oka, hogy viszonylag nagy távolságból történnek a lövések (100-400m), valamint a lőtér elhelyezkedéséből és az időjárásból adódó tényezők befolyásolják a lövőt és a röppályát. A mesterlövészek gyakorlatozásának lényege a különböző időjárási körülmények között az alkalmazási távolságoknak megfelelő lövészet végrehajtása a rendszeresített fegyverrel és lőszerrel.

Fontos, hogy jelenleg olyan lőtér is található, ahol modellezni lehet a bevetésekhez hasonló körülményeket. Megállapítható, hogy minél élethűbb körülmények között gyakorolnak a lövészek, annál nagyobb tapasztalatra tesznek szert, amelyet a bevetések során hasznosítanak is.

1. számú kép: A Mesterlövő-képző és gyakorló rendszer

A rendszer 1998-ban készült el, amelyet 1999-ig tesztelt a Készenléti Rendőrség Terrorelhárító Szolgálat, majd 1999-től tematika szerinti képzés indult. Két év alatt három lőtéren, változó időtartamú lövészeteken, $-10 - +36$ °C hőmérsékleti tartományban, 100-300 méteres lőtávolságig, hóesésben, záporosóben is megközelítőleg háromszáz löszámot tudtak végrehajtani került végrehajtásra. A rendszer minden elemével együtt az 1. számú képen (az 1.-7. számú képeket a HK-Security készítette) látható.

A MKGYR elemei

A maketház

A MKGYR fontos eleme egy összeépíthető maketház, ami a lőterek adottságait kihasználva telepíthető, ha biztosítottak az oldalirányú és a vertikális tűzfészek-elhelyezés feltételei, ugyanis így a szituációs helyzetek száma többszöröződik. Az 2. számú képen látható a maketház.

A maketházban egy vagy több cél mozgatására is alkalmas célmozgató berendezést helyeznek el. A célok a maketház ablaknyílásában tűnnek fel (3. számú kép), és irányonként öt sebességtartományban mozgathatóak. Az ablaknyílás állandónak tekinthető, ugyanis a mesterlövészek legnehezebb feladata, ha a cél korlátozott felületen jelenik meg. (Ezt a funkciót tölti be az ablaknyílás.) A maketházban függőmozgató berendezés is található, amelynek feladata a cél megjelenési felületének változtatása, és különböző zavaró körülmények előidézése.

2. számú kép: A maketház szemből

3. számú: kép Ablaknyílás

4. számú kép: A kamera

5. számú kép: A vezérlő központ működés közben

A távvezérlő központ.

A cél- és a függönymozgató berendezés egy 500 méter hatótávolságú távvezérlő központból irányítható. A makettházban a fényviszonyok természetes és mesterséges fényekkel szabályozhatóak, ugyancsak a távvezérlő központból.

Az 500 méterről történő távvezérlés könnyítése érdekében a makettház ablaknyílása előtt egy kamerát helyeznek el (4. számú kép), amelynek képe mikrohullámú képtovábbító készülék segítségével jelenik meg a vezérlőközpont monitorán. A távvezérlést irányító személy általában a foglalkozásvezető, aki így pontosan látja az ablakban történeteket.

Az MKGYR berendezései 12 V-os akkumulátorokkal (gépkocsi akkumulátor is) üzemelnek, amelyek egy feltöltéssel közel 8 órán át működnek. A távvezérlő központ az 5. számú képen látható.

A valóság-hűséget biztosítja a makettház ablakkerete, amelybe különféle variációkban szerelhetők be az ablaküvegek. Gazdaságossági szempontokat figyelembe véve kis méretű hulladéküvegek beépítésére is van lehetőség. Az alkalmazott célok speciális bábuk (6. számú kép), amelyek több száz nagy kaliberű lövést kibírnak.

6. számú kép:
Speciális bábu

Az MKGYR komplex felkészítést is biztosít oly módon, hogy a lövészek, a megfigyelők, valamint a parancsnokok rádióan közölt utasításait a vezérlőközpont videorekordere az éppen adott kamera képével együtt rögzíti. Ez a funkció lehetőséget biztosít a foglalkozások későbbi kiértékelésre, illetve komplex gyakorlatok végrehajtására is.

Mesterlövő képzési program

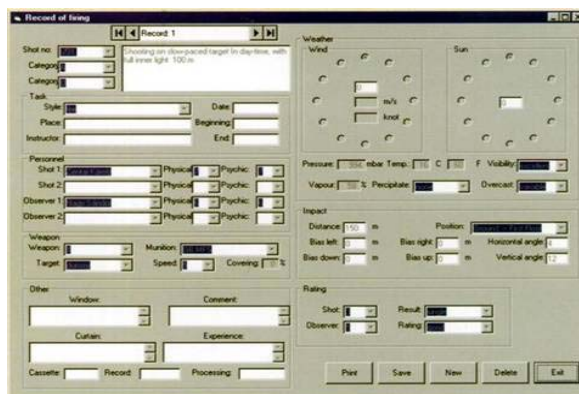
Az MKGYR-hez szervesen kapcsolódik az úgynevezett Mesterlövő képzési program (a továbbiakban: Program). A Program tartalmazza mindazokat a variációkat és körülményeket, amelyekkel a mesterlövészek találkozhatnak. A tematika biztosítja a mesterlövészek képzésének, gyakoroltatásának célszerűségét és tervszerűségét. A tematika a foglalkozások végrehajtásán túl alapját képezi egy komplex elemző, értékelő rendszernek, amely a SNIPER TRAINING PROGRAM (STP) szoftver.

A szoftver asztali PC-re, valamint hordozható számítógépre (Notebookra) egyaránt alkalmazható. A Notebook előnye, hogy a lőtéren is felhasználható, közvetlenül a foglalkozások végrehajtásában.

A lőtéren kitöltött lőlapokról az adatok a szoftver megfelelő adatbázisába vihetők fel, ami csupán 2-3 percet vesz igénybe lőlaponként. Ezt követően a felhasználó - aki a szoftver kialakítását tekintve lehet a mesterlövészek parancsnoka, a lőkiképző vagy akár magasabb szintű parancsnok - használhatja a szoftver értékelő, elemző felületét.

A mesterlövészek egyéni és csoportos eredményei táblázatos és grafikonos formában jeleníthetők meg (a felhasználó teljes körű kiszolgálása érdekében). A szoftver különböző függvénykapcsolatokat vizsgál, amelyek minden paramétert figyelembe véve tükrözik a végrehajtott gyakorlatok eredményeit és tapasztalatait.

A szoftver és az egész rendszer koronáját a kiválasztási funkció jelenti, amely a feldolgozott adatok alapján az adott helyzetre vonatkozóan képes a legmegfelelőbb mesterlövész kijelölésére. A program kezelői felülete a 7. számú képen látható.

7. számú kép: A program kezelői felülete

Az MKGYR-rel folytatható gyakorlatok.

Az MKGYR-rel folytatható gyakorlatok három foglalkozástípusa a következő:

- egyéni foglalkozás (a mesterlövész speciális lövészeteki készségének fejlesztésére szolgál, időtartama 3-10 perc, majd lövéssel zárul);
- tűzfészekképzés (a mesterlövész a megfigyelővel együtt gyakorol, a bevetéshez hasonló módon települnek, álcáznak, és folyamatosan megfigyelést folytatnak a tűzparancs érkezéséig, időtartama 15 perc, vagy akár több óra is lehet);
- taktikai képzés (több tűzfészek egyidejű gyakoroltatása; időtartama 30 perctől akár több óráig is terjedhet).

A foglalkozások minden esetben a lólap kitöltésével kezdődnek el, és azzal is fejeződnek be. Minden egyes lövést, amely a rendszeren történt, a lólapra rögzítenek. A lólapon szerepel még a helyszín, a lövészek adatai, a fegyver és a lőszer típusa, valamint minden tényező, amely a foglalkozást befolyásolhatta. Az időjárás adatokat a tűzfészekben elhelyezett mini meteorológiai készülék biztosítja, amely szintén eleme a rendszernek.

A foglalkozások értékelése a célok tanulmányozása után történik. A lövész, a megfigyelő és a foglalkozásvezető minden egyes lövést követően a makettházban értékeli. Ilyenkor a bábukon anatómiai értékelés végezhető, és megfigyelhető a lövedék becsapódása (pl. ablaküvegen keresztül). Ezeket a megfigyeléseket is rögzítik és ezzel is a gyakorlati tapasztalatokat növelik.

Az MKGYR alkalmazási előnyei.

Az MKGYR a speciális lövészeteki készségen kívül fejleszti a mesterlövészek információszerző és megfigyelőképességét, így alkot egy komplex képzési módszert.

A mesterlövészek pszichikai felkészültségét növeli, hogy a különböző időtartamú gyakorlatok során csak a foglalkozásvezető parancsára lőhetnek, ezért folyamatosan készen kell állniuk a lövésre.

A vezérlőközpontban rögzített gyakorlatok kiértékelésével a megfigyelőképesség, a koncentrációképesség kontrollálható, fejleszhető. (A kiértékelés a lövészek és a megfigyelők kiválasztásánál szempont lehet.)

A mesterlövészek önbizalmát fokozza, hogy valós helyzetekben gyakorolhatnak, így folyamatosan tisztában vannak saját felkészültségükkel, valamint fegyvereik alkalmazási lehetőségeivel és hatásával.

Az MKGYR-rel folytatott gyakorlatok a nap bármely szakában és különböző időjárás körülmények között is lehetségesek. Ez szintén növeli a tapasztalatokat, hiszen bármely időpontban szükség lehet mesterlövészekre.

A bemutatott MKGYR alkalmas a Magyar Honvédség mesterlövészeinek kiképzésére.

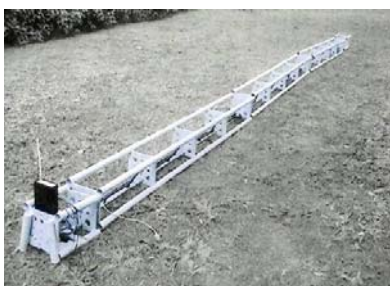
MOBIL LÖVÉSZETI GYAKORLÓ RENDSZER BEMUTATÁSA

A mobil lövészeti gyakorló rendszer (a továbbiakban: Rendszer) olyan mobil kialakítású rendszer, amely alkalmas a katonai, rendvédelmi és polgári területen maroklőfegyverekkel és kis kaliberű kézfegyverekkel, az egyszerűtől a bonyolultabb lögyakorlatok végrehajtására is. Mobilitásának lényege, hogy bármely nyitott vagy zárt lőtérén használható, nem állandó kiépítésű, gyakorlatilag a képzések helyére és idejére telepíthető.

A Rendszer modulszerűen összeépíthető 2,9 m-től 14,5 m fesztávolságig, vagy két, három önálló részegységként, 2,9 m-től 5,2 m-ig. (8. és 9. számú képek)

8. számú kép: Modul egység hajtó és szabadon futó egységgel.

9. számú kép: Három modulegység hajtó és szabadon futó egységgel.

Formázott

A Rendszer összeépített moduljait állványzat tartja a szükséges magasságban (10. számú kép). A célok felsőpályás mozgását elektromotor végzi, kötélhajtással a sínpályán mozgó céltartón keresztül. A pályarendszerhez kívánság szerint paravánok illeszthetők, a célok takarása érdekében (11. számú kép [a 8. – 11. képeket Nebehaj Lajos készítette]). A Rendszer összeállítása számtalan variációban történhet, a célok sebessége változtatható, távvezérléssel irányítható és számítógéppel programozható.

10. számú kép: Állványzat

11. számú kép: Paravánok

A Rendszer mobil voltából kifolyólag, 12 V-os feszültségű akkumulátorral üzemeltethetőek, mind a célok mozgását biztosító mechanika, mind az azt irányító távvezérlő berendezések. A célmozgató berendezést a távvezérlő központ – a lövészek tűzvonalára mögött – megközelítőleg 50-60 m távolságból képes vezérelni. A katonai felhasználású eszközknél ez a távolság 150-200 m-ig, szükség esetén 500 m-ig kiterjeszhető.

A Rendszer lényege, hogy a célmozgató berendezés alkalmas egyidejűleg több céllapot tartalmazó síkbeli alakzatot, vagy könnyű, emberi testet formáló bábút különböző sebességgel mozgatni. A célmozgató berendezés rövid idő alatt (30 perc) össze-, illetve szétszerelhető, és utánfutón szállítható. Lőtéren történő elhelyezése esetén hozzákapcsolhatók épülethomlokzatot imitáló paravánok. A lövészek a paravánok nyílásainál látják a mozgató berendezésen álló vagy mozgó céllapokat, bábukat. A Rendszer modulegységeit így a célmozgató berendezést modulszerűen felhelyezhető ballisztikai panelek védik, amelyek a 7,62 mm kaliberű, könnyű acélmagvas lőszerig védik a szerkezetet.

A RENDSZER KIALAKÍTÁSA

A Rendszer kialakítása olyan, hogy a lövészek által észlelt nyílásokra leadott lövések lövedékei a berendezés szerkezeti elemeit nem érinthetik, ezért a lövedékek a lólapon, vagy a bábukon keresztül a lőtér védőtöltésébe hatolnak. A paravánok fa kivitelű alakja biztosítja a végtelen lövedékek áthaladása által okozott kismértékű károsodásokat, ezek csekély ráfordítással pótolhatók.

A Rendszert az alkalmazói szempontok alapján alakították ki, amely figyelembe veszi a nyitott és zárt lőtér technikai ellátottságát, kiépítettségét. A Rendszer mobilitása lehetővé teszi országos szervek részére az azonos szintű képzés biztosítását az egyes területi egységek részére. A Rendszerrel történő képzések tervezhetők, így teljes értékű kihasználás érhető el. A Rendszer összeállításához elegendő egy-két kioktatott személy (kiképző), akik vezetésével bárki rövid idő alatt elsajátíthatja az összeépítést.

A Rendszer elektronikai egységei akkumulátorról üzemeltethetőek, áramfelvételük csekély, több képzési napot biztosítanak.

Az összeállítás kis szerszámgényű: nagyrészt az elemek illesztésével, toldásával, csavarozásával elvégezhető. A paravánok gyorsan telepíthetőek, foglalkozásonként is változtathatóak. Az utánfutóról történő ki- és bemálházás egyszerű, a legnehezebb elem tömege is alig haladja meg a 10 kg-ot, így viszonylag hosszabb távra is szállítható kézben is.

Az MKGYR és a Rendszer biztosítja a korszerű mesterlövész kiképzést. A Rendszert alkalmasnak tartom más beosztású katonák, mint például gépkarabélyos, vagy

pisztollyal felszereltek kiképzésére is. A rendszerek programozhatósága lehetővé teszi minden fegyverfajta esetén a *Célfelderítési, Előkészítő Lő- és Tűzvezetési* foglalkozások korszerű végrehajtását.

A Rendszerek hazai gyártásúak (a HK-Security Kft. gyártja és forgalmazza).

Alkalmam nyílt az MKGYR katonai alkalmazásának lehetőségét vizsgálni, egy kutatócsoport tagjaként. A kutatócsoport a Honvéd Vezérkar Vezérkari Iroda 2001. évi pályázatán vett részt, melyet a 6. számú mellékletben lévő pályázati felhívás és a pályázat támogatását bizonyító dokumentum igazol. A kutatócsoport tapasztalatait az alábbiakban mutatom be.

Tapasztalataink alapján, illetve a szakutasítások áttanulmányozását követően megállapítottuk, hogy a célok elérése érdekében egy képzési tematikát kell kidolgozni. Ennek legfőbb oka az volt, hogy a korszerű képzési eszközökön történő gyakorlás feltételeként először a lövészek alaplőkészségét, elméleti és gyakorlati ismereteit kellett a szükséges szintre felemelni. Az álló alakra leadott pontos lövések helyett precíziós lövészeti szintű, azaz kijelölt és korlátozott nagyságú célfelületre terveztünk lögyakorlatokat.

Az alábbi tematikát készítettük a kutatás végrehajtásához:

Tematika

Tartalom	Óraszám
Bemutató előadás tanteremben	2 óra
Bemutató lövészet lőtéren	2 óra
Alaplőgyakorlat a Löv/2 előírásai szerint lőtéren	3 óra
Elméleti foglalkozás (lőelmélet, fegyverismeret, felszerelés ismeret) tanteremben	3 óra
Mesterlövész alapismeretek	3 óra
Alaplőgyakorlat	3 óra
Speciális lögyakorlatok	3 óra
Lőgyakorlatok a rendszereken	16 óra

A kutatási programban a Magyar Honvédség állományából több állománycsoport körében terveztük a felkészítést, amely az elméleti és a gyakorlati képzések idejétől, a lőtér fogadókészségétől, valamint a képzést biztosító szakemberek idejétől függött. A program megszervezése jelentős feladat volt, ezért a legcélszerűbb megoldásként a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadműveleti-harcászati tanszék nappali hallgatói közül önkéntes

jelentkezés alapján választottunk ki öt főt: Simon Attila őrnagyot; Balácsi János őrnagyot; Porkoláb Imre századost; Bodnár Attila főhadnagyot és Merth Balázs főhadnagyot.

A kiválasztott jelentkezők között voltak, akik rendelkeztek, és voltak olyanok, akik nem rendelkeztek mesterlövész elméleti és gyakorlati tapasztalattal, ezért a program során sok időt fordítottunk az alapfokú felkészítésre.

Alaplögyakorlat

A kiválasztott öt fővel SZVD távcsöves puská alaplögyakorlatot hajtottunk végre, amelynek során mindenki belőtte a neki kiadott távcsöves puskát. A lövészet keretében a fegyverek jó beszabályozása érdekében (három lövésenként) fejenként 30 lövést adtak le 100 méterre.

Az alaplögyakorlat bizonyította, hogy a fegyverek részletes bemutatása, a fegyverbelövések módjának magyarázata elérte a célját. A távcsöves fegyvert eddig nem használó Bodnár András főhadnagy és Merth Balázs főhadnagy is nagyon jó eredményeket ért el. Az utolsó sorozatban az anatómiai célok fejrészét nagy pontossággal találták el.

A képzési módszereket és rendszereket bemutató előadás

Ismertettük a kutatási program célját, menetét, követelményeit és az alapvető biztonsági előírásokat.

Az előadás során a résztvevők videofilmekből ismerték meg a mesterlövészek képzésének fő elemeit, valamint a MKGYR-t és a Mobil lövészeti rendszert.

Az előadás keretében szintén videofilm segítségével fegyverzeti és felszerelési felkészültségeiket, ismereteiket fejlesztettük.

Megismerkedtek a Mesterlövész-képzési Program számítógépes adatfeldolgozó és értékelő-elemző szoftverével.

Mesterlövész alapismeretek

Szintén előadás keretében ismerték meg a mesterlövészek személyi, tárgyi feltételrendszerét, a képzések módszerét, az alapvető harcászati és taktikai ismereteket, a kiképzési és bevetési felszereléseket és fegyverzeteket. Gyakorolták továbbá a fegyverek szét- és összeszerelését.

Speciális lögyakorlatok

A feladat SZVD távcsöves puskával különböző távolságokból (100-300 m) pontos lövések leadása volt korlátozott célfelületre. További feladatuk volt – a mobil lövészeti gyakorló rendszer alkalmazásával – különböző sebességgel mozgó célokra egyes lövések leadása, majd értékelése. Összesen 650 lövés leadása történt meg, ebből 40 lövés mozgó célra.

Alaplövészet: 3 fő, kb. 120 lövés SZVD távcsöves puskával, és 120 lövés AW precíziós puskával.

Nemzetközi mesterlövész-képzés

A kiválasztott öt fő közül Bodnár András honv. főhadnagy részt vett a nemzetközi mesterlövész-képzésen, három ország speciális alakulatának mesterlövészeivel együtt. Bodnár főhadnagy megismerte az alkalmazott fegyverzetet, felszereléseket, és lövészetvezetői felkészítésben részesült a Mesterlövő-képző és gyakorló rendszer alkalmazásával kapcsolatosan. Számos nappali és éjszakai, egyéni és tűzfészek képzést irányított.

Bemutató lövészet

A nemzetközi mesterlövész-képzés befejezését követően a különböző rendvédelmi szervek, valamint a Magyar Honvédség szervei⁷⁹ részére színvonalas bemutatót rendeztek Nagytétényben. A bemutatón a meghívottak megismerték a képzési rendszereket és módszert, majd éleslövészetet tekinthettek meg. A bemutatón megismerték az ACCURACY INTERNATIONAL AW típusú NATO szabvány mesterlövész fegyvereket, valamint a GEPARD (magyar fejlesztésű) mesterlövész fegyvercsaládot.

12. számú kép: 7,62 mm AW mesterlövész puska (a képet Accuraty International Ltd. készítette)

Lövészeti foglalkozások a Mesterlövő-képző és gyakorló rendszerrel

A Nagytétényben megrendezett lövészetén két fő vett részt a kiválasztott ZMNE hallgatók közül, és további két fő a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar Fegyverzeti Tanszékről vett részt a lövészetén. A lövészet során egyéni, tűzfészek és taktikai gyakorlás keretében lőttek az ablaknyílásban álló és mozgó célokra. A lövészetet SZVD távcsöves puskával, illetve AW precíziós puskával hajtottuk végre.

Az MKGYR-t 2003. szeptember 17.-én a NATO Kiképzési Csoport Helység-harc Munkacsoportja és a hazánkba akkreditált katonai attasék részére is bemutattuk⁸⁰ a Bornemissza Gergely Felderítő-zászlóalj egerbaktai lőterén. A bemutatót a munkacsoport

⁷⁹ A Honvédelmi Minisztérium Honvéd Vezérkar Hadműveleti Csoportfőnökség állományából Kiss Gergely ezredes úr kiképzési osztályvezető és munkatársai, Sándor Zsolt őrnagy zászlóalj parancsnok és munkatársai a Könnyű Vegyes Ezredtől.

⁸⁰ Nebehaj Lajos rendőr alezredes (aki a MKGYR tervezője), Simon Attila őrnagy, Bodnár András százados, Polányi Miklós szerződéses őrmester, Kovács Péter szerződéses tizedes és a szerző.

tagjai és az attasék érdeklődéssel figyelték, és a végén sok kérdést tettek fel. Az MKGYR bizonyította, hogy alkalmas a mesterlövészek kiképzésére és felkészítésére.

Az MKGYR és az MLGYR rendszereken folytatott kísérleti kiképzésen és felkészítésen részt vett Simon Attila őrnagy és Bodnár András százados által tapasztaltakat a 3. számú melléklet tartalmazza.

3. 3. A Magyar Honvédség könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzése

3. 3. 1. A könnyűlövész-tiszti hallgatók képzése

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a Katonai vezetői szak tematikai programjai tartalmazzák a helység-harc-képzéssel kapcsolatos követelményeket, s ezek alapján folyik a hallgatók felkészítése erre a feladatra.

Az egyetemi szintű képzés során a katonai vezetői szak szárazföldi haderőnemi szakirányán tanuló könnyűlövész tiszti hallgatók (a továbbiakban: hallgatók) az alábbi óraszámokban és témákban foglalkoznak a helység-harc-csal.

KIMUTATÁS⁸¹

a Katonai vezetői szak szárazföldi haderőnemi szakirányon tanuló hallgatók helység-harc-képzéséről

I. táblázat

Egyetemi szintű kiegészítő alapképzés nappali tagozaton		
Évfolyam	Óraszám, tantárgy	Tartalom
I.	2 óra előadás, 1 óra szeminárium <i>Szárazföldi csapatok harcászata.</i>	Támadás és védelem alapjai különleges viszonyok között
	2 óra előadás, 1 óra szeminárium <i>Szárazföldi csapatok harcászata III. 3.</i>	Dandár támadása helységben
	2 óra előadás, 1 óra szeminárium <i>Szárazföldi csapatok harcászata III. 3.</i>	Dandár védelme helységben
I.	2 óra előadás, 4 óra szeminárium <i>Műveletek különleges viszonyok között (Választható tantárgy II.)</i>	A különleges viszonyok értékelése, hatásai a katonai műveletekre.
II.	2 óra előadás, 1 óra szeminárium <i>Szárazföldi csapatok hadművelet elmélete II.</i>	Hadműveleti szintű kötelék (hadtest) támadása helységben
	2 óra előadás, 1 óra szeminárium <i>Szárazföldi csapatok hadművelet elmélete II.</i>	Hadműveleti szintű kötelék (hadtest) védelme helységben
Összesen:	12 óra előadás, 9 óra szeminárium	

Az első évfolyamon elsajátítandó, „A támadás és védelem alapjai különleges viszonyok között” tartalmú téma nemcsak a helység-harc-csal foglalkozik, hanem az erdős-hegyes terepen folytatandó harctevékenység-csal is. Tehát a helység-harc-csalra nem jut még két óra

⁸¹ A táblázatot a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar Katonai vezetői szak, szárazföldi szakirány 2 éves nappali kiegészítő egyetemi alapképzés, éves tanulmányi terve alapján készítette Óváry László és Szűcs Endre.

sem, amely nem alapozza meg kellő mértékben *A dandár, hadműveleti szintű kötelék (hadtest) támadása, védelme helységben* című témák elsajátítását. A dandár szintű helységharcra fordítható idő (összesen 6 óra) nem elegendő a téma alapos megismerésre és a gyakoroltatásra, mert gyakorlati feladat megoldás nincs a tematikában.

A II. évfolyamon a hadműveleti szintű kötelék (hadtest szintű) képzés területén ugyanaz a helyzet, mint dandár szinten. A harci támogatás és a harci kiszolgáló támogatás oktatása során is csak érintőlegesen foglalkoznak a helységharccal.

A választható tantárgyon belül más témákkal (mint például az erdős-hegyes terep és a vízi akadályok értékelése és hatása) együtt foglalkoznak a beépített területen folyó harctevékenységekkel. Az elméleti órákon tehát csak a legfontosabb feladatok ismertetése történik meg.

A hallgatók az önálló témafeldolgozás keretein belül ismerik meg részletesebben a témákat, melyekről a szemináriumokon számolnak be, de ott sajnos nem jut idő minden hallgatóra. A hallgatók ismereteikről a zárhelyi dolgozatokban megválaszolt kérdések alapján kapnak információt a tanárok.

A hallgatók között volt, aki a Tudományos Diákköri Konferenciákra készített helységharccal kapcsolatban tanulmányokat.

Például Porkoláb Imre százados, aki a 2001., és a 2002. évi őszi Tudományos Diákköri Konferenciákra (a továbbiakban: TDK) készített nagyon színvonalas dolgozatokat a helységharccal kapcsolatban. A dolgozatainak a címe:

- *Helység harc* (2001),
- *Műveletek végrehajtása beépített területen 2015-ben* (2002).

A dolgozatokat a Szövetség korszerű dokumentumait alapul véve készítette el. A dolgozatok alkalmasak arra, hogy a képzésben – az egyetemi jegyzetté történő átszerkesztés után – alkalmazzák. Az általa készített *Helység harc* című dolgozathoz készített elektronikus változatot a Honvédelmi Minisztérium megvásárolta.

A főiskolai szintű képzés során a katonai vezetői szak könnyűlövész szakirányán tanuló hallgatók az alábbi óraszámokban és témákban foglalkoznak a helységharccal:

KIMUTATÁS

a Katonai vezetői szak könnyűlövész szakirányon tanuló hallgatók helység harc-képzéséről

2. táblázat

Főiskolai szintű alapképzés nappali tagozaton		
Évfolyam	Óraszám, tantárgy	Tartalom
III. (5. félév)	2 óra előadás (új ismeretközlő) <i>Harcászat</i>	A könnyű lövészsorozat (szakasz) védelemben sajátos viszonyok között
III. (6. félév)	8 óra előadás (új ismeretközlő) <i>Lövészeti felkészítés</i>	Helyi pásztázott tér
	2 óra előadás (új ismeretközlő) <i>Harcászat</i>	A könnyű lövészsorozat (szakasz) támadásban sajátos viszonyok között
IV. (7. félév)	6 óra alkalmazói (gyakorlati) foglalkozás <i>Harcászat</i>	A könnyű lövészsorozat (szakasz) harccsoport védelmi harcának megszervezése és vezetése helységben
	6 óra alkalmazói (gyakorlati) foglalkozás <i>Harcászat</i>	A könnyű lövészsorozat (szakasz) harccsoport támadó harcának megszervezése és vezetése helységben
	6 óra alkalmazói (gyakorlati) foglalkozás <i>Harcvezetés</i>	A könnyű lövészsorozat (szakasz) védelme helységben
	6 óra alkalmazói (gyakorlati) foglalkozás <i>Harcvezetés</i>	A könnyű lövészsorozat (szakasz) támadása helységben
Összesen:	12 óra előadás; 24 óra alkalmazói (gyakorlati) foglalkozás	

A harcászat tantárgyon belül az 5. félévben kapják a hallgatók az első elméleti ismereteket a helységharcról: 2 órában – más sajátos viszonyok közötti ismerettel együtt – könnyűlövészsorozat (szakasz) szinten védelmi harctevékenység viszonyai között. Ebben az időszakban gyakorlati képzésben nem részesítik a hallgatókat.

A lövészeti felkészítés tantárgy keretében az 5. félévben – a *Helyi pásztázott tér* című témán belül, 8 órában – a helység harcban szükségszerűen megjelenő pozitív és negatív helyszöggel történő tüzelés elméletét oktatják. A gyakorlati oktatás során viszont nincs olyan lögyakorlat, amely a pozitív és negatív helyszöggel történő tüzelést előírja. A hallgatók nem kapnak teljes körű kiképzést a helység harcban alkalmazandó tüzelési fogásokból és lögyakorlatokból.

A harcászat tantárgy részeként a 6. félévben folytatódik a hallgatók elméleti képzése – 2 órában más sajátos viszonyok közötti ismerettel együtt – könnyű lövészsorozat (szakasz) szinten támadó harctevékenység viszonyai között. Ebben az időszakban gyakorlati képzésben szintén nem részesítik a hallgatókat.

A két félévben oktatott tananyag alapján kell a hallgatónak felkészülni a 7. félévi alkalmazói (gyakorlati) foglalkozásokra. A hallgatók az alkalmazói (gyakorlati) foglalkozást a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Könnyű Lövészdandár nyíregyházi kiképző bázisán hajtották végre, amíg a nyíregyházi alakulatot fel nem számolták.

Tantárgyakra fordítható összóraszám⁸²

3. táblázat

Tiszti hallgatók	Harcászat tantárgy	Harcvezetés tantárgy	Lövészeti felkészítés tantárgy
III. évfolyam 5. félév	K=30 óra NK=30 óra TM=60 óra	K=15 óra NK=15 óra TM=30 óra	K=30 óra NK=30 óra TM=60 óra
III. évfolyam 6. félév	K=30 óra NK=30 óra TM=60 óra	K=30 óra NK=30 óra TM=60 óra	K=60 óra NK=60 óra TM=120 óra
IV. évfolyam 7. félév	K=30 óra NK=30 óra TM=60 óra	K=15 óra NK=15 óra TM=30 óra	K=15 óra NK=15 óra TM=30 óra
IV. évfolyam 8. félév	K=60 óra NK=60 óra TM=120 óra	K=15 óra NK=15 óra TM=30 óra	K=30 óra NK=30 óra TM=60 óra

Megjegyzés: K= Kontakt (tanóra), NK= Nem kontakt (tanulmányi munkaidő, egyéb), TM= Tanulmányi munkaóra

A 2., és 3. táblázat alapján megállapítható, hogy az 5., 6. félévben a helység harc témára fordított kontaktórák száma – a rendelkezésre álló tanulmányi munkaórához viszonyítva és a téma fontosságát figyelembe véve – kevés. Ebben a formában nem alapozza meg kellően a 7. félév alkalmazói (gyakorlati) foglalkozását, mert a helység harcot egyéni és raj szinten nem oktatják.

Az egyetemi és a főiskolai szintű felkészítésre fordított óraszámok azt bizonyítják, hogy a képzés során – a megfelelő óraszám hiányában –, a helység harc-képzésen belül csak részben, vagy egyáltalán nem jut kellő figyelem:

- az épületeken kívül és belül alkalmazott harceljárások alapos ismeretére;
- a pontos és gyors tüzelés végrehajtására a rendszeresített fegyverekkel;

⁸² A 2., és 3. táblázatot a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar Katonai vezetői szak, II. évfolyam 3-4. féléves, és a könnyű lövés szakirány 5-8. féléves tantárgyi programok alapján szerkesztette Óváry László és Szűcs Endre.

- a közelharc összes fogására és azok gyakorlati alkalmazásának, valamint aknácsított ajtók kinyitására és a meglepésre alkalmazott csapdák felismerésére;
- a kézigránát pontos célbadobására, az ellenség mozgásban levő személyi állományára és harci technikájára;
- a helységben alkalmazható tájékozódási eljárások elsajátítására műszerrel, térképpel, valamint ezek nélkül nappal és éjszaka, illetve nagy köd és füst esetén;
- a résnyitás, valamint a barikádok és más akadályok elhárításának elsajátítására;
- a fedezékek kiválasztására és berendezésére az ellenség tüze elleni hatékonyabb védekezés céljából.

A fentiek alapján felmerül a kérdés: mi a helység harc-képzés célja? Az hogy, ismertesse meg a hallgatókat a helységben folytatott harc sajátosságaival, a katona egyéni és kötelékben teljesítendő feladataival és ezzel nyújtson segítséget a komplex felkészítésükhöz. Felvetődik a kérdés, miért soroltam fel az óraszámokat és témákat? Úgy gondolom, hogy a helység harcra-képzés a hallgatók képzésének folyamatában nem biztosítja a cél- és követelményrendszerben megfogalmazottak megvalósítását, mert – a félévenkénti tanulmányi munkaórák számához viszonyítva – a témára fordított idő kevés.

Az tény, hogy a helység harc-képzés jelen van a könnyűlövész tisztek képzésében. A jelenlét viszont nem azt jelenti, hogy ez teljes mértékben biztosítja is a helységben sorra kerülő harctevékenységek eredményes megvívására a felkészítést. Ki kell emelnem azt a körülményt is, hogy az egyetem főiskolai szinten tanuló hallgatói – logisztikai biztosítás hiánya miatt - nem jutnak el az újdörögdi bázisra (a bázist a 4. számú mellékletben mutatom be), így a helység harc-képzést nem lehet gyakorlatiasan végrehajtani.

A vizsgálati eredmények azt bizonyítják, hogy a cél, a követelmény, a módszer és az idő egysége nem biztosított, mert jelenleg a cél elérését, a követelmény teljesítését a hiányos tartalom (az egyéni és rajszintű képzés hiánya) és a képzésre fordítható idő nem teszik lehetővé.

3. 3. 2. A könnyűlövész-tiszthelyettes hallgatók képzése

A helység harcra alapvetően lövészalegységek vívják meg. Éppen ezért elengedhetetlenül fontos, hogy elsősorban az alparancsnokok jól értsék a helységekben vívott harc elveit, az alkalmazás módjait és elsajátítsák annak fogásait.

Ezek közül a legjellemzőbbek:

- csökkenő mértékű figyelési és tüzelési lehetőség;

- nehéz az ellenség felderítése;
- megnő a közelharc szerepe;
- bonyolult az összeköttetés a különböző csoportok között;
- a polgári lakosság jelenlétének kezelése.

A tűzrendszer megszervezésekor, a különböző lövészfegyverek elhelyezése során a rajparancsnoknak képesnek kell lennie önállóan dönteni. A lövészfegyverekkel történő tüzelés során az oldalazó, a kereszt és a törtűz jelentősége is megnő. A tűzzel végrehajtott manőverek fajtáival az alegységparancsnokoknak tisztában kell lenniük. Célszerű ismerniük az épületek erődítési feladatait, a fegyverek szintenkénti elhelyezésének változatait, figyelembe véve az azok működésével járó különböző biztonsági rendszabályokat.

Az egyes objektum birtokbavételekor (támadóharc) a rajt részlegekre osztva célszerű alkalmazni, mert ez biztosítja a sikeres tevékenység végrehajtását. A tiszthelyettesnek képesnek kell lennie ezen részlegek irányítására, és tudnia kell azok feladatait. Mivel a konkrét tevékenységet (támadás egy ház ellen) az adott alegység hajtja végre, így az alegységparancsnoknak (rajparancsnoknak) a parancsában többek között meg kell határoznia:

- a behatolás helyét és módját;
- a tűztámogató fegyverek tüzelőállásait;
- a megközelítési útvonalakat;
- a szobák, emeletek megtisztításának rendjét;
- a biztosítási feladatokat.

A tiszthelyettesnek képesnek kell lennie gyors döntések meghozatalára, a következő feladat megszervezésére, a lendület biztosítására. Speciális feladata támadóharc során a harci előkészületek megszervezése, melyek közül a következőket emelem ki: a felszerelés, a lőszer, az egészségügyi anyagok meglétének, szállításra történő előkészítésének az ellenőrzése.

A tevékenység során elsődleges feladat az utánpótlás megszervezése. Az általam fontosnak ítélt feladatokat emeltem ki, amelyet a rajparancsnoknak kötelessége végrehajtani a harc sikeres megvívása érdekében.

Az új rendszerű tiszthelyettesképzésben a szerződéses állományból kiválasztott (a legalkalmasabb érettségivel nem, de szakmai végzettséggel és két-három év szolgálattal rendelkező) tisztetek képzése útján lesz a Magyar Honvédségnek felkészült könnyűlövész (és más fegyvernemi és szakcsapat) tiszthelyettese. A szerződéses tisztetek képzése az Országos Képzési Jegyzékben (a továbbiakban: OKJ) található tiszthelyettes szakképzésben történik. A tiszthelyettes szakképzés három szakon folyik.

Ezek:

- 52-es szintkódú Honvéd Tiszthelyettes I.;
- 32-es szintkódú Honvéd Tiszthelyettes II.;
- 54-es szintkódú Honvéd Zászlós.

A *32-es szintkódú Honvéd Tiszthelyettes II.* szakképzésben két ágazaton a kisalegység parancsnoki és fő fegyverkezelőin folyik a képzés, amely végén a tisztos őrmesteri rendfokozatot szerez, amely a Magyar Honvédségben csak egy, az állománytáblában megjelölt konkrét beosztás betöltésére jogosítja. A képzés 10 hónap, melynek része az általános vezetői felkészítés, valamint az öt hónap szakmai képzés. A képzés levelező munkarendben történik, melyből az általános vezetői felkészítés kontakt órákon (hat hét alatt) valósul meg. A képzésben a helység-harc nem önálló témaként van jelen, hanem más téma részeként. Az önálló témaként való kezelés hiánya meghatározza a helység-harc-képzés hatékonyságát.

Az *52. szintkódú Honvéd Tiszthelyettes I.* szakképzésben a parancsnoki ágazat könnyűlövész szakmán belül már tartalmasabb a hallgatók helység-harc-képzése, mint a 32. szintkódú képzésben. Az *52. szintkódú* képzés 10 hónap időtartamú ugyanúgy, mint a *32. szintkódú* képzés. A hallgatók szintén a szerződéses tisztességi állomány érettségivel rendelkező tagjai közül kerülnek ki. A képzés idejére a szerződéses tisztességeket a Szentendrén működő Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskolába vezényelik. A képzés felépítése hasonló a *32. szintkódú* képzés felépítéséhez. Tartalmazza az általános vezetői felkészítést és az ágazati képzést. Ebben a képzésben is kontakt órákon az általános vezetői felkészítés történik. A képzés nappali és levelező munkarendben egyaránt folyhat.

Az előbbiekhöz kapcsolódóan bemutatom az 52. szintkódú képzésben tanuló nappali tagozatos hallgatók különleges viszonyokra történő felkészítésének óraszámait.

KIMUTATÁS
a tiszthelyettes-képzésben tanuló hallgatók azon tantárgyairól, amelyben a helység harc-képzés megjelenik
(egy éves képzés)

Harcászat tantárgy	Harcvezetés tantárgy	Lövészeti felkészítés tantárgy
2 óra előadás (új ismeretközlő)	nincs	2 óra előadás (új ismeretközlő)
2 óra előadás (új ismeretközlő)		2 óra előadás (új ismeretközlő)
2 óra előadás (új ismeretközlő)		2 óra előadás (új ismeretközlő)
8 óra alkalmazói foglalkozás (gyakorlat)		
8 óra alkalmazói foglalkozás (gyakorlat)		
8 óra alkalmazói foglalkozás (gyakorlat)		

A tantárgyakra fordítható összes óraszám

Harcászat tantárgy összórása	Lövészeti felkészítés tantárgy összórása
Előadás: 40 óra Gyakorlat: 144 óra	Előadás: 30 óra Gyakorlat: 66 óra

Megállapítható tehát, hogy a harcászat tantárgyon belül az előadások összes óraszámának 15 %-át, a gyakorlati foglalkozások összes óraszámának a 17 %-át, a lövészeti felkészítés tantárgyon belül az előadások összes óraszámának a 20 %-át fordítják helység harc-képzésre. A leendő tiszthelyettesek által teljesítendő lögyakorlatok között nincs olyan lögyakorlat, amely konkrétan a helység harcra készítené fel őket.

A *harcászat tantárgyon* belül az alábbi témákat dolgozzák fel, illetve sajátítják el a hallgatók:

- a helység harc megvívásának sajátosságai (2 óra előadás);
- alegység védelemben sajátos viszonyok között (2 óra előadás és 8 óra gyakorlat),
- alegység támadásban sajátos viszonyok között (2 óra előadás és 8 óra gyakorlat);
- különleges viszonyok közötti harc megszervezése, vezetése (8 óra gyakorlat).

Az elsajátítandó témák között nem önállóan van jelen a helység-harc-képzés, melyből az következik, hogy a képzés eredményessége nem biztosítható.

A *lövészeti felkészítés tantárgy* keretében mindösszesen 6 órában oktatják a (helység-harcban szükségszerűen) megjelenő pozitív és negatív helyszöggel történő tüzelés elméletét a *Helyi pásztázott tér* című témán belül. A hallgatók felkészítése során az előírt lögyakorlatok közül csak az 5.számú különleges lögyakorlat⁸³ az, amelyben a leküzdendő célok között van olyan (lőrésre történő tüzelés), amelyből a helység-harcra is felkészítést kapnak a hallgatók.

Külön *harcvezetés tantárgy* nem szerepel a tematikai programban.

A következő szint az *54. szintkódú Honvéd Zászlós szakképzés*, amely a tiszthelyettes képzés legmagasabb szintje, amit kiegészítő alapképzésnek is nevezünk. Ezen a szinten a képzés ideje nappali képzési formában 6 hónap, míg a levelező képzési formában 10 hónap. Ezen a képzési szinten az elméleti képzés a meghatározó a helység-harc-képzést illetően.

A megállapításom az, hogy a tiszthelyettesképzésben a helység-harc-képzés jelen van ugyan, de a jelenlét nem biztosítja a megfelelő képzettséget.

Ennek az okai:

- a 2003 nyaráig érvényben volt Harcszabályzat csak egy pontban foglalkozott a megerősített körlet védelmével;
- a képzés tematikája együtt kezeli a helység-harcot más témákkal, például az erdős-hegyes tereppel;
- a lökiképzésben nem készítik fel a hallgatókat a helységben végrehajtandó feladatokra, mert nincs megfelelő lögyakorlat ehhez;
- a gyakorlati képzést is más témákkal együtt hajtják végre;
- nem áll rendelkezésre jegyzet a témával kapcsolatban;
- nincs kidolgozva raj szinten a kiscsoportok tevékenysége;
- nem a legújabb ismeretek felhasználásával történik a képzés;
- az újdörögdi bázisra nem jutnak el a hallgatók.

Összességében tehát a foglalkozások hatékonysága nem biztosítja az említett témával szemben támasztott követelmények megfelelő szintű teljesítését.

⁸³ Az érvényben lévő Egységes Lövészeti Szakutasításban (Löv/2) nincs olyan lögyakorlat előírva, amely a gépkarabéllyal, a géppuskával, a kézi gránátvetővel (RPG-7) a helység-harcra készítené fel a könnyű lövész tiszthelyettes hallgatókat, illetve a sor- és szerződéses katonákat.

3. 4. Következtetés

A fejezetben bemutattam a NATO néhány mértékadó tagállamának hadseregében, a Rendőrség és Magyar Honvédség könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helységgharc-képzésének helyzetét.

A tagállamok fontosnak tartják ezt a témát, melyet a leírtak alátámasztanak. A kiképzés hatékonysága, eredményessége érdekében maximálisan megteremtik a korszerű feltételeket. A rövid, lényegre törő elmélet mellett a gyakorlatra helyezik a fő hangsúlyt. Ezzel a kiképzéssel elérik, hogy a katonák megfelelő ismereteket, jártasságokat, készségeket szerezzenek a helységekből folytatandó tevékenységekben.

A Rendőrség megfelelő alapossággal készíti fel a témában érintett állományát és ehhez igyekszik a legkorszerűbb feltételeket biztosítani. Bizonyítja ezt a bemutatott rendszerek kifejlesztése és alkalmazása.

A Magyar Honvédség könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók a képzésének része a helységgharc-képzés. A képzés nem hatékony, mert a könnyűlövész-tiszti hallgatók nem kapnak egyéni és rajkötélékben végrehajtandó feladataikból elméleti és gyakorlati ismereteket. A hiányzó szinteket a század (szakasz) szint rovására oktatják. A képzéshez kevés a rendelkezésre álló jegyzet, illetve az alkalmazói (gyakorlati) foglalkozás nem a legalkalmasabb kiképző bázison történik.

A tiszthelyettes-hallgatók képzésében is meg van a helységgharc-képzés, de nem önállóan. A képzés ezen a szinten sem hatékony, mert hasonló hiányosságai vannak, mint a tiszti-hallgatók esetében.

A Szövetség többi tagállama szintjének elérése érdekében a következő fejezetben mutatom be az alkalmazható elveket, módszereket, eszközöket és azokat a tényezőket, amelyek ezt megkövetelik.

4. A helység-harc-képzés változtatása a 21. század biztonsági kihívásait és a NATO vezető tagállamai hadseregeinek helység-harc elveit figyelembe véve

4. 1. A 21. század biztonsági kihívásai

A biztonság a hidegháborút követően sem alakul úgy, ahogy azt remélte a világ. Új tényezők jelentek meg, amelyek a biztonságot veszélyeztetik. Ezek a tényezők új kihívásokat jelentenek. A NATO az 1999. évi áprilisi csúcserkeztetésén fogalmazta meg az új biztonsági kihívásokat. A szövetségnek etnikai összetűzésekkel, zavargásokkal; az emberi jogok megsértésével; politikai instabilitással; gazdasági nehézségekkel; a nukleáris, biológiai és vegyi fegyverek és célba juttató eszközeik terjedésével kell szembenéznie.

A kihívásokat sok szempont alapján csoportosíthatjuk, például eredetük és méretük szerint. Méretük alapján lehetnek az egész Földre, egy földrészre, egy földrész valamely területére, vagy egy konkrét helyre kihatóak.

A Föld egészére kiható biztonsági kihívások az alábbiak, amelyekre választ kell adni, illetve meg kell oldani:

- a Föld lélekszám-emelkedéséből adódó problémák (pl. a csökkenő élettér, az élelmezési nehézségek);
- a fogyó ivóvízkészletek;
- az egyre növekvő városiasodás;
- az életfenntartásához nélkülözhetetlen energiakészletek gyors ütemű csökkenése és a belőlük való részesedés aránytalansága és annak fenntartása;
- a gazdasági bűncselekmények, korrupció;
- fegyver-, kábítószer kereskedelem;
- nemzeti, etnikai, vallási türelmetlenség következtében meginduló migráció;
- a nukleáris-, biológiai-, vegyi fegyverek és hordozóeszközeik ellenőrizetlen terjedése;
- a nemzetközi terrorizmus;
- az információs társadalom vívmányainak támadása és rajtuk keresztül kár-okozás, káosz teremtése.

Az egy földrészre hatást gyakorló biztonsági kihívások közül hazánk esetében természetesen az Európát és a Szövetség területét érintő kihívások az elsődlegesek, amellyel, hogy a Föld egészét érintők is hatnak rá.

A biztonsági kihívások nem megfelelő kezelése következtében alakulnak ki a fegyveres összeütközések.

A századunkban csökken a nagyméretű hagyományos háború előfordulása, és megjelent helyette az olyan fegyveres összeütközés, amelyben a résztvevők között számbeli és technikai különbség áll fenn. A kisebb erő olyan helyen veszi fel a harcot a nagyobb erővel, ahol a lehetőségeit a legjobban ki tudja használni, erre pedig a legalkalmasabb hely a település. A településekben folytatott harcok többsége aszimmetrikus harc lesz. Fegyveres összeütközések egyre gyakrabban fognak előfordulni. A fegyveres összeütközések az esetek többségében nem hasonló erejű erők között zajlanak, mert az egyik fél lényegesen kisebb erőt fog megjeleníteni.

A harcmező⁸⁴ a 21. században nagyobb részt a városok, települések területe lesz. A rohamosan fejlődő városok egyre nagyobb területen helyezkednek el, és ezzel a bennük folytatott harcot is befolyásolják, hatást gyakorolnak rá.

4. 2. A NATO tagállamok haderőiben elfogadott helység-harc-elvek

A NATO tagállamainak haderőiben külön-külön, de hasonló jellemzők és módszerek alapján folyik a helység-harc-képzés, -kiképzés és -felkészítés. Az előző fejezetben már írtam a NATO Kiképzési Csoport Helység-harc Munkacsoportjáról. A munkacsoport ülésein (minden évben két ülés van) az országok képviselői és a közös kutatócsoportok előadásokon, bemutatókon tárják a többiek elé az általuk elért eredményeket.

A NATO vezető haderői közösen folytatnak kísérleteket, amelyek eredményei alapján alakítják ki a legújabb elveket és módszereket, és fejlesztik ki az eszközöket. A közös tevékenység, kutatás egyik példája a „*Szárzsföldi Műveletek 2020*”-ban kutatási program. A program részeként katonai gyakorlatokat (szimulációkat) tartottak és elméleti kutatásokat végeztek (elemzéseket, tanulmányokat készítettek), melyeken vizsgálták, elemezték a 2020 az urbanizált területeken várható műveletek küldetéseit és feladatait. A gyakorlatok és az elméleti kutatások területei az alábbiak voltak:

- a jövő urbanizált környezetének leírása;
- a városi műveletben a küldetések, feladatok, a hadműveleti szintű vezetés szükségszerűségeinek kialakítása;

⁸⁴ Annak a területnek (tereprésznek) a megnevezése, amelyen a csapatok harcukat (hadműveleteiket, ütközeteiket) közvetlenül megvívják. Damó László: Katonai Lexikon. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1985. p. 258.

- a művelettípusok fogalmi meghatározása;
- a 2020-ban történő városi műveletek képességeinek kidolgozása;
- javaslatok a NATO szervezeteknek a lehetséges technikai megoldásokra.

A programban részt vett az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Kanada, Franciaország, Németország, Olaszország, és Hollandia. A résztvevők 30 különböző kísérleti gyakorlatot hajtottak végre. A gyakorlatok alatt vizsgálták a feladattisztázás, a vezetés, a harc, a megszilárdítás és az átmenet fogalmak tartalmát, alkalmazhatóságát a jövő helyséharcában. A vizsgálat megállapította, hogy a fogalmak tartalmának alkalmazása a jövő helyséharcában is fontos a siker elérése érdekében.

Az elvek kialakításához figyelembe veszik azokat a jellemzőket, amelyek hatással vannak a helyséharcra. A doktrínákban a jellemzők mindig megtalálhatók, és ezek alapján fogalmazzák meg a feladatokat. Az ATP-35B Szövetségi Doktrínában a következő jellemzőket olvashatjuk:

- „Korlátozott tüzelési és figyelési sávok;
- Kiváló védekezési, rejtési és álcázási lehetőségek a csapatok és a felszerelés számára, ami megnehezíti a védők erejének a felbecsülését;
- Csökkent manőverezési lehetőségek, különösképpen a gépesített egységek részére, de fokozottabb lehetőségek a beszivárgásra és az elkerülésre. A páncélosok irányítását decentralizálni kell;
- Szoros háztömbharc, beleértve a járművek fokozott sebezhetőségét kis távolságból végrehajtott támadásokkal szemben;
- Polgári lakosság jelenléte, amely nagyon komolyan korlátozhatja a katonai tevékenységet;
- Nehézségek a vezetés, irányítás és távközlés terén;
- Nagymértékű lőszer és harci anyag felhasználás;
- Olyan harc, amely feltételezhetően három szinten folyik: az utcák szintjén, a föld felett a tetőkön és épületekben, a föld alatt a csatornáknál és földalatti járatokban.”⁸⁵

A jellemzők meghatározásában van némi eltérés az egyes tagállamok között, de összességében az alábbi idézetben bemutatottak mindegyikben jelen vannak.

A 21. századi helyséharc jellemzőit Kőszegvári Tibor a *Hadviselés a 21. században: Katonai műveletek a nagyvárosokban és a megapolisokban* című tanulmányában fogalmazta meg, melyek az alábbiak:

⁸⁵ ATP-35(B) (STANAG) Szárazföldi csapatok harcászati doktrínája. HVK Védelmi és Tervezési Főcsoportfőnökség, Budapest, 1999. p. 609

– „A katonai erők, a lehetőségek függvényében, továbbra is kerülnek a nagyvárosokban megvívandó harcot. A fegyveres erők létszámának és fegyverzetének világszerte, különösen Európában tapasztalt csökkentése következtében nem várható az, hogy egy nagyvárosban hadtest, vagy annál nagyobb katonai erő bevetésére kerüljön sor;

– A város birtoklásáért folyó küzdelemben jelentős előnyhöz jut az a fél, amelyik jobban ismeri a város területét, úthálózatát, közműveit és lakosságát, amely ismeretet a harc sikere érdekében tud felhasználni. A városért folyó harc során nagy jelentőséget nyer az a tény, hogy a város lakossága melyik harcoló fél oldalán áll és hogy melyik fél tesz többet a lakosság életének és javainak védelme érdekében. Ez különös jelentőségekkel bír akkor, ha a városért folyó harc a reguláris haderő és gerilla erők között zajlik.

– Nem várható az, hogy sor kerül egyes nagyvárosok „nyílt város”-sá nyilvánítására, ahogyan az a 2. világháború idején pl. Róma esetében megtörtént. A nagyváros birtokbavételéért harcoló katonai erők parancsnokát intézkedéseiben és elhatározásaiban gyakran korlátozzák a politikai és humanitárius megfontolások, amelyek lassíthatják a katonai akciókat. (Ilyen helyzet alakult ki 1999-ben a Jugoszlávia elleni légi hadművelet végrehajtásakor).

– A nagyváros lakosságának magatartása jelentősen befolyásolhatja a harcoló erők tevékenységét és annak sikerét. Egyes esetekben (elsősorban a gerilla erők nem kívánt jelenlétekor) a harcolókat a város elhagyására szólíthatják fel, vagy fegyverletételre kényszeríthetik.

– A város birtokbavétele céljából a támadást több irányból kell megszervezni és végrehajtani. (Ilyen módon támadták az orosz erők a csecsen fővárost, Groznijt). Ez azonban szükségessé teszi az egyes irányokba támadó erők közötti folyamatos együttműködést, tájékoztatást, és a tüztámogatás pontos behatárolását.

– A városharc rendkívül időigényes tevékenység. Egyes megerősített épületek és a közműalagutak (pl.: metró pályák) birtokbavétele hosszú ideig tarthat.

– A lakott településben folyó harctevékenység nagymennyiségű, a normálisnál 5–10-szer nagyobb lőszer, elsősorban kézigránát, ködgránát, gyújtólőszer és könnygránát, valamint robbanóanyag felhasználásával jár. A lőszer- és anyagszállítás megszervezésére nagy gondot kell fordítani. Ennek egyik rendszabálya lehet az, hogy a szállításra páncélozott harcjárműveket is be kell vonni, mivel az ellenség kisebb csoportokat hagyhat hátra (vethet be) az utánszállítás zavarása céljából. Fokozott figyelmet kell fordítani a tüzet okozó lőszeres és robbanóanyagok alkalmazására, különösen a nagyvárosokat és megapolisokat övező

nyomornegyedekben (slum-okban) folyó tevékenységek során. Tűzoltó alegységekkel kell meggátolni a tüzek továbbterjedését.

- A parancsnoknak gondoskodnia kell a kulturális értékek védelméről és a lakosság ellátásáról. Ennek elmulasztása a lakosság ellenérzetét, vagy gyűlöletét válthatja ki.

- Jelentős problémát okozhat a harcoló alegységek tájékozódásában az, ha csak elavult térképek, vagy vázlatok állnak a rendelkezésükre. Friss légifényképek és pilótanélküli felderítő eszközök javíthatnak ezen.

- Gondoskodni kell az élen harcoló alegységek folyamatos ellátásáról és gyakori felváltásáról, pihentetéséről. A pihenők során ajánlott a katonák pszichológiai ellátása, kezelése is.

- Meg kell tenni a járványok és fertőző betegségek elleni rendszabályokat. (Az orosz-csecsen konfliktus során az orosz katonák között gyakori kolera és hepatitisz megbetegedések fordultak elő).

- A harcoló erők vezetése és híradása megnehezül, mivel a rádió- és rádiórelé összeköttetések, különösen az URH-tartományban, gyakran használhatatlanná válnak. Szükség lesz a vezetékes híradás (gyakran a városi távbeszélő hálózat) felhasználására.

- A harcoló elsőlépcsős alegységeket meg kell erősíteni a szükséges támogató erőkkel és eszközökkel, amelyek alkalmazásáról – a helyzetnek megfelelően – az elsőlépcsős alegységek parancsnoka dönt.

- A harc során eredményesen alkalmazhatók a mesterlövészek az ellenség egyes, nehezen megközelíthető tüzfegyverei és azok kezelőinek megsemmisítése céljából.

- A városban folyó katonai tevékenységek, illetve természeti és ipari katasztrófák következtében nagy területen jelentős méretű épületromok és torlaszok keletkezhetnek. Ezek eltávolítására célszerű tolólappal ellátott, páncélozott harcjárműveket felhasználni.

- A katonai műveletet irányító parancsnok fontos feladata az, hogy a lakosságot folyamatosan tájékoztassa az aktuális helyzetről, és ha szükséges, kitelepítse a veszélyeztetett kerületek lakóit.

- Kiemelt figyelmet kell fordítani a saját erők és az egyes katonák megkülönböztető megjelölésére. Ennek céljából a katonákat és a birtokba vett területeket, épületeket világosan felismerhető jelekkel, jelzésekkel kell ellátni. Ezeket a jeleket és

jelzéseket gyakran kell változtatni, mivel az ellenség is felhasználhatja megtévesztés céljából.⁸⁶

A szerző lényegre törően foglalja össze a jellemzőket. A jellemzők megmutatják azokat a feladatokat, amelyekre a katonákat, alegységeket ki kell képezni, fel kell készíteni. A sikerhez a korszerű felszerelés biztosítása is szükséges, melyhez a jellemzők szintén irányt mutatnak. A szövetséges⁸⁷ haderők szabályzataiban is hasonlóak a jellemzők, mint Kőszegvári Tibor tanulmányában. Ezek a szabályzatok is a jellemzők alapján határozzák meg a feladatokat és a tevékenységeket.

4. 2. 1. Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi haderejének helység harc szabályzatai

Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi hadereje a helység harcban folytatandó tevékenységeket, a helység harc jellemzőit szabályzatokban foglalja össze. Az egyik ilyen szabályzat az *FM 90-10* szabályzat, amelyet 1979-ben adtak ki, mely öt fejezetben és hét mellékletben foglalkozik a helység harccal. Ezt követte az 1993-ban kiadott *FM 90-10-1* szabályzat, amely nyolc fejezetben és tizennégy mellékletben foglalja össze a helység harcot. A legújabb, *FM 3-06-11* szabályzat 2002-ben jelent meg. Ebben a szabályzatban – tizennégy fejezetben és tizenkettő mellékletben – fogalmazták meg a helység harc a legújabb elveit és módszereit. Az *FM 90-10* a hetvenes években kidolgozott és a hidegháború körülményei között elképzelt helység harcra készítette fel a katonákat. Az *FM 90-10-1* szabályzat részletesen tartalmazza a helységben előforduló különböző helyzeteket, amelyek alapján az egyes harcos kiképzése is könnyen megvalósítható. A szabályzat képekkel illusztrált, melyek hozzájárulnak a gyorsabb elsajátításhoz. Az *FM 3-06-11* szabályzatban az *FM 90-10-1* szabályzat tartalmát aktualizálták, illetve kiegészítették a koalíciós műveletek feladataival.

Az *FM 3-06-11* szabályzat is tartalmazza a helység harc alapelveit, a támadás és a védelem feladatait.

A szabályzatban meghatározott alapelvek a következők:

- a műveletek információi;
- erőszakos felderítés;
- népesség megismerése;

⁸⁶ Kőszegvári T.: i.m. p. 38-40.

⁸⁷ Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, a Holland Királyi Haderő doktrínaiban is elsőként a jellemzőket rögzítik, és ezek alapján határozzák meg a végrehajtandó feladatokat.

- anyagfelhasználás csökkentése;
- a támadás előkészítése;
- a rombolások minimálása;
- az információk ellenőrzése;
- a harcolók és a nem harcolók szétválasztása;
- a fontos infrastruktúra megőrzése;
- a fontos szolgáltatások helyreállítása;
- átmenet ellenőrzése.

A feladatok teljesítéséhez szükséges technikai eszközök lehetőségeit is ismertetik. A támogatás és a kiszolgáló támogatás feladatrendszere is szerepel a szabályzatokban, így azok hozzájárulnak a sikeres kiképzéshez. A kiképzés az egyes katona kiképzésével kezdődik, és erre alapozva folytatódik a kis csoport (félraj), a raj, a szakasz, a század és a zászlóalj kiképzése. A gyakorlati kiképzés olyan bázisokon történik, ahol adottak azok a feltételek, amelyek biztosítják a szabályzatban rögzítettek gyakorlatban való megismertetését szinte minden helyzetben, és alkalmasak a valóságot legjobban megközelítő módon történő gyakoroltatásra. A kiképzőbázisokon a kiképzési helyeket úgy alakították ki, hogy az egyéni kiképzéstől a kötelékkiképzésekig minden szinte külön-külön is folytatható a kiképzés. A kiképzőbázisok tartalmazzák azokat a helyeket is, amelyek éleslőszer és robbanóanyag felhasználását teszik lehetővé.

4. 2. 2. *Az Egyesült Királyság szárazföldi haderejének helység harc szabályzata*

Az Egyesült Királyság szárazföldi hadereje tisztjeinek képzéséhez és a katonák kiképzéséhez is rendelkezésre állnak szabályzatok. Ilyen például a *Városi hadműveletek (Urban Operations)* szabályzat, amely 1999-ben jelent meg. A szabályzat igen részletesen (három részben tizennégy fejezetben és hét mellékletben) foglalkozik a helység harcral. A képekkel és vázlatokkal nagyban hozzájárulnak a gyors elsajátításhoz. A szabályzat biztosítja az egyes harcostól a zászlóaljparancsnokig a tevékenységek megismerését és megtanulását. A szabályzatban foglalt gyakorlati fogásokat a rendelkezésre álló helység harc-kiképző-bázisokon sajátítják el. A szabályzat harmadik része hét mellékletben hadtörténelmi példákat mutat be, egészen a közel múltig. A hadtörténelmi példákat elméleti foglalkozásokon dolgozzák fel. A szabályzat foglalkozik a katonaföldrajzi tényezőkkel is, melyek a tervezéshez adnak nagy segítséget.

4. 2. 3. A Magyar Honvédség helység harc-szabályzatai

A Magyar Honvédség nem rendelkezik olyan szabályzattal, amelyik részletesen tartalmazza a helység harc jellemzőit, fogásait és a tevékenységeket. A rendelkezésre álló doktrína tervezetek, mint a *Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína, Szárazföldi Haderőnemi Doktrína* csak nagy vonalakban foglalkozik a helység harccal. A *könnyűlövész- (harckocsi) század alkalmi harci csoport és könnyűlövész- (harckocsi) szakasz harci alkalmazásának elvei* című doktrína tervezetben is csak elnagyoltan van megfogalmazva (a VI. fejezetben) a lakott területen vívott harc. Az alkalmazásban lévő doktrínák tehát nem határozzák meg helység harcban az egyes katonától a zászlóaljig végrehajtandó tevékenységet. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen készítették egy jegyzetet (*Gépesített lövész alegységek tevékenysége helység harcban /védelem, támadás/*), amely tartalmazza azokat az ismereteket, fogásokat módszereket, amelyekre a korszerű helység harc elsajátításához a hallgatóknak szükségük van. A jegyzet hasonló részletességgel foglalkozik a témával, mint a szövetséges szabályzatok. A jegyzet jó alapot kínál egy korszerű, – a részleteket is tartalmazó hazai – szabályzat elkészítéséhez.

4. 3. A könnyűlövész-tiszti hallgatók helység harc-képzésének változtatása

A változtatás megfogalmazásánál figyelembe vettem azokat a tényezőket, körülményeket, amelyek bizonyítják, hogy a könnyűlövész-tiszti hallgatók helység harc-képzés hatékonysága, korszerűsége elérhető.

4. 3. 1. Az egyetemi szintű kiegészítő alapképzés

A témák meghagyása mellett a rájuk fordítható idő mennyiségét növelni szükséges. Az egyes témákra a most meglévő időt az előadások esetében háromszorosára, míg a szemináriumok esetében hatszorosára célszerű emelni. Az előadások egy részében hadtörténelmi példákat kell bemutatni. Ilyen lehet például:

- a II. világ háború alatt Sztálingrád, Budapest, Berlin;
- a délszláv válság idején Vukovár;
- vagy a Csecsen válság során Groznij ostroma.

A példákon keresztül sokkal könnyebben tudnák elsajátítani a hallgatók az ismereteket, mert példákhoz köthetőek a jellemzők, a harc eljárások.

Az előadások másik részében a korszerű ismereteket kell tanítani. A szemináriumokon kiselőadásokat tarthatnak a hallgatók a helység harc egyes területeiről, illetve házi dolgozatok készítésével adhatnak számot helység harc ismereteikről.

Az óraszám emelés azt eredményezné, hogy a hallgatók több ismeretet kapnának, és jobban el tudnák sajátítani a helység harcra kapcsolatos elveket és a legújabb ismereteket. Az alkalmazó feladatok közé kell beilleszteni egy dandárszintű védelmi; jellegű helység harc feladatot (52 óra). Az alkalmazói feladatot számítástechnikai programokkal készített levezetési tervek alapján elő lehet készíteni és végrehajtani. Erre példa a Porkoláb Imre által a 2002. évi őszi Tudományos Diákköri konferenciára készített dolgozatában (*Műveletek végrehajtása beépített területen 2010-ben*) található. A felmerülő plusz 97 órát más tantárgyak (pld.: *Általános ismeretek* tantárgycsoport, fakultáció) óraszámainak (az *Általános ismeretek* tantárgycsoportra a képzés ideje alatt összesen 450 óra, a fakultációra 90 óra áll rendelkezésre) csökkentésével lehet biztosítani.

4. 3. 2. A főiskolai szintű alapképzés

A főiskolai alapképzésben változtatásokat javaslok, melyeket már a harmadik évfolyamot megelőzően célszerűnek tartok bevezetni.

a) Alapképzés

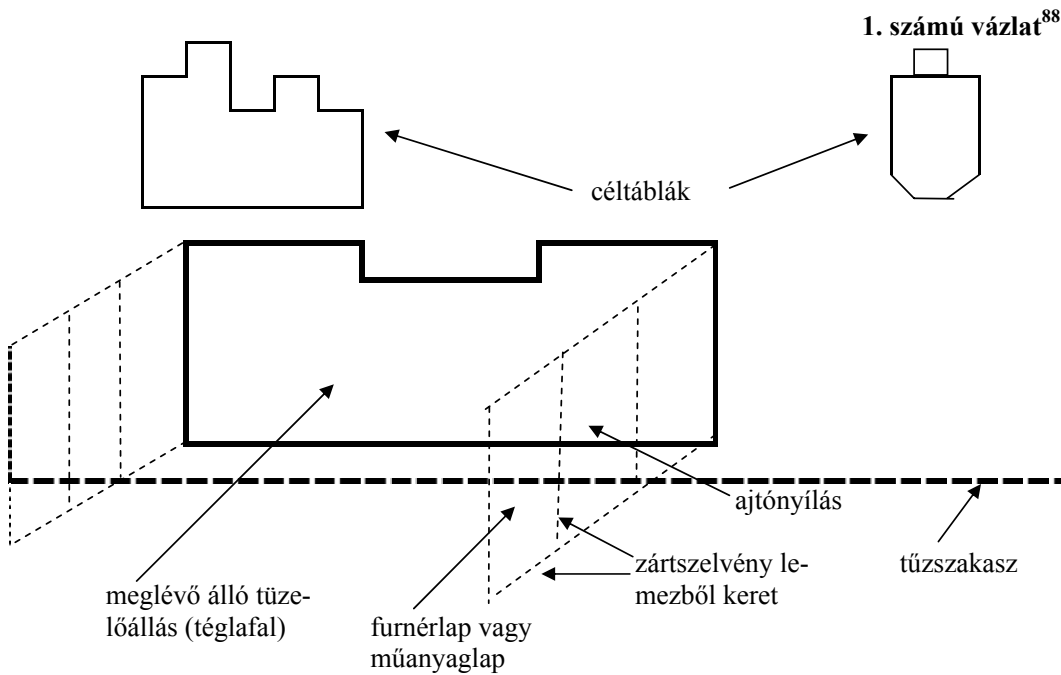
A főiskolai alapképzésben résztvevő hallgatók alapképzése során már célszerűnek tartom (egyetértve a ZMNE Katonai Alapozó és Továbbképző Intézet tanárai által már bevezetett feladatokkal) beállítani a helység harc-képzést, az általános harcászat kiképzés 2. tárgykörére (*A katonák tevékenysége a harcmezőn védelemben és támadásban nappal és éjszaka*) biztosított időből 2 órában megismertetni az alapvető fogásokat. A következők szerint:

- mozgás módok épületen belül és kívül,
- behatolás az épületbe,
- a helyiségek megtisztítása,
- a tüzelőállás kiválasztása és kialakítása,
- ablakok védelme kézigranát dobás ellen,
- a szükség eszközök [létra, kötelek] bemutatása stb.).

Az Általános lökiképzésen belül a *Tüzelési fogások* során ismertetni, bemutatni az ablakból, ajtóból történő tüzelés szabályos végrehajtását és gyakoroltatni azt a MILES rendszer igénybevételével (melyet a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem részére is biztosítani kell)és vaklőszerezrel.

b) Az I. évfolyam

A főiskolai alapképzés I. évfolyamának első félévében az Általános katonai felkészítés tantárgycsoport Általános lökiképzés tárgykörén belül a *Lőelőkészítő foglalkozás, lövészet, kézigránát dobógyakorlat nappal és éjjel* című foglalkozás anyagába megjelentetni a helységben történő tüzelési fogásokat, ráépítve az *Alapkiképzés* során tanultakra. Az 1/a. számú lögyakorlat nappali végrehajtását úgy lenne célszerű módosítani, hogy olyan része is legyen, ahol ajtóból, ablakból kellene a lögyakorlatot végrehajtani. Itt természetesen felmerül az a kérdés, hogyan lehet ezt a lőtéren megvalósítani, mit kell ehhez a lőtéren kialakítani. A lőtereken természetesen ki kell alakítani olyan tüzelőállásokat, amelyek szimbolizálnak egy ajtót, ablakot. A kivitelezése ennek nem költségigényes, mert álló tüzelési testhelyzetre már így is vannak kialakított tüzelő állások. Az ilyen, már meglévő tüzelőállásokat lehet átalakítani s – hozzáépítéssel, a fal kiegészítésével, torony jellegű építmény alkalmazásával, őrbódék felhasználásával s – az ajtóból történő tüzelés végrehajtásához (lásd az 1. számú vázlatot).

c) A II. évfolyam

A főiskolai alapképzés II. évfolyamán a *Hadtörténelem* tantárgy keretén, vagy a *Hadtörténelem fakultáción* belül a közelmúlt hadtörténelmi eseményei közül a nagyobb helységek elleni támadó, illetve védelmi jellegű harctevékenységek bemutatása, elemzése. A *Harcászat* tantárgyon belül a *Raj irányítása, vezetése* tárgykör óraszámát növelni szükséges. A növelés mértékének a jelenlegi óraszám kétszeresét javaslom (azaz 12 óra lenne), amelyet a nem kontakt órák felhasználása biztosítana. Így már raj szinten is kapnának felkészítést a hallgatók. A *Lövészeti felkészítés* tantárgyon belül – a harcjárművel (BTR-80) történő tüzelésnél – a pozitív és negatív helyszöggel történő tüzelés szabályainak oktatását tartom célszerűnek felvenni.

d) A III. évfolyam

A III évfolyamtól tanított helység-harc-képzést egy kötelékszinttel alacsonyabban kell tanítani, mert a könnyűlövész-tiszti hallgatókat szakaszzparancsnoki szintre képzik ki. Tehát a tantárgyi programokban a századszintre tervezett témákat szakaszszintre, míg a szakaszszintre

⁸⁸ A vázlatot szerkesztette: Óváry László és Szücs Endre

tervezett témákat rajszintre kell módosítani. A tervezett óraszámokat az alábbiaknak megfelelően szükséges változtatni, hogy a korszerű helység-harc-képzés biztosítható legyen.

A III. évfolyamon a Harcászat tantárgyban a 2. 1. 2. alfejezetben megjelenített óraszámom felül – a nem kontaktórák terhére – még 4 órát tartok célszerűnek felhasználni. *Irányított önképzésen* – 2-2 óra időtartamban – a hallgatók a védelmi és a támadó helység-harc század- (szakasz) parancsnok munkarendjét dolgoznák fel. Ezen felül 4 órás csoportos foglalkozás keretében terepasztalon gyakorolnák a hallgatók a támadó és a védelmi harc megszervezését. A Harcászat tantárgy nem kontaktóráiból mindösszesen 8 órát lehetne fordítani helység-harc-kiképzésre. A Harcvezetési tantárgy nem kontaktóráiból 4 órában – a Harcászat tantárgy csoportos foglalkozása után – gyakorolnák a hallgatók a parancsnok irányító-vezetői tevékenysége a harc során témát.

e) A IV. évfolyam

A IV. évfolyamon az oktatott témák óraszámát megfelelőnek tartom, mert az előző évfolyamoknál javasolt óraszám módosításokkal együtt biztosítanak a 24 órás alkalmazói foglalkozás sikeres végrehajtását.

4. 4. A könnyűlövész-tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzés változtatása

A könnyűlövész-tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzése ugyanolyan fontos, mint a könnyűlövész-tiszti hallgatóké. A képzés végrehajtása tartalmában egyforma a polgári életből a tiszthelyettesképzésbe belépők és a szerződéses állományból érkezett hallgatók esetében is. A szerződéses állományúak helyzete könnyebb, mert ők már ismerik a helység-harcot. A részükre a képzés levelező, míg a polgári életből érkezők esetében nappali munkarend szerint történik.

A nappali OKJ-s képzésben részesülő tiszthelyettesi-hallgatók részére a Harcászat és a Lövészeti felkészítés tantárgyak előadásainak óraszámát nem kell változtatni. Az új ismeretközlő órák tartalmában lényegre szorítóknak kell, hogy legyenek. Kizárólag a sajátosságokkal foglalkozzon, melyek közül néhányat kiemelek. Ezek:

– a könnyűlövészraj helye, szerepe védelemi és támadó harctevékenység során helység-harcban;

– a rajparancsnok, rajparancsnok-helyettes harc megszervezési, vezetési, irányítási feladatai a helység-harc során;

– a megerősítés illetve a megerősítőkkal történő együttműködés elveinek, gyakorlatának ismerete.

A 3x8 óra alkalmazói foglalkozást a helység harc begyakorlására, a harceljárások tökéletesítésére célszerű fordítani. Itt szintén nem tartom indokoltnak az óraszám módosítását.

A fő figyelmet a begyakorlásra, a tevékenység gyakorlatias végrehajtására kell helyezni, mivel az adott feladat végrehajtója a raj, annak vezetője pedig a rajparancsnok és a rajparancsnok-helyettes. Feladatukat együtt oldják meg, annak sikeres végrehajtása elsősorban rajtuk múlik. Megvalósíthatónak tartom a harcászati foglalkozásokon célkitűzésként:

- az épületeken kívül és belül alkalmazható harceljárások ismeretét;
- a közelharc valamennyi fogását és azok gyakorlati alkalmazását (melyet a testnevelés foglalkozáson belül elsajátítottak);
- aknásított ajtók kinyitását;
- a résnyitást falakon, valamint a barikádok és más akadályok elhárításának, leküzdésének elsajátítását;
- a tüzelőállások, fedezékek kiválasztását és berendezését az ellenség hatékony pusztítása, illetve az ellenség tüze elleni hatékonyabb védelem céljából.

A lövészet felkészítés tantárgyon belül 2 óra előadásban az épületek sarkaitól, az épületekből történő tüzelés; a kézigránát-dobás hatékonyságát biztosító eljárások, fogások szabályainak; valamint a pozitív és negatív helyszöggel történő tüzelés követelményeinek az oktatását javasolom. A többi órában a lövészetek, kézigránát-dobógyakorlatok alkalmával célszerű az alábbiak gyakoroltatása:

- a pontos és gyors tüzelés végrehajtását épületek sarkaitól, az épületekből a rendszeresített fegyverekkel;
- a kézigránát-dobógyakorlatok alkalmával, gyakorló kézigránáttal az épületből kifelé, illetve az épületbe befelé történő célba dobások gyakoroltatását.

A helység harccal kapcsolatban – a kézigránát-dobás megtanítása érdekében – kidolgoztam egy kézigránátdobó gyakorlatot, mely része lehet az új Lövészet Szakutasításnak. A dobógyakorlatot az 5. számú melléklet tartalmazza.

Az 1/a. számú lögyakorlatnak ugyanolyannak kell lennie, – mind tartalmában, mind eszközrendszerében – mint a könnyűlövész-tiszti hallgatók képzésének változtatásánál leírtam. Megvalósítható lögyakorlatokon az ablakból, ajtóból történő tüzelés gyakoroltatása megtanítása vaklőszerezrel, majd éles lőszerezrel.

Felhasználható lehetőség a paintballt is, mellyel még harcszerűbbé lehet tenni a helység-harc-képzést. A paintball nemcsak játék, hanem ma már komoly versenysport is. Ma Magyarországon sok használható paintball pálya található. A paintballt, mint szolgáltatást célszerű megvásárolni.

A paintballtól sokkal életszerűbb kiképzést tesz lehetővé a *Simunition rendszer*, melyet a Rendőrségnél alkalmazott helység-harc-kiképzés vizsgálatánál már említettem. A *Simunition rendszer* részletes bemutatását a 6 számú melléklet tartalmazza.

A könnyűlövész-tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésének szintentartása és fejlesztése céljából a (előmeneteli tanfolyamok rendszerébe tartozó) szakmai előmeneteli tanfolyamok egyike lehet a helység-harcra felkészítő szakmai tanfolyam.

A könnyűlövész-tiszthelyettesi hallgatók helység-harcra történő felkészítését tehát (a javaslataim figyelembe-vételével) hatékonyabbá lehet tenni.

4. 5. A könnyűlövész-katona egyéni felszerelésének, a helység-harc-képzés eszközeinek változtatása

A helység-harc eszközeinek is hozzá kell járulni az eredményes harctevékenységhez, ennek érdekében mindenképpen modernizálni szükséges a katonák egyéni felszerelését. A Szövetség tagállamainak haderőiben külön-külön vizsgálják, illetve több tagország közösen kutatja az új eszközök kialakításának lehetőségét. A kutatások során vizsgálják a legkorszerűbb eszközök komplex alkalmazásának lehetőségét.

4. 5. 1. A könnyűlövész-katona egyéni felszerelése

A rendelkezésre álló egyéni felszerelési tárgyak között ma még vannak olyanok, amelyeket a katona saját maga vásárol meg, és nem ellátmányként kapja. Például a térd-, és könyökvédők valamint a lámpák (amelyek a fegyverre rögzíthetők).

A rendszeresített személyi védelmet fokozó védőmellény nagysúlya miatt nem sorolható a korszerűek közé és emiatt a tartós viselete csökkenti a katona teljesítő képességét. A védőmellény cseréje tehát indokolt, mert helység-harcban még fontosabb a használata, mint más viszonyok között.

A kézfegyverek (AK 63 gépkarabély, KGP-9 géppisztoly, PKM géppuska, RPG-7 stb.) alkalmasak (főként a KGP-9 géppisztoly) a helység harc megvívására, de hosszabb távon a cseréjük szükségessé válhat, mert szövetségi műveletekben a lőszerrel való ellátás problémát jelenthet.

A ruházat változtatása is szükséges, hogy megfelelően biztosítsa a katona csapadék és tűz elleni védelmét.

A sisak cseréje is fontos, mert a jelenleg rendszeresített sisak túl nehéz, és tartós viselete fárasztó. Az új sisaknak könnyebbnek, védőképesebbnek, a személyi kommunikáció eszközével felszereltnek kellene lennie és a fegyverek (éjjel és nappal egyaránt) zavartalan alkalmazását biztosító elemekkel kellene rendelkeznie. Az előzőekben megfogalmazott követelményeknek megfelelő sisak a 7. számú mellékletben látható.

A jelenlegi bakancs helyett is korszerűbb, az időjárás viszonyosságainak jobban ellenálló kellene rendszeresíteni, mint például a 7. számú mellékletben látható.

A személyi felszerelések modernizálása a tervek között szerepel, melynek során a helység harc speciális viszonyait is figyelembe kell venni. Ennek megfelelően célszerű rendszeresíteni a világító rudakat, amelyek hidegfényt (többféle színben) biztosítanak. A helység harcban megfelel (törés után) helyzetjelzőként és célmegjelölésként is.

4. 5. 2. A helység harc-kiképzés eszközeinek változtatása

A korszerű helység harc-képzés elérése érdekében modern kiképzési eszközök rendszeresítését tartom célszerűnek.

Ezek közül a MILES-t rendszeresítik – a haderőreform keretén belül – a MH Bakony Harcászati Kiképző Központnál (amelyhez az újdörögdi helység harc-objektum is tartozik), és ez a kiképzési eszköz hozzá fog járulni a helység harc-kiképzés hatékonyságának növeléséhez.

A paintball alkalmazását azért tartom célszerűnek, mert közelít a valóságos harc helyzetéhez és használatánál egyértelműen megállapítható a találat. Az eltalált katonát a lövedék becsapódásakor mechanikai hatás is éri, amely csak a *Simunition rendszer* használata esetén fordulhat elő, más kiképzési eszköz ezt nem tudja biztosítani. A mechanikai hatás arra ösztönzi a katonát, hogy megtegyen mindent annak elkerülése érdekében, hogy eltalálják.

A *Simunition rendszer* még hatékonyabban szolgálja a kiképzést, mert a katona a saját fegyverével szinte éles helyzetnek megfelelő körülmények között tevékenykedhet. A katona mindinkább törekedni fog a tanult ismeretek, begyakorolt fogások lehető legteljesebb végrehajtására, mert csak így lesz képes a feladatainak teljesítésére.

A három kiképző eszköz rendszeresítésével, – illetve a paintball és a *Simuniton rendszer* szolgáltatásként történő megvásárlásával – kialakítható egy egymásra épülő rendszer, melyben a legmagasabb szintet a *Simuniton rendszer* jelentené, a kezdő szint a MILES lenne. A paintball és a *Simuniton rendszer* már most rendelkezésre állhat, mert mindkettő megtalálható hazánkban. A *Simuniton rendszerről* (mint a 3. fejezetben említettem) a Belügyminisztérium tájékoztatást tud adni. A kialakítható rendszer kiválthatja a vaklőszerkeket, amelyek használata amúgy is a fegyverek állapotának romlását idézi elő, és balesetveszélyesebbek is, mint a másik három eszköz bármelyike. Az új rendszerrel a kiképzés értékelése is könnyebbé válik, mert a találatok egyértelműen megállapíthatóak. A rendszerrel a kétoldalú kiképzés is sokkal inkább kihívást jelent a kiképzendők számára, mint az eddig alkalmazott módszer.

A harmadik fejezetben bemutatott Mesterlövő Képző és Gyakorló, valamint a Mobil Lövészeti Gyakorló Rendszerek pedig az éles lőszer használatának hatékonyságát – és ez által a kiképzés költségeinek csökkentését – eredményeznék. A rendszerekhez tartozó nyilvántartó program pedig a kiképzési eredmények kezelését könnyítené meg, tenné a korszínvonalán állóvá.

Fontosnak tartom, hogy rendelkezzen a Magyar Honvédség olyan kiképzési objektummal, ahol a helység harcban alkalmazásra kerülő fogásokat, módokat éles lőszerrel, robbanóanyaggal lehetne gyakorolni. Itt olyan épület(ek)re gondolok, amelyekben a nyílászárókat és a falakat robbantani lehet, illetve éles lőszer alkalmazható.

4. 6. Következtetések

A 21. század biztonsági kihívásai megmutatják azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak a katonai tevékenységekre. A kihívásokra a Szövetség kidolgozza a megfelelő harceljárásokat, eszközöket. A harceljárásokat szabályzatokban rögzítik, melyek alapján folytatják a képzést. A legkorszerűbb ismeretekkel az Amerikai Egyesült Államok hadereje rendelkezik, és ennek megfelelően folytatják a képzést is.

A Magyar Honvédségben azonban nincs olyan szabályzat, amely részletesen tartalmazza a helység harc modern ismereteit. Szükséges kidolgozni olyan szabályzatot, szabályzatokat, melyek hasonló részletességgel meghatározzák, összefoglalják a modern helység harc jellemzőit, fogásait, harceljárásait.

A NATO- és a vezető tagállamaiban alkalmazott helységgharc-elvek, -módszerek, -eszközök figyelembevételével rögzítettem azokat a szükséges változásokat, amelyek hozzájárulnak a könnyűlövész-tisztek, -tiszthelyettesek helységgharc-képzésének korszerűsítéséhez.

A változtatások a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helységgharc-képzésében képzési idő és tartalmi módosításokat igényelnek, melyek az alábbiak.

A könnyűlövész-tiszti hallgatók egyetemi szintű kiegészítő alapképzés helységgharc-képzési idejét növelni javasoltam, hogy még hatékonyabb legyen a képzés.

A könnyűlövész-tiszthelyettesi hallgatók képzésének tartalmi módosítását foglalmaztam meg, mely hozzájárul a korszerű helységgharc-képzésükhöz.

A hallgatók gyakorlati képzéséhez új eszközök (MKGYR, MILES, Paintball, Simunition rendszer) és gyakorlatok (lő- és kézigránát dobógyakorlat) bevezetése szükséges, melyek biztosítják a helységgharc minél valóságosabb megtanulását. Az új kiképzési eszközök alkalmazása esetén a fokozatosság elve teljes mértékben megvalósítható és hatékonyabb, mint a jelenlegi képzés. Az eszközöket elsőként a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, illetve a Kinizsi Pál Tiszthelyettes Szakképző Iskolában kell rendszeresíteni, hogy a jövő könnyűlövész-tisztjei és -tiszthelyettesei korszerű képzésben részesüljenek.

5. A kutatómunka következtetése

Századunkban a katonai tevékenységek végrehajtása a múlt század hagyományos háborúhoz képest más körülmények és viszonyok között fog történni. A tömeghadseregek alkalmazásának valószínűsége egyre kisebb lesz. A kialakult új biztonsági környezet más követelményeket támaszt a haderővel szemben. A harctevékenységek során a modern eszközökkel felszerelt, kis létszámú mozgékony erőket alkalmazzák. Az alkalmazás helye – a harcmező – a helységek területe lesz. A feladatok sikeres, kis veszteséggel történő teljesítése csak akkor lesz biztosított, ha a kijelölt erők képzése, kiképzése és felkészítése megteremti ennek feltételeit. A feltételek megteremtését a képzés korszerű szinten tartása biztosítja.

5. 1. Összegzett következtetések

A kétpólusú világ megszűnésével és a hagyományos háborúk veszélyének minimálisra csökkenésével elkezdődött a világ haderőiben, de főként az európai országok haderőin belül egy olyan átalakítási folyamat, amelyben az államok költség hatékony, kis létszámú, modern, a globalizálódó világ kihívásaira gyorsan reagáló haderők kialakítása a cél.

Dolgozatomban a hadtörténelmi példákon keresztül **bemutattam** a helység-harc-képzést befolyásoló jellemzőket és **vizsgáltam** a helység-harc fejlődését. **Feltártam** (a más államok haderőiben alkalmazott szabályzatokban található hadtörténelmi események a mai helység-harc-képzésben történő alkalmazásának szükségességét.

Megállapítottam, és **alátámasztottam** hazánk katonaföldrajzi elemzésével, hogy szükség van a korszerű helység-harc-képzésre.

A szövetség vezető országainak és a Rendőrség helység-harc-képzésének, képzési eszközeinek **elemzésével** mintát adok ahhoz, hogy milyen a modern helység-harc-képzés. Az elemzés alapján kiválaszthatók azok az elvek, eljárások és eszközök, amelyek a lehetőségeinket figyelembe véve a könnyűlövész-tiszti és –tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésében is bevezethető.

A kutatási eredményeim azt igazolják, hogy a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzése korszerűvé tételének első lépései a tananyagok tartalmi korszerűsítése, valamint a képzésre fordított idő mennyiségének a növelése és aztán a gyakorlati képzés feltétel rendszerének a kialakítása következik. A kialakításhoz szükséges eszközök beszerzése sem maradhat el, mert a modern képzéshez ez is szükséges.

Tudom, hogy a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésének korszerűvé tétele a javasolt módosítások elvégzésével, a fejlesztések megvalósításával megtörténik. Az értekezésben rögzített adatok, elemzések és következtetések alapján

5. 2. Új tudományos eredmények

1. Bizonyítottam a Magyar Köztársaság részleges katonaföldrajzi értékelésével, hogy a helység-harc-képzésben a katonaföldrajzi értékelés elsajátítása is szükséges.

2. A NATO néhány országának és a Rendőrség helység-harc-képzésének, kiképzésének vizsgálata és elemzése alapján javaslatot fogalmaztam meg a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésében.

3. Értékeltem a jelenlegi könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésének helyzetét és feltártam a hiányosságait.

4. Kidolgoztam azokat a változtatásokat, amelyek hozzájárulnak a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésének korszerűvé tételéhez és meghatároztam azokat a képzési eszközöket, amelyekkel ez megvalósítható.

5. 3. Ajánlások

- A feldolgozott hadtörténelmi események bedolgozhatók az új helység-harc-szabályzatokba, mint példák, valamint taníthatók a helység-harc-képzésben.
- A katonaföldrajzi értékelés hasznosítható a parancsnokok és törzsek gyakoroltatása alkalmával, mint adatbázis.
- A képzés változtatása mintát ad más fegyvernemek és szakcsapatok helység-harc-képzésének átalakításához.
- A javasolt kiképzési eszközök biztosítják más harctevékenységek korszerű képzésének, kiképzésének megvalósítását is.

Dolgozatomban a kutatási célokat annak érdekében fogalmaztam meg, hogy feltárjam a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésének a helyzetét és feltárjam a korszerűvé tételének lehetőségét. A kutatási módszereim alkalmazásával sikerült teljesítenem a kutatási céljaimat. Munkámban olyan összegzett következtetéseket, és ajánlásokat fogalmaztam meg, amelyek a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésének a kor színvonalának megfelelő átalakításához adatokat nyújt, kiinduló pontot adhat.

Természetesen tovább kell folytatni a kutatómunkát, hogy a helység-harc-képzés más fegyvernemek és szakcsapatok esetében a korszínvonalán álló legyen.

Budapest, 2005. augusztus -n

Szűcs Endre alezredes

Felhasznált irodalom

Szabályzatok, jegyzetek:

- A könnyű lövészdandár harci alkalmazásának elvei (Doktrína tervezet). MH Szárazföldi Vezérkara. 2000. Nyt. szám: 527/4
- A gépesített lövész- (harckocsi) század alkalmi harci csoport és könnyű lövész-(harckocsi) szakasz harci alkalmazásának elvei. (Doktrína tervezet) 2000 MH Szárazföldi Vezérkara. 2000. Nyt. szám: 527/6
- A MH Szárazföldi Haderőnemének Harcservezőközpontja I. rész, Ált/61 hadtest, dandár, A Honvédelmi Minisztérium kiadványa, 1993.
- A MH Szárazföldi Haderőnemének Harcservezőközpontja II. rész, Ált/211 zászlóalj, század, A Honvédelmi Minisztérium kiadványa, 1993.
- ATP-35 (B) (STANAG) A NATO Szárazföldi haderőnemi doktrínája. Budapest, HVK Védelmi és Tervezési Főcsoportfőnökség, 1999.
- A város elleni támadóharc alapjai és a könnyű lövészdandár támadása a város ellen ZMKA jegyzet Nyt. szám: 481/0329/Fa
- Dr. Gáspár László: A Magyar Köztársaság államhatárának jellemzésére és megjelölésére. ZMNE Határrendészeti védelmi tanszék. 1997. Nyt. szám: 952/61
- FM 100-5 hadműveletek tábori kézikönyv. HM HVK. Budapest. 1997.
- Harckocsi és könnyű lövész század harccsoport harcservezőközpont, HVK Euro - Atlanti Integrációs munkacsoport, Budapest, 1996
- Jakus János; Kálló László: Egy háború újabb fejezete (Az orosz-csecsen fegyveres konfliktusok 1994-2000 között). Egyetemi tansegédlet. ZMNE. Budapest. 2000.
- Nem háborús Katonai Műveletek Összhaderőnem Doktrínája. JOINT PUB 3-07. HM HVK HADMŰVELETI CSOPORTFŐNÖKSÉG. 2001. Nyt.szám: 56/25
- Szerzői munkaközösség: A Magyar Köztársaság és környezetének katonaföldrajzi értékelése. HM Tanintézet Főnökség, Budapest, 1994.
- Települési ismeretek. Jegyzet (Kézirat) Államigazgatási Főiskola Budapest, 1992.
- Zrínyi Katonai Akadémia Hadtörténelmi Tanszék munkaközössége: Hadtörténelem Jegyzet a Zrínyi Katonai Akadémia számára. Hadtörténelmi Intézet, Budapest. 1955

Könyvek:

- A II. Világháború Nagylexikona CD Pétit Reál Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Budapest
- Bagramjan, I. H.: Így győztünk. Zrínyi Katonai Kiadó, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1979.
- Bahm, Karl: Berlin 1945 a végső leszámolás. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2002.
- Bartelski, M. Leslaw: A varsói felkelés 1944, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1976.
- Beevor, Antony: Sztálingrád A keleti front fordulópontja 1942-1943. Aquila Könyvkiadó, Debrecen, 2000.
- Boger Jan: A kommandósok fegyverei. Zrínyi Kiadó, Budapest 1997
- Carl von Clausewitz: A háborúról II. Zrínyi Katonai Kiadó. 1962
- Csujkov Vaszilij Ivanovics: Az évszázad tütközete. Zrínyi Katonai kiadó. Budapest 1972. Fordította: Pirityi Sándor
- Csujkov Vaszilij Ivanovics: Erőd a Volga partján. Zrínyi Katonai kiadó. Budapest 1960. Fordította: Nyíró József
- DOUGLAS ROGER: : Sztálingrád a törtélelem legnagyobb csatája. Littoria könyvkiadó Budapest. 1992.
- Flores, Eduardo R.: Mocskos háború, Bereményi Könyvkiadó, Budapest. 1994.
- Hadosztály harcászata. Zrínyi Katonai kiadó 1980.
- Hadtudományi Lexikon M-ZS, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest 1995.
- Ingram Mike: Az MP 40-es Hajja Fiai Könyvkiadó kft. Debrecen.
- Kereszty András: A hosszú villámháború. Kossuth Könyv kiadó. Budapest. 1982
- Kozma Endre, Héjja István, Stefancsik Ferenc: Katonaföldrajzi Kézikönyv. Zrínyi Kiadó. Budapest, 1993.
- Magyar Értelmező Kéziszótár L-ZS, Akadémiai Kiadó, Budapest 1999.
- Magyarország Társadalmi-gazdasági Földrajza, Egyetemi tankönyv, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 1996.
- Oszetzky Tamás: Arab-Izraeli háborúk 1948-1982, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984.
- Pereszkin, I. T.: Híradás a Nagy Honvédő Háborúban. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1979.
- S. Hart-R. Hart-M Hughes: A német katona a II. világháborúban. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2000.
- Szerkesztette Zaharov, M. V.: Délkelet- és Közép-Európa felszabadítása 1944-45. Zrínyi Katonai Kiadó. Budapest, 1973.

- Tóth Sándor: Budapest felszabadítása. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest. 1975.
- Ungváry Krisztián: Budapest Ostroma. Corvina Könyvkiadó, Budapest, 2001.
- Vargyai Gyula: Magyarország a második világháborúban. Korona kiadó. Budapest. 2001.
- Walsh Stephen: Sztálingrád 1942-1943 (A pokoli katlan). Hajja Könyv kiadó Kft. Debrecen. 2001.
- Wieder Joachim: A volgai katasztrófa (egy német tiszt feljegyzései a 6. német hadsereg pusztulásáról) Kossuth könyvkiadó és Zrínyi könyvkiadó. Budapest. 1969. Fordította: Hollós Alfréd
- Wiest, Andrew-Barbier, M. K.: Gyalogos-Hadviselés. Hajja Könyvkiadó Kft., Debrecen, 2003.
- Wilhelm Adam: Nehéz elhatározás (A sztálingrádi csata német szemmel). Gondolat kiadó Budapest. 1968.

Doktori értekezés:

- Újhelyi Bertalan: A gépesített haderő első lépcsőjében alkalmazott könnyű lövészdandár támadása városban, hagyományos fegyverek alkalmazásának viszonyai között. Egyetemi Doktori értekezés. 1989. Ny. szám: 541/800

Folyóiratcikkek

- Babics, M.: A libanoni harctevékenységekről. Honvédelem XXXIV. évfolyam. 1983. 6. szám.
- Engelbrecht Horst: Terepviszonyok hatása a harctevékenységekre. Honvédelem 1981. 9. szám.
- Galánthy, Ervin: Így harcolt a Vannay-zászlóalj Kapu. 2001. 06-07. szám.
- Gosztonyi Péter: Berlin ostroma és az európai háború vége. Hadtudomány. V. évfolyam 2. szám, 1995. június.
- Izsóf Gábor: Szimulált valóság, Kaliber 7. évf. 1. szám, Budapest, 2004. január,

- Kerezsy Norbert: Gyalogos tiszti alaptanfolyam az amerikai hadseregben. Új Honvédségi Szemle. 53. évfolyam 2. szám. Budapest. 1999.
- Kőszegvári Tibor: Katonai műveletek a nagyvárosokban és a megapolisokban. Hadtudomány. XI. évfolyam 3. szám, 2001. szeptember
- Muhary Zoltán: Gondolatok a helységharcról; Magyar Katonai szemle 1941. 8. szám.
- Papp Dezső: A Goliath. Magyar Honvéd. HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht. Budapest, 2003. XIV. évfolyam 51-52. szám.
- Ronkovics József - Kovács Lajos: A helység harc kérdéseiről; Új Honvédségi Szemle, 1985. 8. szám.
- Rosenau, W G: Minden helység új csata: A korszerű városi hadviselés tapasztalatai. In Studies in Conflict and Terrorism, 1997. 4. szám.
- Szegedy Károly: A 12,7 mm-es „GEPÁRD” távcsöves puska harci lehetőségeiről és alkalmazásának változatairól. In: Új Honvédségi Szemle, 1999. 2. szám,
- . Tóth Lóránd: Lövésszemmel a polgárháborúról. In: Új Honvédségi Szemle, 1992. 12. szám.
- Tschandl Tivadar: Helység harc elvei orosz megvilágításban. Magyar Katonai Szemle XIV. évfolyam 1944 II. évfolyam, 1944. április hó
- W. D. Mcglasson: A szimulátorok elterjedése az amerikai szárazföldi csapatoknál. Honvédelem XXXIV. évfolyam 6. szám 1983.

PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

A doktori képzés időszaka alatt megjelent cikkeim:

1. Óváry László, Szűcs Endre: Helység-harc-kiképzés helyzete. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 5. évfolyam 1. szám. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2001, 178-190. o.
2. Szűcs Endre: A helység-harc-kiképzés jelene és jövője. Nemzetvédelmi Egyetemi Doktorandorum 1. szám. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2001, 145-154. o.
3. Óváry László, Szűcs Endre: Helység-harc-kiképzés helyzete II. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 6. évfolyam 2. szám. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2002. 108-121 o.
4. Óváry László, Szűcs Endre: A szerződéses gépesített lövészkatonák egyéni kiképzésének modell változata, Új Honvédségi Szemle 2002. évi 5. szám. 69-76. o.
5. Szűcs Endre: Helység-harc a XXI. században, Hadtudományi Tájékoztató 2001/7. szám, Robothadviselés című tudományos konferencia anyaga II. rész 126.-136. o.
6. Szűcs Endre: Kommunikáció a XXI. századi helység-harcban, A katonai kommunikációs rendszerek fejlődési irányai- kihívások és trendek a XXI. században, Nemzetközi szakmai tudományos konferencia anyaga, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2001, 273-279. o.
7. Novák Gábor, Szűcs Endre: A mesterlövész. Doktoranduszi Konferencia. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2001, 323-330. o.
8. Interjú a Magyar Honvéd című folyóiratban, amely a 2002. május 31. XIII: évf. 22. számában „Városharc, helység-harc” címmel jelent meg.
9. Szűcs Endre: Műszaki eszköz a helység-harc-kiképzésben. Kard és Toll, Válogatás a hadtudomány doktoranduszainak tanulmányaiból. HM OTF. Budapest, 2002/1. 56-59. o.
10. Szűcs Endre, Novák Gábor: A helikopterek alkalmazásának lehetőségei helység-harcban. ZMNE Repülőműszaki Intézet, Repüléstudományi Közlemények. Különszám 2. 2002. 207-212. o.
11. Novák Gábor, Szűcs Endre, Nebehaj Lajos: Korszerű harcászati és lökiképzési rendszerek. ZMNE BJKMFK Bolyai Szemle Különszám I. kötet, Budapest, 2002., 192-207. o.
12. Szűcs Endre, Óváry László: A gépesített lövésztisztek helység-harc-kiképzése. Kard és Toll, Válogatás a hadtudomány doktoranduszainak tanulmányaiból, HM OTF, Budapest, 2003/1, 21. – 31. o.

A doktori képzést megelőzően megjelent cikkeim:

1. Szűcs Endre: A nógrádi medence értékelése a vadászharcra való alkalmassága illetve a Központi térséghez és az északi iparvidékhez viszonyított szempontok alapján térképeken. Saját tárolásban. 1994. TDK dolgozat.

2. Szűcs Endre: A napenergia felhasználásának lehetőségei a Magyar Honvédségben. Saját tárolásban. 1994. TDK dolgozat.

3. Szűcs Endre, Angyal Gyula: A dandár komendáns szolgálatának feladatai és a feladatokat végrehajtó szervezetek a védelmi harctevékenység során. Saját tárolásban. 1997. TDK dolgozat.

4. Szűcs Endre: A páncélozott szállító harcjárművel (BTR-80) felszerelt gépesített lövészzászlóalj harci lehetőségeinek javítása védelemben. Saját tárolásban. 1997. TDK dolgozat.

5. Szűcs Endre, Fülöp Zoltán: A válságkezelés katonai feladatai során a dandár szintű komendáns szolgálat és a katonai Rendőrség feladatai. Saját tárolásban. 1997. TDK dolgozat.

6. Szűcs Endre: A páncélozott szállító harcjárművel (BTR-80) felszerelt gl. dd. tüzereje (pusztító képessége) növelésének lehetősége védelemben. Saját tárolásban. 1997. TDK dolgozat.

Mellékletek

1. SZÁMÚ MELLÉKLET: Interjú
- 2.SZÁMÚ MELLÉKLET: Simon Attila őrnagy és Bodnár András százados tapasztalatai.
- 3.SZÁMÚ MELLÉKLET: Az újdörögdi bázis bemutatása
- 4.SZÁMÚ MELLÉKLET: Kézigránát dobógyakorlat
- 5.SZÁMÚ MELLÉKLET: Simunition
6. SZÁMÚ MELLÉKLET: Pályázaton való részvétel igazolása
7. SZÁMÚ MELLÉKLET: A könnyűlövész-katona egyéni felszerelései

1. SZÁMÚ MELLÉKLET

INTERJÚ

Philipp Nagel, Nick Almstadt német végzős katonai főiskolai hallgatókkal, akik a Könnýű lövész és harckocsizó tanszéken vettek részt felkészítésen 2002. májusban.

Szűcs Endre őrnagy vagyok az egyetem doktorandusz hallgatója, kutatási területem a helység harc-kiképzés. Szeretnék kérdéseket feltenni Önöknek a témához kapcsolódóan.

Melyik fegyvernemhez tartoznak?

Philipp Nagel: Én páncélgránátos vagyok.

Nick Almstadt: Én ejtőernyős lövész vagyok.

A főiskolai képzésük során a helységekben vívott harcra kaptak-e képzést?

Német hallgatók: Igen.

A képzésük melyik időszakában foglalkoztak először a helység harcral?

Német hallgatók: Az alapkiképzést követő 4 hónapig tartó szakkiképzés időszakában kb. két hét időtartamban, amely raj szintre készített fel.

A képzés során foglalkoztak-e hadtörténelmi példákkal?

Német hallgatók: Igen.

A harcászati képzés ideje alatt mennyi volt az elméleti, illetve a gyakorlati felkészítés aránya?

Német hallgatók: A harcászati képzés ideje alatt az elméleti, illetve a gyakorlati felkészítés aránya 1/3 (elméleti) és 2/3 (gyakorlat) volt.

Milyen kiképzési segédeszközt használtak a képzésük alatt, használták-e a MILES rendszert?

Német hallgatók: Igen, de van nálunk egy saját rendszer az AGDUS, amelyet szintén alkalmaztunk a képzés során. Az AGDUS-nak kétféle változata van. Az egyik változatban van olyan berendezés, amely lehetővé teszi, hogy a katona helyzetét műholdon keresztül meg tudják határozni. A másik változat hasonló a MILES-hoz.

A két változat közül melyiket lehet használni helység harc-képzés folyamán?

Német hallgatók: Azt a változatot, amelyik nem rendelkezik műholdas meghatározó egységgel.

Tudtommal létezik a német hadseregben olyan kiképző központ, ahol a katonákat kimondottan a helység harcra készítik fel és az Hammelburgban található. Önök közül valamelyiken voltak esetleg ezen a bázison?

Nick Almstadt: Én voltam Hammelburgban képzésen.

A képzésének melyik időszakában volt ez?

Nick Almstadt: Az első évvégén négy hónapig voltam ott rajparancsnokképzésen, de ezalatt az idő alatt nemcsak a helység harcra készítettek fel, hanem az erdős területen vívandó harcra is többek között. A szakaszparancsnoki képzésen is és a századommal is.

Mennyi időt fordítottak a négy hónapból a helység harcra?

Nick Almstadt: A bázison a képzés gyakorlatilag 1/3 és 2/3 részben történt. Az első harmadban az elméleti a további kétharmadban a gyakorlati felkészítés történt mind a két féle harcra.

Ön Nagel hallgató Úr nem volt Hammelburgban képzésen, de szintén kapott helység harc-képzést. A képzése hol történt?

Philipp Nagel: Valóban én nem voltam Hammelburgban. A helység harcra a képzést Munsterben kaptam, ahol a páncélosokkal közösen gyakoroltunk, mert én páncélgránátos vagyok.

A lőkiképzésük keretén belül foglalkoztak-e speciálisan a helységben végrehajtandó lögyakorlatokkal, alkalmaztak-e festék patronokat?

Német hallgatók: A képzés alatt vettünk részt foglalkozáson és gyakorlaton, melyen a helységben végrehajtandó löfeladatokat sajátítottuk el.

Milyen időbeosztással történt ez?

Német hallgatók: 2-3 nap elmélet és 2 hét gyakorlat volt.

A képzésben van esetleg éles lögyakorlat is?

Német hallgatók: Igen.

Köszönöm a válaszaikat, mellyel nagy segítséget nyújtanak a doktori témámhoz. Sok sikert kívánok a katonai pályafutásukhoz.

2. SZÁMÚ MELLÉKLET

Simon Attila őrnagy és Bodnár András százados tapasztalatai.

Simon Attila őrnagy tapasztalatai

A Magyar Honvédség egységeinél állománytábla alapján rendszeresített távcsöves puska kezelő, azaz mesterlövész beosztású katonák célirányos és hatékony kiképzésének, illetve felkészítésének sürgető időszerűségét véleményem szerint az új kihívások és feladatorientált alkalmazási lehetőségek tükrében már nem szabad megkérdőjelezni, így jelentésemben csak a rendszeren szerzett személyes tapasztalataimat, illetve katonai felhasználásra történő alkalmazásának lehetőségeit kívánom összegezni, illetve arra javaslatot tenni.

A Készenléti Rendőrségénél már használatban lévő mesterlövészképző és gyakorló rendszerrel 2002. év tavaszán, áprilisban ismerkedtem meg a téma területén kutatásokat végző személyek felkérésére, mint a kísérletben résztvevő egyik tesztszemély. Mivel felderítő tisztként korábbi beosztásaimból kifolyólag már részt vettem távcsöves puska kezelő, sorkatonai beosztású személyek kiképzésében, és felkészítésében, így jómagam is rendelkezem valamiféle előképzettséggel ez irányban és érdeklődésem továbbra is megmaradt a téma iránt.

A mesterlövészek kiképzésének és felkészítésének, valamint gyakoroltatásuk követelményeinek, mozzanatainak és lépéseinek egymásra épült rendszerével elsőként elméleti oktatás keretén belül ismerkedhettem meg részleteiben. Megítélésem szerint a Készenléti Rendőrség állományába tartozó hivatásos rendőr precíziós mesterlövészek által használt elméleti anyag igen sokrétű, részleteiben sokéves nemzetközi tapasztalatok felhasználásán alapszik és nagymértékű kutatómunka eredményeit tartalmazza. Az írott formában és videokazettákon rendelkezésre álló oktató anyagok és filmek igen jól segítik a kiképzők munkáját és a felkészítendő személyek részére mélyrehatóan, és plasztikusan ismertetik feladataik sokrétűségét, valamint rámutatnak azon lényeges pontokra, amelyek

olyan fontos összefüggéseket hordoznak magukban, melyek megértése, előzetes elsajátítása és súlykolása nélkül nem tudnának hatékony kiválasztást és kiképzést folytatni sem a kiképzők, sem pedig a mesterlövész jelöltek.

Említettem a kiválasztás rendszerét, amely ezen beosztások ellátását és betöltését illetően véleményem szerint rendkívüli fontossággal bír és sajnálatos módon jelenleg a Magyar Honvédség egységeinél nem, vagy csak igen gyenge színvonalon és hatékonysággal működik. Nem kívánom itt részleteiben a mesterlövész személyek beosztásuk ellátásához szükséges mindenoldalú felmérésének és vizsgálatának szempontjait elemezni – gondolom ezt a doktorandus kollega kellő mélységében ismertette –, annál inkább szeretném ráirányítani a figyelmet a rendszerhez és annak hatékony működéséhez szorosan kapcsolódó, a lögyakorlatok végrehajtását nyilvántartó számítógépes software programra.

Ez a program maximális pontossággal és hitelességgel képes egy adatbázison keresztül hűen tükrözni és objektíven bemutatni az adott személy kiképzésének, felkészítésének és gyakoroltatásának, ezzel együtt fejlődésének, vagy éppenséggel annak elmaradásának felkészítési szakaszonkénti állását és tendenciáit. Ezen kívül alkalmas az adott feladatra legfelkészültebb, legrátermettebb személy bevetésére javaslatot tenni. Egy ilyen, vagy ennek bázisán hasonlóképpen kialakított számítógépes program Magyar Honvédség szintű, egységenkénti bevezetésével – amely nem igényli a komolyabb informatikai háttér kialakítását - képessé válhatnánk az adott katonák, csoportok, egységek löeredményeinek sokkal precízebb, objektívabb nyilvántartására és értékelésére, ezért az ilyen software program kialakítását támogatandónak találom.

Magát a rendszert, amelyen a lögyakorlatok közvetlenül végrehajthatóak már a gyakorlatban is volt alkalmam kipróbálni és azon két mesterlövész fegyverfajtaival, többféle lögyakorlatot is végrehajtani. A rendszer egyszerű, ötletes kialakítása, mozgékony felépítménye, könnyű kezelhetősége révén költségtakarékos, hiszen egy ilyen működő berendezéssel bárhol, bármelyik egységünkönél, bármilyen időjárás, év és napszakban képesek lennének végrehajtani az éppen esedékes mesterlövész lögyakorlatokat, akár egységenként, akár a mesterlövész beosztású katonák összevonásával történő kiképzés megszervezése és végrehajtása során is. A rendszer képes a kitűzött löfeladatok hatékony teljesítésére, illetve a már kiképzett állomány szűrőpróbaszerű tesztelésére továbbképzésére, vagy különböző szintű löversenyek lebonyolítására. A rendszer olyan feltételeket biztosít,

mind a mesterlövész katoná, mind pedig a kiképző parancsnokok részére, amelyekkel életszerű, a valóságot hűen tükröző szituációs körülmények között képesek a harcszerű gyakorlatokat végrehajtani. Alkalmas kis egységek, tűzfészek begyakoroltatására, összekovácslására. Nagy előnye továbbá, hogy a kiképzés terén azonnali értékelést és hibajavítást tesz lehetővé a precíziós mesterlövészek speciális felkészítését is figyelembe véve. Kezeléséhez nem kell nagy létszámú kezelőszemélyzetet kiképezni és rendszeresíteni, működtetése, karbantartása nem igényel különleges felkészültséget.

A berendezés segítségével a lögyakorlatok végrehajtását úgy variálhatjuk, hogy a feltételek azonnal kialakíthatóak, a különböző paraméterek gyors változtathatóságának lehetősége számtalan variációs lehetőséget biztosít a parancsnokok számára a mesterlövész állomány begyakoroltatásához, professzionális felkészítéséhez. Úgy gondolom, jövőbeni célunk a professzionális szinten kiképzett és ilyen irányú képesítéssel bíró mesterlövész katonák képzése kell, hogy legyen.

Összességében az elméleti és gyakorlati felkészülés, valamint a tesztelés során megítélésem szerint ez a rendszer új lehetőségeket tárt elénk a precíziós mesterlövészek felkészítése terén, amely lehetőségek biztosítása, a katonai elvárásoknak és paramétereknek megfelelő alkalmazási lehetőségei nagymértékben elősegítenék a Magyar Honvédség egységei számára az új kihívásoknak és elvárásoknak megfelelő mesterlövész beosztású katonák kiválasztásának lehetőségeit, azok maximális kiképzését, felkészítését és szintentartó, képességfejlesztő begyakoroltatását. Tapasztalataim alapján a rendszer katonai alkalmazását és rendszeresítését javaslom.

A fentiekben leírt személyes tapasztalatok és az eddig lefolytatott kísérleti lögyakorlatok eredményei azt bizonyítják, hogy az általunk javasolt Rendszerek és Program alkalmas a Magyar Honvédség mesterlövészeinek a kiképzésére.

Bodnár András főhadnagy tapasztalatai

A Mesterlövész Kiképző Program keretén belül, 2002. május 13. és június 20. között tíz alkalommal vettem részt a képzésben. Alkalmam nyílt ez idő alatt a programhoz tartozó mindkét rendszert, működés közben megismerni.

Mivel én még korábban nem használtam mesterlövész fegyvert, ezért először sík lőlapra gyakoroltam, a lőkészség felmérése érdekében. A rendszeren történő valódi gyakorlás a felmérés és néhány elméleti foglalkozás után következett.

Kéttípusú fegyvert alkalmaztunk, kezdetben csak a SZVD távcsöves puskát, majd a brit gyártmányú AW-t is.

A felkészítés magába foglalta a rendszerismeretet, a telepítési-bontási ismereteket, az alkalmazás szabályait.

Ebbe a tíz alkalomba beletartozik az a három nap is, amikor lögyakorlat-vezetőként vettem részt egy nemzetközi mesterlövész képzésen. Természetesen ezt a képzést is a fent említett rendszeren hajtották végre. Ennek köszönhetően megismerhettem és gyakorolhattam a rendszer üzemeltetését is.

Nagyon hasznosnak ítélem ezt a fajta kiképzési rendszert. Lehetőségem nyílt kipróbálni mind a sík, statikus célokra, mind mozgó bábukra történő tüzelést. Hatalmas a különbség. Az utóbbi feladat nagyon nehéz, hiszen egész közel áll egy lehetséges valós feladathoz. A variációs lehetőség sora szinte végtelen. Sajnos az idő rövidege miatt csak igen korlátozott számú küldetést – éjszakai, vagy tús szituációt például egyáltalán nem – tudunk végrehajtani. Nem csak a lőkészségünk fejlesztése volt a cél. Emellett egy alkalommal tűzfészek kiképzésben is részünk volt. Természetesen ez is nagyon kevés. Igazából csak ízelítőt kaptunk a dologból.

Bízom abban, hogy a későbbiekben kapunk még lehetőséget tapasztalataink gyarapítására. Már csak azért is, mert ha a Magyar Honvédség valamikor a jövőben alkalmazni akarja a rendszert, akkor mi, az itt szerzett tudással hozzá tudnánk járulni ehhez.

3. SZÁMÚ MELLÉKLET

Az újdörögdi bázis bemutatása

A gyakorlótér 1980-81-ben épült Tapolcától északra. Az építésének a célja az volt, hogy a helységekben vívott harctevékenységek kiképzési feltételeinek gyakorlóteret teremtsen. A gyakorlótéren 1981-ben Magyar Néphadsereg szintű módszertani foglalkozással kezdődött meg a kiképzés.

A gyakorlótér a Magyar Honvédség Bakony Harckiképző Központoz tartozik 2004-től. A gyakorlótéren két század tud egyidejűleg kiképzést folytatni. A kiszolgáló létesítményei 400 fő ellátását biztosítják.

Az objektum fontosabb műszaki adatai:

Az objektum előtere /az épületektől a kombinált műszaki akadályrendszerig/ 250 m mély és 400 m széles terület.

Az építményekkel beépített terület /a rajállásokkal és a kétoldali ellenlökő célcsoporttal/ 360 m mély és 300 m széles.

Az objektum építményei: hagyományos technológiával épült „téglaépületek” és házgyári elemekből összeszerelt „házgyári épületek”, acélszerkezetű torony, földalatti közlekedő /csatorna/ hálózat, és kerítések melyek ma már nincsenek meg.

Téglaépületek:

A „T-2 és T-5” jelzésű épület egyenként 80 m² alapterületű, kétszintes, részben alapincézett, az emelet romos jellegű, vashágcsón lehet feljutni.

A „T-3 és T-4” jelzésű épület egyenként 142 m² alapterületű, teljesen alapincézett, kétszintes, teraszos tetőtér kialakítású, részben nyeregtetős. A szintek között kétkarú- és csigalépcső, valamint vashágcsó biztosítja a mozgási lehetőséget.

A „T-3” pincéje közvetlenül csatlakozik a 80 cm átmérőjű földalatti közlekedő /csatorna/ hálózathoz.

A „T-1” jelzésű épület 142 m² alapterületű, teljesen alapincézett, kétszintes, teraszos tetőtér kialakítású, csak a lépcsőház felett van kialakítva lapos tető. A szintek között kétkarú- és csigalépcső, valamint vashágcsó biztosítja a mozgási lehetőséget. A pince közvetlenül csatlakozik a 80 cm átmérőjű földalatti közlekedő /csatorna/ hálózathoz.

Házgyári épületek:

A „D-1” jelzésű egy szintes épület, 144 m² alapterületű szabadon álló családi ház. A fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az épület nincs lefedve.

Az „E-1” és „E-2” jelzésű egy szintes épület, egyenként 144 m² alapterületű iker családi ház. A fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az „E-1” pincéjéből vasbetonaknán keresztül közvetlen csatlakozás van a földalatti közlekedő /csatorna/ hálózathoz. Az „E-2” tetőtere teraszos kialakítású, rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A tetőtérre hágsón lehet feljutni.

A „B-3” jelzésű épület egy szintes, szabadon álló, 195 m² alapterületű. A fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az épület tetőtere csak részben teraszos kialakítású, rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A tetőtérre hágsón lehet feljutni.

A „B-6” jelzésű épület egy szintes, szabadon álló 195 m² alapterületű. A fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az épület tetőtere teraszos kialakítású, rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A tetőtérre hágsón lehet feljutni.

A „B-1” és „B-2” jelzésű egy szintes iker épület, egyenként 195 m² alapterületű. A fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az iker épület tetőtere csak részben teraszos kialakítású, rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A tetőtérre hágsón lehet feljutni.

A „B-7 és B-8” jelzésű egy szintes iker épület, egyenként 195 m² alapterületű. fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az iker épület tetőtere teraszos kialakítású, rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A tetőtérre lépcsőn és hágsón lehet feljutni.

A „B-4 és B-5”, a „B-9 és B-10”, valamint a „B-11 és B-12” jelzésű egy szintes iker épületek. Páronként 390 m² alapterületűek. A fogadósínt alatti rész mindenütt pincének van kialakítva. Az épületek nincsenek lefedve. A tetőtéren terasz csak a középső, a homlokzat síkjától kiálló részeknél van kialakítva. Rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A teraszra hágsón lehet feljutni.

A „C-1” jelzésű épület egyszintes pontház, 380 m² alapterületű. A fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az épület tetőtere rombolt jelleggel, csak részben teraszos kialakítású. A teraszos kialakítás homlokzat felőli részén rombolt jellegű téglá attika fal, képezi a mellvédet. A tetőtérre hágsón lehet feljutni.

Az „A-2” jelzésű épület egy szintes sávház, 350 m² alapterületű. A fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az épület tetőtere teraszos kialakítású, rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A tetőtérre lépcsőn lehet feljutni.

Az „A-1” jelzésű épület kétszintes sávház, 350 m² fogadósínt alatti rész pincének van kialakítva. Az épület tetőtere teraszos kialakítású, rombolt jellegű téglá attika fal képezi a mellvédet. A szintek között és a tetőterre lépcső biztosítja a mozgási lehetőséget.

Épület házigyári elemekből.

Házgyári panelekből és térelemekből összeszerelt 5-10 m széles épületek. A „D-1” és „E-2” jelzésű épületek vonalában rombolt jellegűre lettek kialakítva. Ezeket az épületeket elsősorban lángszórós célként kell alkalmazni,

A kerítések hossza mintegy 100 m volt. Részben beton alappal téglából, részben vasbeton oszlopokkal tüskés huzalból készültek. Az egyes épületekhez tartozó területet határolták, rombolt jellegűek voltak már csak az alapjai maradtak meg.

Földalatti közlekedő /csatorna/ hálózat 1000 m.

A földalatti közlekedő /csatorna/ hálózat átlag 2,00 m mélyen, 80 cm átmérőjű beton gyűrűkből készült. A csatornába és onnan a felszínre jutni vasbeton aknákon keresztül, illetve közvetlenül a „T-1”, „T-3” és „E-1” jelzésű épületeik pincéjéből lehet. A csatornahálózat biztosítja az épületek földalatti /rejtett/ megközelítését.

Acélszerkezetű torony.

A torony 10 m magas, a tér közepén helyezkedik el. A zárt fülkébe lépcsőn lehet feljutni.

A bázis alkalmas arra, hogy a könnyűlövész-tiszti, -tiszthelyettesi hallgatók gyakorlati képzését megvalósítsák. A könnyűlövész csapatok évente egy alkalommal folytatnak kiképzést a bázison és itt készítik fel a nemzetközi feladatokban résztvevő állomány azon részét, amely helységek területén folytatja tevékenységét. Folyamatban van a bázis felújítása, állag megóvása.

4. SZÁMÚ MELLÉKLET

6. sz. kézigránát dobógyakorlat

Éles kézigránátdobás helyiségből ajtón, ablakon, falon nyitott átjárón át

A dobógyakorlat: megtanítani a katonákat a helyiségbe behatolás elhárításának előkészítésére, helyiségbe behatolt ellenséges erők felszámolására helység harc során ajtón, ablakon, illetve falon nyitott átjárón át.

A cél:

Megnevezése	Jellege	Mutatkozási ideje (s)	Távolság (m)
3 db 8 sz. cél az épületen kívül	álló	nincs meghatározva	5-10 m az ajtó, ablak és az átjáró előtt

Kézigránát mennyisége: dobónként 1 db éles támadó kézigránát, gépkarabélyonként 30 db vaklőszer.

Testhelyzet: az ajtó, ablak, átjáró mellett állva.

A végrehajtás időtartama: az „Előre” vezényszó elhangzása után az „Állj! Fegyvert vizsgára!” vezényszó elhangzásáig.

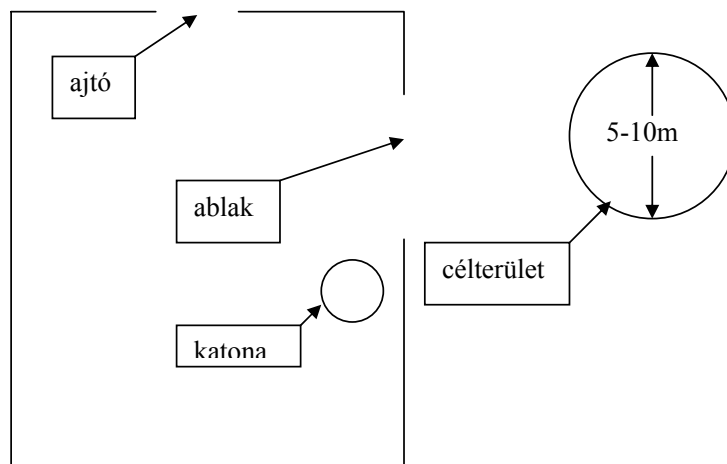
A dobógyakorlat végrehajtásának rendje: A harc helyzetbe állítás után a helyiségben harcszerűen elfoglalja a tüzelő állását. A dobó felveszi a dobáshoz szükséges testhelyzetet, majd előkészíti a gránátot a dobáshoz. A dobást követően fegyverét tüzelésre kész helyzetbe veszi és a robbanást követően az ajtón, ablakon, az átjárón keresztül a célokat tűz alá veszi.

Értékelés

Ha a tüzelőállás elfoglalása és a dobás, valamint a tűzkiváltás hareszerűen történt, akkor:

Megfelelő: ha a kézigránátot sikerült kidobni a helyiségből és a három cél közé esik.

Nem megfelelő: ha a dobás nem a három cél közé sikerült.

5. SZÁMÚ MELLÉKLET

Simunition⁸⁹ rendszer

A fegyveres küzdelemre történő kiképzés eredményesebbé, életszerűbbé tétele végett számos országban keresik a megoldást. A paintballtól a lézeres találat jelzős (MILES) rendszeren keresztül eljutottak a Simunition rendszerig.

A rendszer lényege és legfontosabb jellemzője, hogy a kiképzendő személy, katona a saját rendszerített fegyverét használja. A rendszer az alábbi részekből áll.

A váltókészletek és a lőszeralkotják a rendszert. Az első lőszer a kanadai „SNC Technologies” készítette el. A váltókészletek lehetővé teszik a pisztolyok, géppisztolyok és géppuskák átalakítását, melyek a 12. számú képen⁹⁰ láthatóak.

12. számú kép: A simunition rendszerben alkalmazható átalakított fegyverek

A rendszer egyik fontos eleme a lőszer, melyet az alábbi idézet mutat be, illetve a 13. számú képen láthatóak.

„Ideje, hogy alaposabban megismerkedjünk a Simunition lelkével, az „FX” lőszerrel. A FX érdekes átmenet a paintball- és a szokványos lőszer között. Egy csappantyúzott rézhüvelyből (esetenként löporból) egy fehér műanyag kosárból és a gélszerű, fluoreszkáló festéket tartalmazó műanyag lövedékből áll. A lövedék a műanyag kosárban foglal helyet, és

⁸⁹ A Simunition az egy összetett szó, amely a simulation és az ammunition szavakból alakult ki.

⁹⁰ A 12. és a 13. számú képek a Kaliber című folyóirat 7. évf. 1. számából vannak.

annyira lazán van rögzítve, hogy akár kézzel is kivehető. A kosár a rézhüvelybe van behelyezve, és peremezés gátolja meg a kiszabadulását. A lőszer elsütésekor egyszerre két dolog történik: 1. a kosár fenekén lévő apró furaton átjutó lőporgázok kiröpítik a műanyag lövedéket, 2. a táguló gázok kilökik a kosarat, mely 5 mm-t mozdul előre, aztán megakad a hüvelyben. Mivel a kosarat szemből a töltényűr támasztja meg, ezért a hüvellyel együtt a szán (vagy zár) is hátrálkodik, elegendő erővel az ürítéshez és újratöltéséhez.

A körülbelül fél grammos műanyag lövedék stabil repülését huzagolt acélső biztosítja, torkolati sebessége 90-150 m/s között mozog, kalibertől és csőhossztól függően. A torkolati energia sose haladja meg az 5, 6 joule-t, a tesztek szerint a lövedék a 20%-os ballisztikai zselatinba sem képes behatolni. 8-10 méteren belül csak egy kellemetlen csípés érezhető a találatól, a lőportöltet energiájának nagyobbik része a hátrálkó erő generálására fordítódik. Becsapódáskor a puha műanyag lövedék összelapul, és a palástján található hosszanti bemetszéseken át „kipréseli” a festéket magából, jól látható nyomot hagyva a találat helyén. A paintballgolyótól eltérően nem hasad szét, hanem eredeti alakját visszanyerve lepottyan a földre. A vörös, kék zöld, sárga vagy fehér színű festékanyag semleges, nem mérgező, vízzel lemosható.”⁹¹

13. számú kép: FX lőszer

A Simunition rendszer ma a legkorszerűbb eszköz, amellyel a harc megvívását a legélethűbben lehet gyakorolni. A könnyűlövész-tiszti és –tiszthelyettesi hallgatók helység-harc-képzésében javaslom alkalmazni úgy, hogy azt szolgáltatásként, vagy csere képzés keretében a Rendőrség biztosítani tudja.

⁹¹ Izsóf Gábor: Szimulált valóság, Kaliber 7. évf. 1. szám, 2004. január, Budapest, p. 41.

6. SZÁMÚ MELLÉKLET

Pályázaton való részvétel igazolása

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Honvédség korszerűsítésének feladatai és aktuális problémáinak megoldása, valamint a NATO integrációval kapcsolatos követelmények teljesítése szükségessé teszi a hadtudományi kutatások folytatását.

A Magyar Honvédség Tudományszervező Tanácsa állásfoglalása alapján a honvédség központi tudományos kutatásra fordítható pénzkerettel gazdálkodó HVK Vezérkari Iroda 2001-ben a Millenniumi Tudományos Keretet hoz létre. A keret, mint célelőirányzat a katonai szervezetek előtt álló legfontosabb feladatok megoldása érdekében végrehajtott kutatások előfinanszírozására, egyben a tudományos élet folyamatosságát szolgálja.

Javasolt kutatási témák:

- 1./ A Magyar Honvédség NATO tagságból adódó alkalmazási feladatai és lehetőségei
- 2./ A szárazföldi és légi erőhöz tartozó katonai szervezetek béke és háborús vezetésének korszerűsítése
- 3./ A honvédség logisztikai rendszerének megújítása, a haditechnika helyzete és korszerűsítése
- 4./ A honvédség jogi szabályozási rendszere és aktuális problémái
- 5./ A tiszt, tiszthelyettes karrier és előmeneteli rendszer, a pályamodellzés az új követelmények függvényében
- 6./ A Magyar Honvédség informatikai támogató rendszerének korszerűsítése
- 7./ A gyorsreagálású erők felkészítése
- 8./ Katonai igazgatás története

Pályázati feltételek:

- pályázni kutatási tervvel, szinopszissal lehet,
- a pályázat tartalmazza a problémamegoldó elképzelés vázlatát és a várható tudományos eredményt,
- a kutatás lefolytatásának szükségességét a katonai szervezet vezetője a kutatási terv (szinopszis) aláírásával támogatja,
- a tervet két példányban, postán kell beküldeni,
- az igényelt támogatás összege (max. 100.000 Ft.)
- a pályázó nevét, rendfokozatát, munkahelyét, lakcímét, adó és TAJ-számát, adósávját, nyugállományúak esetében polgári Nyugdíjas igazolvány fénymásolatát egy jellegével ellátott lezárt borítékban kell elhelyezni.

Támogatás:

A támogatásra a kiíró előszerződést köt a pályázóval, amelyben meghatározzák a szerződés teljesítésének időpontját. (legkésőbb 2002. június 30.) A támogatás odaítéléséről a Magyar Honvédség Tudományszervező Tanács által létrehozott bizottság **2001. július 15-ig** dönt.

A pályázatok leadásának határideje: **2001. június 30.**

Cím: HVK Vezérkari Iroda 1885 Budapest, Pf. 25

A pályázatokkal kapcsolatosan felvilágosítást ad:
Nick Ferenc alezredes (tel: HM 211-73, város 474-1256)

Tisztelt Pályázó!

A Magyar Honvédség 2001. évi Központi Tudományos Munkaterve alapján a Magyar Honvédség Tudományos Szervező Tanácsa (MH TSZT) hadtudományi pályázatának értékelése megtörtént. A pályázat *kutatások előfinanszírozását szolgálja*, alapját az MH TSZT által 2000-ben alapított *Millenniumi Tudományos Keret képezi*.

A keret általános célja a honvédség érdekében a katonai szervezeteknél folyó és hatékonyan hasznosítható tudományos kutatások támogatása.

A pályázatra 24 pályázó nyújtotta be kutatási tervét. A HVK Vezérkari Iroda a kutatások finanszírozására 1.925 ezer Ft-ot biztosít. A támogatás elosztásánál figyelembe vettük a kutató csoport létszámát, az előző évi teljesítményt. A végeredményt Havril András altábornagy a vezérkari főnök helyettese, MH TSZT elnöke jóváhagyta.

Ez alapján az Ön, illetve kutatócsoportja kutatását támogatjuk.

A csatoltan megküldött - részben kitöltött - pénzügyi okmányok visszaküldésével 50 % kutatási előleget biztosítunk. A kutatási feladat (tanulmány) befejezését követően a tudományos eredmény színvonalát figyelembe véve tervezzük díjazni.

Programfelelős (érdeklődni): Nick Ferenc alezredes (HM: 2 1173, Városi 1 4741256)

Budapest, 2001. augusztus 16.

Tudományos kutatómunkájához sok sikert kívánok!

Tisztelettel:

Myszoglád Róbert ezredes
irodavezető, MH TSZT titkár.

7. SZÁMÚ MELLÉKLET

A könnyűlövész-katona egyéni felszerelése

14. számú kép: Bakancs

14. számú kép: Könyök- és térdvédő

15. számú kép: Lövedékálló mellény